

Jaarverslag 2011
Algemene directie
Toezicht op het
Welzijn op het Werk

December 2012

1 Voorwoord

Voor het eerst sinds jaren kon de negatieve trend betreffende personeelseffectief van de algemene directie toezicht op het welzijn op het Werk worden omgebogen. In 2011 konden in totaal 16 indiensttredingen worden gerealiseerd, van wie: 10 inspecteurs attaché A2, 2 technisch deskundigen en 4 administratieve personeelsleden. De uitstroom echter bedroeg 'slechts' 11 eenheden, waardoor het personeelseffectief met 5 eenheden toenam. Op basis van objectieve criteria waaronder de werklast, berekend volgens het aantal werkgevers en werknemers in een bepaalde directie, de geografische uitgestrektheid en geplande vertrekken werden deze 'nieuwelingen' oordeelkundig verdeeld over de verschillende afdelingen en directies. Er werd serieus geïnvesteerd in hun opleiding, zowel betreffende de kennis van de welzijnsreglementering als de praktijkervaring op het terrein. Het op peil houden van het personeelsbestand blijft één van de grote uitdagingen. De overdracht van kennis in alle geledingen is hierbij essentieel. Naast de afdeling van het regionaal toezicht en de afdeling van het toezicht op de chemische risico's krijgt de afdeling kennismanagement stilaan vaste vorm. Deze afdeling vervult een ondersteunende rol en is opgebouwd volgens een matrixmodel, waar inspecteurs, in functie van hun competentieniveau in bepaalde vakgebieden, voor een bepaald percentage van hun tijd worden vrijgesteld van inspectieactiviteiten om aan kennisopbouw, -deling en ontwikkeling te doen. Net zoals dit voor de overige afdelingen het geval is, wil men ook hier een operationele planning met doelstellingen en indicatoren uitwerken en op termijn deze afdeling mee opnemen in het kwaliteitsmanagementsysteem.

De klassieke activiteitenoverzichten van de afdelingen van het regionaal toezicht en deze van de afdeling van het toezicht op de chemische risico's, met inbegrip van de activiteiten van het laboratorium voor industriële toxicologie, zijn opgenomen in hoofdstuk 4 en 5 van dit jaarverslag, waarbij overzichten gegeven worden van het aantal bezoeken en de aard ervan, de inspectieconclusies en de aantallen dossiers, met bijzondere aandacht voor de arbeidsongevallen en de klachten, zowel de algemene als de pestklachten.

Gelet op de beperkte inspectiecapaciteit ten opzichte van het aantal ondernemingen is het belangrijk dat niet enkel toezicht gehouden wordt op de ondernemingen en de tijdelijke of mobiele bouwplaatsen, maar ook de externe diensten. Hiertoe is een gans netwerk van wakers opgebouwd, die de knipperlichten m.b.t. de werking van deze diensten monitoren. Deze manier van 'inspectie' zal gelet op het hefboomeffect ervan ongetwijfeld sterk aan belang toenemen.

Ondanks het vele reactieve werk werd er ook in 2011 voldoende capaciteit vrijgemaakt om een aantal nationale inspectiecampagnes op te zetten. De resultaten van deze campagnes staan beschreven in hoofdstuk 9, daarnaast werden ook een aantal lokale initiatieven ontwikkeld, die vermeld staan in hoofdstuk 10.

Ik wens alle medewerkers te danken voor hun inzet en engagement bij het samen helpen realiseren van de doelstellingen '2011' en wens u, beste lezer, alvast veel leesgenot bij het doornemen van dit jaarverslag 2011.

ir. Paul Tousseyn,
directeur-generaal

2 Missie en opdrachten

De stabiele referentie voor de uitbouw van de Algemene Directie Toezicht op het Welzijn op het Werk is de wet van 29 maart 1957 houdende goedkeuring van het Internationaal Verdrag nr. 81 betreffende de arbeidsinspectie, aangenomen op 11 juli 1947 te Genève door de Internationale Arbeidsorganisatie.

De nadere uitwerking van de Conventie 81 en aanverwante Conventies is terug te vinden in het document van het SLIC (Senior Labour Inspectors Committee). Dit document weerspiegelt de gemeenschappelijke visie van de hoofden van de inspectiediensten in Europa in het domein van het toezicht op de Veiligheid en de Gezondheid (laatste versie november 2004).

Het verzekeren van de verbetering van de werkomstandigheden in functie van de sociale, economische en technologische ontwikkelingen staat hierbij centraal. Het middel hiertoe is de naleving van de vigerende regelgeving en de bijhorende administratieve schikkingen. Hierbij is bij overtreding van de regelgeving niet sanctioneren maar het herstellen van de conformiteit met de regelgeving het uitgangspunt.

Twee opdrachten komen de laatste jaren meer en meer in de focus, namelijk enerzijds het verifiëren of de werkgever een adequate organisatie heeft voorzien om de risico's voor zijn werknemers te beheersen, inclusief het raadplegen van experts en anderzijds het aanmoedigen van de werknemers en hun vertegenwoordigers om te participeren bij de realisatie van veilige en gezonde werkplaatsen.

Deze opdrachten centreren voornamelijk op de interne aanpak binnen de ondernemingen en organisaties die aan dynamiek moet winnen.

De laatste jaren werden binnen de algemene directie ook inspanningen gedaan om deze opdrachten te vertalen in een missiestatement.

Mede op basis van de identiteitsverklaring van de FOD-WASO (¹) zou de missie als volgt kunnen worden geformuleerd: "Het is onze zending de ondernemingen en overheidsinstellingen direct of indirect aan te sporen het welzijn op het werk van de werknemers voortdurend te verbeteren. Wij maken deze zending waar door preventief, adviserend, controlerend en indien nodig repressief op te treden. De veiligheid en de gezondheid bij het werk zijn onze prioritaire domeinen. De reglementering betreffende het welzijn op het werk is de basis van onze actie. De verbetering van deze reglementering is na het inspectiewerk ons belangrijkste middel om bij te dragen tot een beter sociaal beleid".

Deze verwoording geeft indicaties over de wijze waarop de opdrachten dienen gerealiseerd, doch is vrij langdradig.

Een kernachtig alternatief zou kunnen zijn: "Het is onze missie de helpende hand te zijn voor allen die bezorgd zijn voor het welzijn van de werknemers bij het uitoefenen van het werk. Het is onze plicht luis in de pels te zijn voor allen die deze bezorgdheid niet delen".

---

¹ Uittreksel uit de Identiteitsverklaring van de FOD-WASO: "Wij zorgen voor de bescherming, de bevordering van het welzijn en voor de gelijkheid van de arbeidende vrouwen en mannen. In onze werking geven wij voorrang aan onze vier essentiële doeleinden. Eén van deze doeleinden is het verbeteren van de arbeidsvoorwaarden door het vaststellen van normen. De Algemene Directie Toezicht op het Welzijn op het Werk heeft een adviserende, preventieve, controlerende en eventueel een repressieve taak bij het toezicht op de naleving van deze normen. Wij maken de verschillende geledingen betrokken bij de sociaaleconomische wereld ontvankelijk voor de humanisering van de arbeid."

2.1 Visie

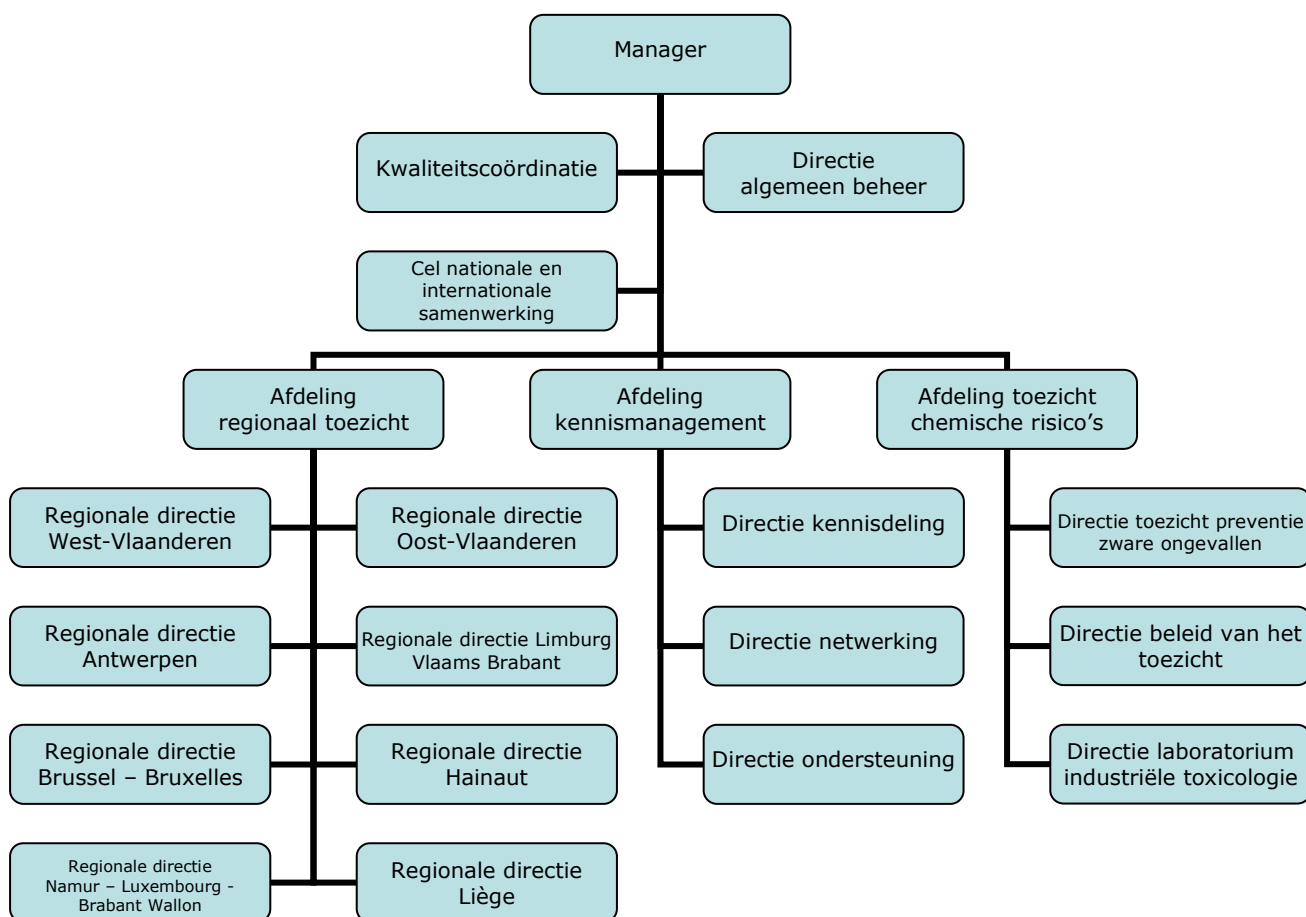
De algemene directie wil, via een passend strategisch plan, haar beleidsvisie in praktijk brengen voor een bestendige verbetering van het welzijn op het werk.

Deze visie bestaat uit vijf hoofdlijnen:

- zij beoogt niet enkel alle "werknemers" van het land, maar al diegenen die een vorm van arbeid onder gezag uitvoeren;
- zij wil er voor zorgen dat de controle over het ganse land zo homogeen mogelijk gebeurt;
- zij beoogt het welzijn op het werk te bevorderen door efficiëntere controles, in samenwerking met gespecialiseerde partners
- zij wil de verbetering van het wettelijk kader stimuleren.
- zij wil de opleiding van de inspecteurs permanent verbeteren door middel van een basisopleiding, een continue opleiding en ervaringsuitwisselingen;

Men kan zich geen toepassing van het beleid van TWW inbeelden zonder dat de inspecteurs, verantwoordelijken en deskundigen op het gebied van welzijn op het werk, elkaar kunnen ontmoeten, kennis en ervaringen uitwisselen en overleggen. Het is in die optiek dat de afdeling kennismanagement werd opgericht.

2.2 Organogram (situatie eind 2011)

2.3 Opdracht van de afdeling van het regionaal toezicht

De afdeling is belast met het toezicht op het welzijn in alle bedrijven en instellingen met uitzondering van de zogenaamde "Seveso"-bedrijven.

Buiten het toezicht op de reglementering van de Codex, ARAB en AREI, moet men ook het toezicht op aanverwante wetgeving verzekeren (bijvoorbeeld controlegeneeskunde, ioniserende straling enz.).

De afdeling verleent bijstand aan de afdeling van het toezicht op de chemische risico's voor alle aspecten die verband houden met het gezondheidstoezicht. De twee afdelingen plegen hiertoe geregeld overleg om de planning van de artsen en de behoefte aan hun interventies te bepalen.

Als belangrijke strategische objectieven gelden:

- verifiëren of de werkgever een adequate organisatie heeft voorzien om de risico's voor zijn werknemers te beheersen, inclusief het raadplegen van experts;
- stimuleren van de werkgever om de veiligheid en de gezondheid van de werknemers te vrijwaren, zoals voorzien in de regelgeving voor de preventie van ongevallen en gezondheidsproblemen;
- aanmoedigen van de werknemers en hun vertegenwoordigers om te participeren bij de realisatie van veilige en gezonde werkplaatsen;
- informeren en adviseren van werkgevers en werknemers voor een betere toepassing van de reglementaire en administratieve voorschriften;
- verwittigen van de nationale autoriteiten van de leemtes en tekorten in de reglementaire en administratieve voorschriften.

Elk jaar wordt een operationeel plan opgemaakt dat een aantal operationele normen vastlegt.

Voor 2011 zijn volgende operationele normen vooropgesteld:

- Er worden 250 inspectiebezoeken aan vestigingseenheden en 400 inspectiebezoeken aan tijdelijke of mobiele bouwplaatsen per inspecteur verwacht per fulltime equivalent.
- Minimaal 50% van de beschikbare tijd wordt door de inspecteurs besteedt aan inspectieopdrachten. De resterende tijd gaat naar kennisdeling, opleiding, coördinatie, verplaatsingen en ander overhead activiteiten.
- Van de beschikbare tijd voor inspectie zal maximaal 45% besteedt worden aan administratieve tijd voor dossierbehandeling en bijgevolg minimaal 65% van de tijd in contactmomenten met het publiek (inspectiebezoeken)
- Er zullen een aantal systeeminspecties gebeuren van het dynamisch risicobeheersingssysteem in de ondernemingen pro rato van het aantal inspecteurs niveau A en B.
- In minimaal 80% van de bezoeken zal contact opgenomen worden met de werknemersafgevaardigden
- Minimaal bij 30% van de inspectiebezoeken in onderneming zullen elementen van de samenwerking met de externe dienst voor preventie en bescherming worden gecontroleerd
- Men zal kritisch de samenwerking met de externe diensten voor technische controle bekijken tijdens inspectiebezoeken. Dit moet minstens leiden tot 5 evaluatiedossiers per regionale directie.
- Ook wordt een speciale aandacht besteedt aan de asbestverwijderingswerken en daaraan verbonden laboratoriumonderzoeken. Dit zal ook leiden tot minstens 5 dossiers per regionale directie.
- Pro rato van het aantal inspecteurs zal een uitgebreid syntheserapport gemaakt worden van de opvolging van arbeidsongevalsonderzoek.

In 2010 heeft de algemene directie een haar ISO 9000 certificaat voor de afdeling van het regionaal toezicht behaald voor alle regionale directies. In 2011 zijn de nodige

inspanning gedaan via interne en externe audits om dit certificaat te behouden en de kwaliteit van de werking en dienstverlening systematisch te verbeteren..

2.4 Opdracht van de afdeling van het toezicht op de chemische risico's

De afdeling van het toezicht op de chemische risico's (ACR) is belast met de organisatie en uitvoering van inspecties in de zogenaamde Seveso-bedrijven. Dit zijn bedrijven die binnen het toepassingsgebied vallen van de Europese richtlijn 96/82/EG van 9 december 1996, betreffende de beheersing van de gevaren van zware ongevallen waarbij gevaarlijke stoffen zijn betrokken (ook wel "Seveso II"-richtlijn genoemd).

Eind 2011 waren er

- **192** (180 einde 2010) "hoge drempel"-bedrijven: dit zijn bedrijven waar gevaarlijke stoffen aanwezig zijn in hoeveelheden die gelijk zijn aan of hoger zijn dan de grootste drempelwaarde zoals bedoeld in bijlage I van de Seveso II-richtlijn.
- **190** (195 einde 2010) "lage drempel"-bedrijven: dit zijn bedrijven waar gevaarlijke stoffen aanwezig zijn in hoeveelheden die gelijk zijn aan of hoger zijn dan de kleinste drempelwaarde maar lager zijn dan de grootste drempelwaarde (zie bijlage I van de Seveso II-richtlijn).

De identiteit en ligging van deze Seveso-bedrijven kan worden geraadpleegd op de website van de FOD (www.werk.belgie.be) via het pad [Startpagina](#) > [Thema's](#) > [Welzijn op het werk](#) > [Preventie zware ongevallen](#) > [Betrokken ondernemingen](#).

De Seveso II-richtlijn werd omgezet in Belgisch Recht via een samenwerkingsakkoord tussen de Federale Staat en de Gewesten. De ACR is belast met een aantal opdrachten die verband houden met de toepassing van dit samenwerkingsakkoord, zoals:

- het beoordelen van de veiligheidsrapporten van de bedrijven;
- het organiseren van de permanente overlegstructuur van de bevoegde Belgische autoriteiten;
- het coördineren van de inspectieteams, bestaande uit inspecteurs van de verschillende bevoegde inspectiediensten.

De afdeling wordt tevens betrokken bij het beheer van eventuele crisissituaties (zoals een chemische ramp of een nucleair ongeval) en zorgt voor de verbinding met het Crisiscentrum van de FOD Binnenlandse Zaken.

Binnen de afdeling bestaat een aparte directie (de directie van het laboratorium voor industriële toxicologie), die beschikt over een chemisch analytisch laboratorium voor het meten van de courante chemische agentia. Deze directie ondersteunt de inspecteurs van de regionale directies bij het toezicht op de voorschriften inzake de blootstelling aan chemische agentia, onder andere door het uitvoeren van werkplaatsmetingen en het analyseren van producten en materialen. Het laboratorium organiseert tevens vakbekwaamheidsprogramma's voor laboratoria die actief zijn op het gebied van de chemische arbeidshygiëne. Het neemt zelf ook deel aan interlaboratoriumvergelijkingen om zowel de eigen kwaliteit als deze van andere laboratoria te bewaken en te verbeteren. Het laboratorium onderhoudt contacten met vergelijkbare instituten in het buitenland om deze doelstellingen te bereiken, onder meer door mee te werken aan de normalisatie van meetmethoden.

2.5 Opdracht van de afdeling van het kennismanagement

De afdeling van het kennismanagement is belast met ondersteuningsopdrachten, het delen van kennis en uitwisseling van informatie (netwerking). Elke opdracht wordt verzekerd door een specifieke directie.

De directie ondersteuning concentreert zich op de opmaak van een vormingsplan van de personeelsleden van de algemene directie. Ze doet aan onderzoek en ontwikkeling van de eigen informaticasystemen en tracht permanent de expertise aanwezig in de algemene directie up-to-date in kaart te brengen.

De directie kennisdeling groepeert 6 praktijkgemeenschappen (communities of practice) rond de grote disciplines van het welzijn op het werk: veiligheid, gezondheid, hygiëne, ergonomie, psychosociale belasting en de combinatie ervan op tijdelijke of mobiele bouwplaatsen, die bijzondere arbeidsplaatsen zijn.

In de directie netwerking zijn tussen de verschillende inspecteurs uit de verschillende regionale directies netwerken opgezet met betrekking tot asbestverwijdering, laboratoria, productveiligheid (CE-markering), externe diensten voor preventie en bescherming, externe diensten voor technische controle en inrichtingen die aanvullende vorming organiseren voor preventieadviseurs en veiligheidscoördinatoren.

Het geheel wordt ondersteund door een secretariaat met de klassieke taken ervan maar ook met een belangrijke vertaalopdracht voor het geheel van de ganse administratie.

In de loop van het jaar 2011 is verder gewerkt aan een vernieuwde organisatie van deze afdeling. De basisconcepten voor deze nieuwe organisatie zijn:

- Meerdere kenniscentra oprichten per welzijnsdiscipline zodat de scope beperkter wordt maar de inhoudelijke deskundigheid groter;
- De verantwoordelijke van kenniscentra hebben vooral een inhoudelijke coördinerende en interpretatieve rol, het zijn experts in het vakgebied;
- Er wordt een specifieke directie voorzien voor vormen en ontwikkeling;
- Om de inspectieprocessen te begeleiden worden een afzonderlijke directie opgericht die de ontwikkeling van nieuwe of veranderende processen op punt stelt en begeleid.

Een secundair doel van deze vernieuwde organisatie is de carrièremogelijkheid toelaten als expert in specifieke welzijnsdomeinen. Specialisten zullen in de toekomst niet enkel kunnen evolueren naar een zuivere organisatorische management functie maar ook naar een inhoudelijke expertfunctie.

2.6 Opdracht van de cel nationale en internationale samenwerking

Het zoeken naar de beschikbare competenties om het sociaal bilateraal samenwerkingsbeleid uit te voeren ten opzichte van de derdewereldlanden;

Het geven van advies over aanvragen voor samenwerking van andere actoren die actief zijn in het domein van het welzijn op het werk;

Het Belgisch steunpunt (Focal Point) in het kader van het Europees Agentschap voor Veiligheid en Gezondheid op het werk;

Het opvolgen van de ontwikkeling van het Europees samenwerking- en uitwisselingsplatform KSS (Knowledge Sharing Site) via het circa-platform. Het staat in voor de verdeling van de vragen naar de lokale experts en de coördinatie van de antwoorden.

3 Menselijke middelen

3.1 Personeelscapaciteit (1 januari 2012)

	Inspecteurs						Administratief personeel		Totaal
	A	B	C	D	Totaal	%	A/B/C/D		
Centrale diensten	10				10	45%	12	55%	22
West-Vlaanderen	5,8	4,8	3		13,6	78%	3,9	22%	17,5
Oost-Vlaanderen	7,3	4	1		12,3	80%	3,1	20%	15,4
Antwerpen	10	5,8	3	1	19,8	83%	4	17%	23,8
Limburg - Vlaams Brabant	10,8	7	5	3	25,8	81%	6,2	19%	32
Brussel - Bruxelles	9,8	5,6	3		18,4	85%	3,3	15%	21,7
Hainaut	7	7	1	5	20	77%	6	23%	26
Namur - Luxembourg - Brabant Wallon	10	4	3	3	20	80%	5	20%	25
Liège	8	8,8	1	1	18,8	79%	5	21%	23,8
Afdeling regionaal toezicht	68,7	47	20	13	148,7	80%	36,5	20%	185,2
Toezicht op de preventie van zware ongevallen	18,4				18,4	87%	2,8	13%	21,2
Laboratorium voor industriële toxicologie	12				12	87%	1,8	13%	13,8
Afdeling toezicht op de chemische risico's	30,4				30,4	87%	4,6	13%	35
Totaal FTE	109,1	47	20	13	189,1	78%	53,1	22%	242,2
Aantal personeelsleden	113	48	20,0	13	194	76%	60	24%	254

Het effectief personeelsbestand (namenlijst) is opgenomen in bijlage 1.

3.2 Evolutie sinds 2004

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	
Centrale diensten	26,2	27,0	23,7	25,3	23,3	22,3	23,5	22	-1,5
West-Vlaanderen	18,9	16,9	19,4	16,2	19,2	18,2	18,5	17,5	-1
Oost-Vlaanderen	22,8	20,8	19,3	19,3	17,3	16,6	14,8	15,4	0,6
Antwerpen	22,6	25,3	28,3	23,3	24,3	23,8	23,8	23,8	0
Limburg - Vlaams Brabant	34,6	37,6	37,8	36,1	36,1	36,1	35,2	32	-3,2
Brussel - Bruxelles	15,6	31,1	16,1	15,9	18,9	18,9	18,9	21,7	2,8
Hainaut - Brabant wallon (tot 2007)	39,2	23,2	35,4	27,0	26	26	25	26	1
Namur - Luxembourg - Brabant-wallon (vanaf 2007)	19,3	17,3	16,5	23,8	26,8	25,8	23	25	2
Liège	28,5	28,5	26,0	26,0	24,8	24,8	22,8	23,8	1
Inspecteurs + directiehoofden	155,4	156,7	151,1	145,0	150,4	148,1	145,1	148,7	
Administratief personeel	46,1	44	47,7	42,6	42,6	42,1	36,9	36,5	
Totaal afdeling regionaal toezicht	201,5	200,7	198,8	187,6	193,0	190,2	182,0	185,2	3,2
Toezicht op de preventie van zware ongevallen	20,4	20,4	21,4	21,2	21,2	21,2	18,2	21,2	3
Laboratorium voor industriële toxicologie	8,8	8,8	9,8	9,8	9,8	14,8	13,8	13,8	0
Afdeling toezicht op de chemische risico's	29,2	29,2	31,2	31,0	31	36	32	35	3
Totaal FTE	256,9	256,9	253,7	243,9	248	248,5	237,5	242,2	4,7
Aantal personeelsleden	269	269	264	257	262	262	249	254	5

* Bij de fusie van de Waalse directies Hainaut-Est en Hainaut-Ouest in 2007 is Brabant wallon overgegaan naar de fusiedirectie Namur - Luxembourg samen met een aantal personeelsleden

** Het aantal personeelsleden is, vergeleken met 2010 vermeerderd met 5 personen. In de feiten hebben er 11 medewerkers onze algemene directie verlaten en zijn 16 medewerkers aangeworven.

De nieuwe medewerkers zijn:

- 10 inspecteur deskundige bij de directie van de preventie van de zware ongevallen en de regionale directies Antwerpen, Brussel, Namur – Luxembourg – Brabant Wallon, Liège en Oost-Vlaanderen
- 1 inspecteur technisch deskundige in West-Vlaanderen
- 2 technische deskundige bij het inspectieteam van de regionale directies Luik en West-Vlaanderen
- 1 administratieve deskundige op het secretariaat van de afdeling van het toezicht op de chemische risico's
- 3 administratieve assistenten in de cel logistiek op het centraal bestuur en in het bedrijfsbureau van de regionale directies Namur – Luxembourg – Brabant Wallon en Limburg – Vlaams-Brabant

3.3 Ziekteverzuim

Ziekteverzuim wordt hieronder gedefinieerd als zijn de verhouding van het totaal aantal dagen ziekte over het totaal aantal beschikbare dagen, hierbij wordt rekening gehouden met verlofdagen, dienstvrijstelling en deeltijdse werkregime.

Het ziekteverzuim binnen het inspecteurscorps van de afdeling van het regionaal toezicht bedroeg in 2011 gemiddeld 3,8%, (1.103 dagen op 28.822 beschikbare dagen) wat op jaarbasis een effectieve personeelsvermindering van ongeveer 5 inspecteurs betekent.

In onderstaande tabel ziet men de evolutie sinds 2004.

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Nationaal gemiddelde	6,2%	10,1%	8,5%	6,8%	4,7%	4,3%	3,5%	3,8%

Als we dit vergelijken met het nationale gemiddelde van de federale ambtenaren, wat 6,8% bedraagt, dan is dit positief.

Zie het artikel "ziekteverzuim van de federale ambtenaren 2011 onder loep" op <http://www.health.fgov.be/eportal/Healthcare/MedicalExpertise>

3.4 Werkbelasting per inspecteur

Samen met de afdeling chemische risico's verzekert de afdeling regionaal toezicht de controle op de naleving van de arbeidsomstandigheden in 274.436 bedrijven en instellingen die samen 3.816.435 werknemers tewerkstellen. De afdeling chemische risico's telt hiervan 382 bedrijven (190 hoge drempel en 192 lage drempel) onder haar bevoegdheid (zie punt 2.4)

In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van het aantal vestigingseenheden per grootte en het aantal tewerkgestelde aantal werknemers. De gegevens zijn ontleend aan de laatst beschikbare cijfers (31 december 2010) van de RSZ http://www.rsz.fgov.be/sites/default/files/binaries/assets/statistics/place/localunit_full_NL_20104.pdf

	Vestigingseenheden		Totaal van de werknemers	
	Aantal	%	Aantal	%
< 5 jobs	169.783	74,7%	307.901	8%
5-9 jobs	44.011	19,4%	288.101	8%
10-19 jobs	26.003	11,4%	352.103	9%
20-49 jobs	21.035	9,3%	647.140	17%

50-99 jobs	7.550	3,3%	527.925	14%
100-199 jobs	3.702	1,6%	504.823	13%
200-499 jobs	1.703	0,7%	513.987	13%
500-999 jobs	447	0,2%	306.379	8%
1000+ jobs	202	0,1%	368.076	10%
Totaal	274.436		3.816.435	

In de onderstaande tabel zijn het aantal vestigingseenheden en werknemers gegroepeerd per gewest en per regionale directie

	Aantal vestigingseenheden		Aantal werknemers	
Vlaams Gewest	159.356	58%	2.170.097	57%
West-Vlaanderen	34.864	13%	406.251	11%
Oost-Vlaanderen	34.948	12%	463.794	12%
Antwerpen	45.585	17%	666.537	17%
Limburg - Vlaams Brabant	43.959	16%	633.515	17%
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	34.462	13%	628.728	16%
Waals Gewest	80.618	29%	1.017.610	27%
Hainaut	26.750	10%	365.834	10%
Namur - Luxembourg - Brabant Wallon	27.999	10%	331.884	9%
Liège	25.869	9%	319.892	8%
Nationaal	274.436		3.816.435	

Dit betekent dat een arbeidsinspecteur bij het regionaal toezicht gemiddeld toezicht houdt op 1.846 ondernemingen of instellingen.

Gemiddeld houdt een inspecteur toezicht op het welzijn van 25.665 werknemers.

Hierna volgt een overzicht voor de verschillende regionale directies van het gemiddeld aantal bedrijven en werknemers per inspecteur.

	Aantal bedrijven	Aantal werknemers
Vlaams Gewest	2.229	30.351
West-Vlaanderen	2.564	29.871
Oost-Vlaanderen	2.841	37.707
Antwerpen	2.302	33.663
Limburg - Vlaams Brabant	1.704	24.555
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	1.873	34.170
Waals Gewest	1.371	17.306
Hainaut	1.338	18.292
Namur - Luxembourg - Brabant Wallon	1.400	16.594
Liège	1.376	17.016
Nationaal	1.846	25.665

Door het adequaat toewijzen van nieuw aangeworven inspecteurs zal worden getracht om tot een meer evenwichtige verdeling per inspecteur en per regionale directie te

komen. Buiten het aantal bedrijven en het aantal werknemers in het ambtsgebied wordt ook nog rekening gehouden met de oppervlakte van de regionale directie zodat de nodige bijkomende verplaatsingstijd wordt gecompenseerd.

4 Activiteitenverslag van de afdeling regionaal toezicht

4.1 Tijdsbesteding van de inspecteurs

4.1.1 Verdeling van alle geregistreerde tijden

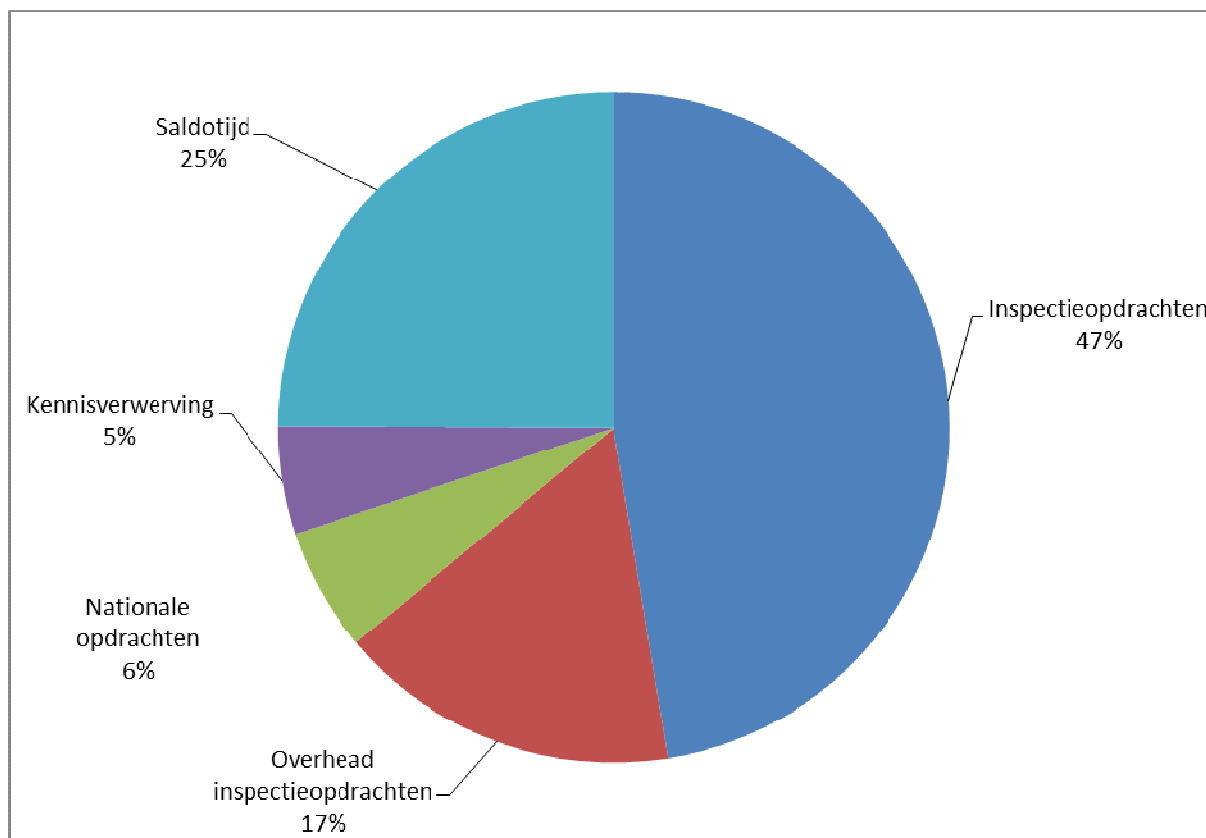
Alle inspecteurs registreren dagelijks hun gepresteerde tijd in het registratiesysteem CAVIAR. Het directiehoofd wordt vrijgesteld van registratie. Men heeft de keuze uit 12 verschillende types van activiteiten om te registreren (zie beschrijving bijlage 2). Om de totale tijdsregistratie beter in beeld te brengen, zijn de registraties gegroepeerd in 5 kerngebieden waarvan de verdeling is weergegeven in onderstaande tabel.

Deze indeling is vernieuwd sinds 2010. Het gaat over een nieuwe groepering van de geregistreerde tijden om te werken met transparantere begrippen.

	2011		2010		2009	
	Uren	%	Uren	%	Uren	%
Inspectieopdrachten	99.812	48%	101.327	50%	104.182	49%
Overhead inspectieopdrachten	34.678	17%	34.388	17%	38.062	18%
Nationale opdrachten	12.406	6%	14.964	7%	13.498	6%
Kennisverwerving	10.954	5%	8.167	4%	9.327	4%
Totale geregistreerde tijd	157.850		158.846		165.069	
Saldotijd	50.882	24%	45.165	22%	47.585	22%
Beschikbare tijd	208.732		204.012		212.653	

Toelichting:

- De tijd voor inspectieopdrachten is de som van de tijd besteed aan de verschillende types inspectiebezoeken (aan bedrijven, aan tijdelijke of mobiele bouwplaatsen, consultatiebezoeken op diverse locaties en bezoeken samen met een collega) en de administratieve tijd ten gevolge van inspectiebezoeken en inspectiedossiers.
- De tijd aan overhead inspectieopdrachten is de som van de tijd die nodig is in de rand van het inspectiegebeuren (dienstvergaderingen, algemene administratieve tijd en speciale opdrachten directiehoofd (bv. vervanging directiehoofd)).
- De tijd voor nationale opdrachten wordt gepresteerd in het kader van nationale projecten (campagnecoördinatie, ICT-ontwikkeling, vertegenwoordiging in nationale en internationale werkgroepen, ...)
- Wanneer effectief opleiding wordt gevolgd dan groeperen we deze investering in kennisverwerving.
- De saldotijd is het verschil in tijd tussen de som van de geregistreerde tijden en de beschikbare tijd van het inspectiepersoneel.

4.1.2 Tijdsbesteding van de inspecteur op het werkterrein

De nationale norm voor deze activiteit werd in 2010 aangepast vanuit het oogpunt van de transparantie van de norm. Een inspecteur moet minstens 50% van zijn beschikbare tijd voor inspectie besteden aan zijn inspectieopdrachten. De inspectieopdrachten van een inspecteur bestaan uit de tijd (zonder verplaatsingstijd) nodig voor inspectiebezoeken plus de tijd nodig voor het administratief werk verbonden aan deze opdrachten (het aanmaken van inspectieproducten).

Deze beschikbare tijd (in uren) voor inspectie wordt berekend door zijn actieve dagen te verminderen met de tijd besteed aan nationale opdrachten en kennisverwerving.

	2011	2010	2009
Beschikbare tijd	185.372	180.880	189.828
Geregistreerde tijd voor inspectiebezoeken	52.116	53.814	57.301
Geregistreerde tijd voor administratief inspectiewerk	47.695	47.512	46.881
Totaal geregistreerde inspectietijd	99.812	101.327	104.182
	54%	56%	55%

In het operationeel plan wordt gesteld dat er minimaal 50% van de beschikbare tijd moet besteed worden aan inspectieopdrachten (bezoeken en administratieve afwerking en opvolging van dossiers).

Om de aanwezigheid op het werkterrein te maximaliseren werd in het operationeel plan van de afdeling van het regionaal toezicht gesteld om de verhouding van de administratieve tijd ten opzichte van de bezoektijd zo laag mogelijk te houden.

	2011	2010	2009
Procentuele verdeling van administratieve inspectietijd ten opzichten van totale inspectietijd	48%	47%	45%

4.2 Inspectiebezoeken

4.2.1 Aantal bezochte werkgevers

Aantal bezoeken	Vestigingseenheden		Tijdelijke of mobiele bouwplaatsen			
	2011		2010	2011		2010
1	5.241	66,4%	5.034	2.954	60,3%	2.911
2	1.645	20,8%	1.578	847	17,3%	876
3	474	6,0%	466	340	6,9%	370
4	238	3,0%	227	184	3,8%	205
5	102	1,3%	101	118	2,4%	120
5.10	138	1,7%	177	265	5,4%	279
meer dan 10	54	0,7%	70	191	3,9%	192
	7.892		7.653	4.899		4.953

Dit wordt als volgt gemeten: bij elke bezoek wordt de bezochte KBO-nummer van de bezochte werkgever genoteerd. Bovenstaande tabel geeft een overzicht van het aantal werkgevers, dat werd bezocht. Het kan natuurlijk gaan over bezoeken aan verschillende vestigingseenheden van werkgevers verspreid over het ganse land.

4.2.2 Aantal bezoeken per fulltime equivalent (FTE)

Als operationele norm wordt gesteld dat een inspecteur 250 vestigingseenheden zal bezoeken per jaar (per fulltime equivalent (FTE)) of 400 werkgevers op tijdelijke of mobiele bouwplaatsen. Voor een FTE wordt 210 werkdagen gerekend, maar geen enkel inspecteur is 210 dagen op inspectiebezoek.

De effectief geregistreerde tijd aan inspectiebezoeken per vestigingseenheid of een tijdelijke of mobiele bouwplaats bepaalt de norm van het gemiddeld aantal inspectiebezoeken per FTE-inspecteur. Deze berekening geeft voor 2011 een operationele norm van 310 inspectiebezoeken per FTE-inspecteur.

Er worden vier types van inspectiebezoeken geregistreerd:

- aan een vestigingseenheid van een onderneming of instelling;
- aan een tijdelijke of mobiele bouwplaats van een onderneming;
- een consultatie van werkgever, werknemer of een andere betrokkene in het kader van een inspectiedossier, op een andere plaats dan de voorgaande type bezoeken;
- bezoek met een collega.

Gezien het beperkt aantal inspecteurs trachten we dit laatste type zoveel mogelijk te beperken. In de opleidingsfase of wanneer een expert nodig is, worden dit type bezoeken uitgevoerd. Uit bezorgdheid voor het welzijn van onze eigen medewerkers is het sporadisch aangewezen bepaalde inspectiebezoeken af te leggen met twee personen.

De gerealiseerde aantallen per FTE-inspecteur op nationaal vlak per type bezoek zijn:

- 116 (121 in 2010) bezoeken aan vestigingseenheden van een onderneming of instelling;
- 120 (127 in 2010) bezoeken aan werkgevers op tijdelijke of mobiele bouwplaatsen;
- 41 (44 in 2010) consultatiebezoeken;
- 25 (22 in 2010) bezoeken met een collega.

Dit betekent een totaal van gemiddeld 302 (315 in 2010) bezoeken per beschikbaar fulltime equivalent. Ditmaal is de gestelde norm niet gehaald. De helft van de regionale directies behalen hun individuele norm wel maar deze kunnen echter niet voldoende compenseren. De standaardafwijking ten opzichte van de norm bedraagt 18%.

4.2.3 Analyse van inspectiebezoeken aan vestigingseenheden

4.2.3.1 Indeling van het type bedrijfsbezoeken

In totaal zijn 13.555 (13.904 in 2010) inspectiebezoeken afgelegd aan vestigingseenheden.

Deze bezoeken worden geregistreerd hetzij als algemeen bezoek (meestal proactief), hetzij als specifiek bezoek (reactief bezoek). Een aantal van de bezoeken bevatten zowel een reactief als een proactief deel.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van het aantal bezoeken verdeeld volgens het type, de totale tijdsbesteding en de gemiddelde bezoektijd.

Type bezoek	2011			2010		
	Aantal	Tijd (uren)	Tijd per bezoek	Aantal	Tijd (uren)	Tijd per bezoek
Algemeen inspectiebezoek	6.688	11.471	1,7	7.036	13.210	1,9
Gepland opvolgingsbezoek	3.018	5.083	1,7	3.067	5.452	1,8
Audit van het dynamisch risicobeheersingssysteem van de onderneming	159	541	3,4	82	306	3,7
Opvolging van een melding van beroepsziekte	40	78	2,0	45	94	2,1
Opvolging van ongevalsonderzoek	1.880	3.325	1,8	1.668	3.283	2,0
Onderzoek van algemene klachten en klachten in verband met ongewenste omgangsvormen	1.559	2.847	1,8	1.597	2.966	1,9
Bijwonen van overlegvergadering	447	1.104	2,5	369	935	2,5
Andere specifieke bezoeken	1.544	2.533	1,6	1.468	2.817	1,9

4.2.3.2 Verdeling van de bezoeken per activiteit van de vestigingseenheid en per gewest

Code	Activiteitsomschrijving	Brussel	%	Vlaanderen	%	Wallonië	%	België	%
47	Detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en motorfietsen	82	12,26%	547	6,87%	569	11,55%	1.198	8,84%
46	Groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van de handel in motorvoertuigen en motorfietsen	32	4,78%	819	10,29%	209	4,24%	1.060	7,82%
43	Gespecialiseerde bouwwerkzaamheden	42	6,28%	596	7,49%	315	6,39%	953	7,03%
84	Openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekeringen	104	15,55%	304	3,82%	366	7,43%	774	5,71%
25	Vervaardiging van producten van metaal, exclusief machines en apparaten	16	2,39%	529	6,65%	221	4,49%	766	5,65%
8	Overige winning van delfstoffen			12	0,15%	629	12,77%	641	4,73%
45	Groot- en detailhandel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen	18	2,69%	361	4,54%	165	3,35%	544	4,01%
10	Vervaardiging van voedingsmiddelen	15	2,24%	369	4,64%	112	2,27%	496	3,66%
49	Vervoer te land en vervoer via pijpleidingen	13	1,94%	284	3,57%	126	2,56%	423	3,12%
52	Opslag en vervoer ondersteunende	1	0,15%	331	4,16%	41	0,83%	373	2,75%

Jaarverslag 2011 Algemene Directie Toezicht op het Welzijn op het Werk

Code	Activiteitsomschrijving	Brussel	%	Vlaanderen	%	Wallonië	%	België	%
	activiteiten								
23	Vervaardiging van andere niet-metaalhoudende minerale producten			187	2,35%	173	3,51%	360	2,66%
41	Bouw van gebouwen; ontwikkeling van bouwprojecten	8	1,20%	189	2,37%	142	2,88%	339	2,50%
85	Onderwijs	22	3,29%	135	1,70%	172	3,49%	329	2,43%
87	Maatschappelijke dienstverlening met huisvesting	19	2,84%	154	1,93%	151	3,07%	324	2,39%
81	Diensten in verband met gebouwen; landschapsverzorging	19	2,84%	222	2,79%	73	1,48%	314	2,32%
88	Maatschappelijke dienstverlening zonder huisvesting	27	4,04%	171	2,15%	105	2,13%	303	2,24%
28	Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen, n.e.g.	9	1,35%	182	2,29%	100	2,03%	291	2,15%
86	Menselijke gezondheidszorg	29	4,33%	128	1,61%	118	2,40%	275	2,03%
22	Vervaardiging van producten van rubber of kunststof			177	2,22%	72	1,46%	249	1,84%
56	Eet- en drinkgelegenheden	46	6,88%	119	1,49%	74	1,50%	239	1,76%
16	Houtindustrie en vervaardiging van artikelen van hout en van kurk, exclusief meubelen; vervaardiging van artikelen van riet en van vlechtwerk	2	0,30%	106	1,33%	57	1,16%	165	1,22%
20	Vervaardiging van chemische producten	1	0,15%	132	1,66%	30	0,61%	163	1,20%
78	Terbeschikkingstelling van personeel	11	1,64%	80	1,01%	72	1,46%	163	1,20%
38	Inzameling, verwerking en verwijdering van afval; terugwinning	5	0,75%	78	0,98%	73	1,48%	156	1,15%
96	Overige persoonlijke diensten	6	0,90%	99	1,24%	48	0,97%	153	1,13%
71	Architecten en ingenieurs; technische testen en toetsen	6	0,90%	95	1,19%	35	0,71%	136	1,00%
42	Weg- en waterbouw	3	0,45%	87	1,09%	41	0,83%	131	0,97%
31	Vervaardiging van meubelen	1	0,15%	113	1,42%	8	0,16%	122	0,90%
18	Drukkerijen, reproductie van opgenomen media	2	0,30%	83	1,04%	34	0,69%	119	0,88%
24	Vervaardiging van metalen in primaire vorm	1	0,15%	34	0,43%	84	1,71%	119	0,88%
1	Teelt van gewassen, veeteelt, jacht en diensten in verband met deze activiteiten	1	0,15%	100	1,26%	9	0,18%	110	0,81%
77	Verhuur en lease	3	0,45%	53	0,67%	29	0,59%	85	0,63%
70	Activiteiten van hoofdkantoren; adviesbureaus op het gebied van bedrijfsbeheer	5	0,75%	68	0,85%	8	0,16%	81	0,60%
11	Vervaardiging van drank			55	0,69%	25	0,51%	80	0,59%
13	Vervaardiging van textiel	1	0,15%	70	0,88%	9	0,18%	80	0,59%
62	Ontwerpen en programmeren van computerprogramma's, computerconsultancy-activiteiten en aanverwante activiteiten	2	0,30%	70	0,88%	8	0,16%	80	0,59%
33	Reparatie en installatie van machines en apparaten			56	0,70%	23	0,47%	79	0,58%
17	Vervaardiging van papier en papierwaren			57	0,72%	13	0,26%	70	0,52%
82	Administratieve en ondersteunende activiteiten ten behoeve van kantoren en overige zakelijke activiteiten	5	0,75%	47	0,59%	18	0,37%	70	0,52%

Jaarverslag 2011 Algemene Directie Toezicht op het Welzijn op het Werk

Code	Activiteitsomschrijving	Brussel	%	Vlaanderen	%	Wallonië	%	België	%
93	Sport, ontspanning en recreatie	5	0,75%	34	0,43%	31	0,63%	70	0,52%
27	Vervaardiging van elektrische apparatuur	1	0,15%	47	0,59%	21	0,43%	69	0,51%
94	Verenigingen	9	1,35%	32	0,40%	25	0,51%	66	0,49%
64	Financiële dienstverlening, exclusief verzekeringen en pensioenfondsen	4	0,60%	42	0,53%	17	0,35%	63	0,46%
29	Vervaardiging en assemblage van motorvoertuigen, aanhangwagens en opleggers	3	0,45%	47	0,59%	8	0,16%	58	0,43%
32	Overige industrie	2	0,30%	41	0,52%	12	0,24%	55	0,41%
68	Exploitatie van en handel in onroerend goed	11	1,64%	32	0,40%	13	0,26%	56	0,41%
73	Reclamewezen en marktonderzoek	5	0,75%	43	0,54%	8	0,16%	56	0,41%
35	Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	2	0,30%	17	0,21%	30	0,61%	49	0,36%
55	Verschaffen van accommodatie	7	1,05%	17	0,21%	24	0,49%	48	0,35%
26	Vervaardiging van informaticaproducten en van elektronische en optische producten			31	0,39%	15	0,30%	46	0,34%
91	Bibliotheken, archieven, musea en overige culturele activiteiten	5	0,75%	12	0,15%	19	0,39%	36	0,27%
21	Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en producten	4	0,60%	13	0,16%	17	0,35%	34	0,25%
90	Creatieve activiteiten, kunst en amusement	2	0,30%	15	0,19%	11	0,22%	28	0,21%
36	Winning, behandeling en distributie van water	3	0,45%	3	0,04%	21	0,43%	27	0,20%
69	Rechtskundige en boekhoudkundige dienstverlening	5	0,75%	17	0,21%	4	0,08%	26	0,19%
30	Vervaardiging van andere transportmiddelen			13	0,16%	12	0,24%	25	0,18%
61	Telecommunicatie	4	0,60%	19	0,24%	1	0,02%	24	0,18%
66	Ondersteunende activiteiten voor verzekeringen en pensioenfondsen	1	0,15%	18	0,23%	3	0,06%	22	0,16%
14	Vervaardiging van kleding	1	0,15%	20	0,25%	0	0,00%	21	0,15%
53	Posterijen en koeriers	2	0,30%	14	0,18%	4	0,08%	20	0,15%
63	Dienstverlenende activiteiten op het gebied van informatie	4	0,60%	12	0,15%	5	0,10%	21	0,15%
80	Beveiliging- en opsporingsdiensten	2	0,30%	11	0,14%	7	0,14%	20	0,15%
72	Speur- en ontwikkelingswerk op wetenschappelijk gebied	1	0,15%	12	0,15%	4	0,08%	17	0,13%
74	Overige gespecialiseerde wetenschappelijke en technische activiteiten	2	0,30%	11	0,14%	4	0,08%	17	0,13%
79	Reisbureaus, reisorganisatoren, reserveringsbureaus en aanverwante activiteiten	1	0,15%	7	0,09%	7	0,14%	15	0,11%
37	Afvalwaterafvoer	7	1,05%	5	0,06%	1	0,02%	13	0,10%
51	Luchtvaart	1	0,15%	9	0,11%	4	0,08%	14	0,10%
65	Verzekeringen, herverzekeringen en pensioenfondsen, exclusief verplichte sociale verzekeringen	11	1,64%	1	0,01%	1	0,02%	13	0,10%
95	Reparatie van computers en consumentenartikelen			12	0,15%	1	0,02%	13	0,10%
75	Veterinaire diensten			4	0,05%	7	0,14%	11	0,08%
2	Bosbouw en de exploitatie van			5	0,06%	5	0,10%	10	0,07%

Code	Activiteitsomschrijving	Brussel	%	Vlaanderen	%	Wallonië	%	België	%
	bossen								
15	Vervaardiging van leer en van producten van leer	3	0,45%	4	0,05%	2	0,04%	9	0,07%
39	Sanering en ander afvalbeheer			3	0,04%	7	0,14%	10	0,07%
58	Uitgeverijen	1	0,15%	7	0,09%	2	0,04%	10	0,07%
59	Productie van films en video- en televisieprogramma's, maken van geluidsopnamen en uitgeverijen van muziekopnamen	1	0,15%	6	0,08%	2	0,04%	9	0,07%
50	Vervoer over water			3	0,04%	4	0,08%	7	0,05%
12	Vervaardiging van tabaksproducten			6	0,08%	0	0,00%	6	0,04%
19	Vervaardiging van cokes en van geraffineerde aardolieproducten			3	0,04%	2	0,04%	5	0,04%
60	Programmeren en uitzenden van radio- en televisieprogramma's	1	0,15%	5	0,06%	0	0,00%	6	0,04%
99	Extraterritoriale organisaties en lichamen	1	0,15%	0	0,00%	5	0,10%	6	0,04%
3	Visserij en aquacultuur			3	0,04%	0	0,00%	3	0,02%
92	Loterijen en kansspelen			2	0,03%	1	0,02%	3	0,02%
97	Huishoudens als werkgever van huishoudelijk personeel			1	0,01%	2	0,04%	3	0,02%
6	Winning van aardolie en aardgas			1	0,01%	0	0,00%	1	0,01%
9	Ondersteunende activiteiten in verband met de mijnbouw			1	0,01%	0	0,00%	1	0,01%
		669		7.960		4.926		13.555	

4.2.3.3 Aantal inspectieconclusies voor de geïnspecteerde welzijnsrubriek tijdens bezoeken aan vestigingen

Tijdens een inspectiebezoek kunnen diverse welzijnsrubrieken aan bod komen voor inspectie en bespreking.

De inspecteur zal voor elke gecontroleerde rubriek een inspectieconclusie trekken volgens de gradatie zoals onderaan in de tabel weergegeven, evoluerend van positief naar negatief.

Het zijn deze inspectieconclusies die aanleiding geven tot het opmaken van het uitgaande product naar de werkgever (zie verder). Het is de "worstcase" rubriek die het uiteindelijk producttype zal bepalen. Maar uiteraard worden de vastgestelde positieve elementen en minder ernstige inbreuken eveneens vermeld in het schrijven naar de werkgever zodat hij volledig op de hoogte is van de vaststellingen tijdens het inspectiebezoek.

Inspectieconclusies

	Positieve opmerking		Geen opmerking		Corrigerend advies		Mondelinge waarschuwing		Schriftelijke waarschuwing (art.9)		Opleggen van een maatregel (art.3)		Element voor stopzetting (art.3)		Element voor proces-verbaal van overtreding		Vastleggen van afspraken en maatregelen		Totaal	
	2011	Vershil met 2010	2011	Vershil met 2010	2011	Vershil met 2010	2011	Vershil met 2010	2011	Vershil met 2010	2011	Vershil met 2010	2011	Vershil met 2010	2011	Vershil met 2010	2011	Vershil met 2010	2011	Vershil met 2010
Organisatie welzijnsbeleid, hiërarchische lijn en dynamisch risicobeheersingssysteem	89	-42	2.197	227	438	-102	566	-13	2.013	171	18	7	2	-2	38	4	167	14	5.528	264
IDPB en samenwerking EDPB	53	-26	1.859	204	328	-12	547	144	1.362	91	15	8	2	2	11	9	161	85	4.338	505
Overlegstructuren (comité PB, syndicale afvaardiging.)	15	-10	678	-101	70	-11	42	-35	203	-44		-2	0	0	0	12	0	1.020	-203	
Keuringen en opvolging van keuringsverslagen (EDTC)	8	-42	1.259	-147	160	-32	412	-160	1.298	-100	4	0	2	-2	5	2	112	48	3.260	-433
Gezondheidstoezicht, moederschapsbescherming en EHBO	27	-26	2.455	-316	248	23	320	-59	1.090	76	8	2		-2	9	3	64	10	4.221	-289
Informatie en vorming van werknemers	57	-24	1.154	132	186	-23	149	0	615	141	2	2		-3	12	1	39	-5	2.214	221
Jongeren op het werk, stagiairs en uitzendarbeid	5	-3	224	-30	38	-11	35	-25	156	-27		0		0	1	-5	10	-2	469	-103
Geweld, pesterijen en ongewenst seksueel gedrag	29	-17	1.203	67	334	37	478	94	1.137	204	12	10		0	1	-4	67	0	3.261	391
Veiligheid- en gezondheidssignalering	6	1	765	-232	64	-63	100	-98	387	-94	2	0		-1	1	1	9	-4	1.334	-490
ARAB art. 52 (brand), ATEX en ontvlambare vloeistoffen	25	-34	2.027	157	288	-108	615	-239	2.232	-369	14	12	8	5	4	-4	79	-33	5.292	-613
Bepalingen betreffende hygiëne op de arbeidsplaatsen	21	-20	2.424	-90	163	-75	272	-14	712	-89	13	6	2	1	1	-1	17	-15	3.625	-297
Omgevingsfactoren en fysische agentia	15	1	740	-114	77	-27	119	4	315	-25	6	-3	4	1		-1	16	-5	1.292	-169

Inspectieconclusies																				
Positieve opmerking		Geen opmerking		Corrigerend advies		Mondelinge waarschuwing		Schriftelijke waarschuwing (art.9)		Opleggen van een maatregel (art.3)		Element voor stopzetting (art.3)		Element voor proces-verbaal van overtreding		Vastleggen van afspraken en maatregelen		Totaal		
2011	Vershil met 2010	2011	Vershil met 2010	2011	Vershil met 2010	2011	Vershil met 2010	2011	Vershil met 2010	2011	Vershil met 2010	2011	Vershil met 2010	2011	Vershil met 2010	2011	Vershil met 2010	2011	Vershil met 2010	
Chemische, kankerverwekkende, mutagene en biologische agentia	38	-16	1.076	31	178	-32	255	-112	956	-311	18	6	10	5	7	6	72	3	2.610	-420
TMB en hyperbare omgeving	1	-1	36	-12	21	-17	22	-4	32	-155		0	3	3	9	6	6	4	130	-176
Werken op hoogte (valgevaar)	18	5	622	-127	74	-23	178	-48	414	-17	6	-1	2	0	16	12	23	0	1.353	-199
AM algemeen (machines, aankoop en indienststelling, instructies,.)	37	-19	1.155	25	237	-34	357	-75	1.639	-191	38	9	14	-18	43	0	91	-28	3.611	-331
Elektriciteit en elektrische installaties	11	-13	687	-128	58	-51	148	-45	660	-96	4	-6	4	-7	8	7	31	-6	1.611	-345
Mobiele arbeidsmiddelen, hijsen en heffen van lasten	17	0	1.093	50	86	-10	167	-9	492	-34	15	13	2	0	6	-4	13	-9	1.891	-3
Individuele uitrusting (persoonlijke beschermingsmiddelen, werkkledij.)	21	-18	2.912	-313	156	-48	214	-25	766	-162	8	3	2	0	9	4	20	-15	4.108	-574
Manueel hanteren van lasten, handgereedschap	18	-13	1.106	-102	44	-49	45	-33	134	0	1	-1		0		-1	5	-2	1.353	-201
	511	-317	25672	-819	3248	-668	5041	-752	16613	-1031	184	65	57	-18	181	35	1014	40	52521	-3465

4.2.4 Analyse van de inspectiebezoeken aan tijdelijke of mobiele bouwplaatsen

4.2.4.1 Aantal bezoeken

In totaal zijn 14.077 (14.559 in 2010) werkgevers op tijdelijke of mobiele bouwplaatsen bezocht waaraan in totaal 15.729 uren (15.965 uren in 2009) werden besteed. Dit komt gemiddeld op 1,1 uur per bezoek (identiek aan voorgaande jaren) van een werkgever.

4.2.4.2 Indeling van de bezoeken volgens type

Een inspecteur zal na zijn inspectie het bezoek registreren als hetzij een algemeen bezoek (meestal proactief) of een specifiek bezoek (reactief bezoek). Er wordt getracht om bij de meeste reactieve bezoeken ook ruimte te maken voor proactieve aspecten.

De onderverdeling in aantallen en tijdsbesteding tussen algemene (deel)inspecties en specifieke (deel)inspecties is opgenomen in onderstaande tabel.

	2011			2010		
	Aantal	Tijd (in uren)	Gemiddelde tijd per bezoek	Aantal	Tijd (in uren)	Gemiddelde tijd per bezoek
Algemene inspectie	11.435	12.776	1,1	12.020	13.038	1,1
Opvolgingsbezoek	1.351	1.130	0,8	1.349	1.303	1,0
Asbestverwijdering	1.080	1.153	1,1	1.086	1.117	1,0
Klachtonderzoek	336	542	1,6	260	31	0,1
Ongevalsonderzoek	362	393	1,1	261	462	1,8
Ander specifiek bezoek	146	331	2,3	0	0	
Overlegvergadering	344	335	1,0	122	249	2,0

4.2.4.3 Indeling van de werkzaamheden op de bezochte tijdelijke of mobiele bouwplaatsen

Bij elk bezoek wordt door de inspecteur het type van werkzaamheden geregistreerd volgens onderstaande indeling. Onderstaande tabel geeft een overzicht in dalende volgorde van voorkomen van de werkzaamheden op de bezochte bouwplaatsen.

Type van werkzaamheden	2011	2010	2009	2008
Metselwerken en betonwerken	5.730	5.652	6.293	7.006
Dakwerken	1.920	1.691	1.870	2.006
Afbraak- en saneringswerken	1.437	1.564	1.639	1.498
Montagewerken (metaal + beton)	969	975	1.372	1.297
Overige werkzaamheden in de bouw	963	1.113	1.083	1.112
Installaties (elektriciteit, sanitair, verwarming, airco,..)	800	804	864	815
Grondwerken	575	578	566	484
Afwerking: bepleistering, bevloering, schilderwerken	545	729	845	572
Wegeniswerken	495	605	510	454
Nutsleidingen (rioleringen, gasleidingen, kabels,..)	376	366	281	308
Schrijnwerk (binnen- en buitenschrijnwerk)	349	443	417	435
Tuinaanleg	42	36	39	40
	14.201	14.556	15.779	16.027

4.2.4.4 Aantal inspectieconclusies voor de geïnspecteerde welzijnsrubriek tijdens bezoeken aan tijdelijke of mobiele bouwplaatsen

Tijdens inspectiebezoeken kunnen diverse welzijnsrubrieken aan bod komen voor inspectie en bespreking met de werkgever.

De inspecteur zal voor elke rubriek een inspectieconclusie trekken volgens de gradatie zoals onderaan in de tabel vermeld, evoluerend van positief naar negatief.

Het zijn deze inspectieconclusies die aanleiding geven tot het opmaken van het uitgaande product naar de werkgever (zie verder). Het is de "worstcase" rubriek die het uiteindelijk producttype zal bepalen. Maar uiteraard worden de vastgestelde positieve elementen en minder ernstige inbreuken eveneens vermeld in het schrijven naar de werkgever zodat hij volledig op de hoogte is van de vaststellingen tijdens het inspectiebezoek.

Inspectieconclusies																				
	Positieve opmerking		Geen opmerking		Corrigerend advies		Mondelinge waarschuwing		Schriftelijke waarschuwing (art.9)		Opleggen van een maatregel (art.3)		Element voor stopzetting (art.3)		Element voor proces-verbaal van overtreding		Vastleggen van afspraken en maatregelen		Totaal	
	2011	Vershil met 2010	2011	Vershil met 2010	2011	Vershil met 2010	2011	Vershil met 2010	2011	Vershil met 2010	2011	Vershil met 2010	2011	Vershil met 2010	2011	Vershil met 2010	2011	Vershil met 2010	2011	Vershil met 2010
Organisatie welzijnsbeleid, hiërarchische lijn en dynamisch risico-beheersingssysteem	31	17	501	-78	80	-162	141	-158	157	-61	6	2	2	1	6	-6	11	-5	3.434	2.049
Coördinatie	8	-7	2.682	177	187	-205	246	-97	246	-116	13	8	24	15	5	-1	23	13	1.244	-2.403
Grondwerken	7		834	-143	79	-106	190	21	104	-36	7	-1	12	-4	4	3	7	2	1.699	191
Dakwerken	14	-18	676	150	80	-38	248	44	353	60	63	30	212	66	27	14	26	-14	438	-967
Afbraakwerken	1		304	-118	25	-36	55	-28	32	-44	2		7	-2	2	-2	10	10	309	-349
Inrichtingswerken	1	-1	241	-4	33	-68	22	-7	7	-8	2	-1	3	3					16	-379
Hyperbare werken	1		11	-6	1	-3	2	-2		-1			1	1					4.559	4.532
Stellingen en harnassen	28	-12	2.428	74	257	-188	815	58	780	31	63	24	157	67	8	-1	23	-1	1.408	-3.099
Hoogwerkers (gebruik van hefwerkhuizen voor werken op hoogte)	6	-6	956	-5	52	-18	129	3	199	35	21	5	34	20	3		8	6	5.563	4.195
Leuning en beveiliging van openingen	19		2.793	76	368	-311	1.246	190	908	1	69	23	131	55	19		10	-18	1.494	-4.053
Gezondheidsstoezicht en EHBO	5		1.227	-182	33	-47	125	-49	94	-51					6	6	4	4	162	-1.651
Jongeren, stagiairs en interims	1	1	135	62	2	-3	13	2	9	4							2	2	295	201

Inspectieconclusies																				
Positieve opmerking		Geen opmerking		Corrigerend advies		Mondelinge waarschuwing		Schriftelijke waarschuwing (art.9)		Opleggen van een maatregel (art.3)		Element voor stopzetting (art.3)		Element voor proces-verbaal van overtreding		Vastleggen van afspraken en maatregelen		Totaal		
2011	Vershil met 2010	2011	Vershil met 2010	2011	Vershil met 2010	2011	Vershil met 2010	2011	Vershil met 2010	2011	Vershil met 2010	2011	Vershil met 2010	2011	Vershil met 2010	2011	Vershil met 2010	2011	Vershil met 2010	
Veiligheidsfuncties en afzonderlijk tewerkgestelde werknemers	1	1	252	13	11	-4	16	2	13	5		1	1			1		5.287	5.010	
Handgereedschappen, machines en toestellen	11	1	4.600	-110	71	-38	215	17	341	-98	18	11	19	12	5	3	7	-1	2.583	-2.907
Hef- en hijswerktuigen	3	-3	2.024	177	78	-72	257	-46	192	-28	5	4	9	-1	4	3	11	5	3.437	893
Elektrische risico's en brandrisico's	2	-1	2.482	-176	117	-72	517	73	285	-46	8	5	20	11	2		4	2	4.326	685
Inrichting en signalisatie	13	-8	3.224	-732	182	-119	479	64	400	-105	7	-6	10	2	2	-1	9	7	4.044	-1.180
Omgevingsfactoren (verluchting, verlichting, trillingen.), hygiëne en huisvesting	13	-2	2.965	46	110	-125	516	119	414	-127	3	-2	5	2	6	-4	12	4	7.719	3.586
Individuele uitrusting (persoonlijke beschermingsmiddelen, werkkledij.)	16	-10	5.539	-374	204	-190	1.282	245	640	-133	17	2	13		6	-1	2	-6	914	-7.272
Chemische, kankerverwekkende, mutagene en biologische agentia	6	-8	435	-75	65	-36	182	-2	173	70	7	5	6	-1	24	18	16	8	304	-631
	187	-56	34.309	-1.228	2.035	-1.841	6.696	449	5.347	-648	311	109	666	248	129	31	186	18	49.235	-3.549

4.2.4.5 Aantal inspectieconclusies bij de verschillende types van werkzaamheden tijdens bezoeken aan tijdelijke of mobiele bouwplaatsen

	Inspectieconclusies																			
	Positieve opmerking		Geen opmerking		Corrigerend advies		Mondelinge waarschuwing		Schriftelijke waarschuwing (art.9)		Opleggen van een maatregel (art.3)		Element voor stopzetting (art.3)		Element voor proces-verbaal van overtreding		Vastleggen van afspraken en maatregelen		Totaal	
	2011	Vershil met 2010	2011	Vershil met 2010	2011	Vershil met 2010	2011	Vershil met 2010	2011	Vershil met 2010	2011	Vershil met 2010	2011	Vershil met 2010	2011	Vershil met 2010	2011	Vershil met 2010	2011	Vershil met 2010
Grondwerken	7	2	1.460	-42	40	-71	209	50	145	-22	6	0	7	0	6	6	6	-2	1.880	-85
Afbraak- en saneringswerken	15	-1	2.381	-699	100	-175	425	-123	322	-63	15	6	23	3	37	8	33	28	3.318	-1.049
Metselwerken en betonwerken	90	15	16.398	1.013	1.203	-948	3.647	443	2.776	-223	102	38	179	106	43	13	56	8	24.438	409
Montagewerken (metaal + beton)	10	-6	3.386	283	123	-91	372	44	240	-86	13	5	40	25	6	2	8	2	4.190	170
Dakwerken	26	-28	3.545	250	208	-75	663	57	798	49	102	35	314	81	27	9	26	-38	5.683	314
Afwerken: bepleistering, bevoering, schilderwerken)	5	-4	916	-727	65	-60	205	-20	176	-63	16	11	29	22	2	0	8	7	1.414	-842
Schrijnwerken (binnen- en buitenschrijnwerk)	1	-2	557	-276	47	-5	198	27	141	-103	14	11	11	-12	2	1	2	2	971	-359
Installaties (elektriciteit, sanitair, verwarming, airco, ...)	7	-6	1.672	-299	114	-29	363	91	228	-21	12	5	16	9	5	2	16	7	2.417	-257
Wegeniswerken	2	-10	1.451	-353	57	-25	150	2	135	-61	3	2	4	-2	1	-2	1	-4	1.803	-454
Nutsvoorzieningen (rioleringen, gasleidingen, kabels, ...)	8	-6	1.050	255	92	-46	114	-38	146	-19	3	-3	7	3	5	5		-12	1.425	139
Tuinaanleg		0	40	-39	5	1	16	12	16	5	1	1	1	-1		0	1	1	79	-21
Overige werkzaamheden in de bouw	16	-10	1.697	-350	122	-176	434	4	251	-14	24	-2	35	14	7	-1	25	15	2.586	-545
Totaal	187	-56	34.553	-984	2.176	-1.700	6.796	549	5.374	-621	311	109	666	248	141	43	182	14	50.204	-2.580

4.3 Specifieke dossiers

4.3.1 Klachten over welzijnsomstandigheden

4.3.1.1 Aantal klachten

Er zijn 1.385 (1.288 in 2010) algemene klachtendossiers geopend. Dit is een stijging van 7,5% (of 97 klachten).

4.3.1.2 Initiators van deze dossiers

Een dergelijk dossier kan worden geïnitieerd door diverse partijen. De onderstaande tabel geeft hiervan het overzicht.

Initiator	2011	Vershil	2010	2009
De werknemer	675	63	612	533
Andere initiators	317	25	292	276
Een syndicale organisatie	230	-32	262	223
De gerechtelijke overheid	53	23	30	26
Een andere regionale directie	36	3	33	25
De werkgever	24	9	15	28
De inspecteur	13	2	11	12
Een interne dienst voor preventie en bescherming	13	5	8	18
Via het centraal bestuur of de beleidscel	10	-5	15	4
Een onderaannemer	6	3	3	3
Een externe dienst voor preventie en bescherming	5	1	4	5
Een werkgeversorganisatie	3	3	0	6
Een werkgever gebruiker van een uitzendkracht	0	-3	3	2
Een externe dienst voor technische controle	0	0	0	1
Totaal	1.385	97	1.288	1.162

4.3.1.3 Doorlooptijd van een dossier

Van deze dossiers moesten 75% afgehandeld zijn binnen de zes weken na indienen van de klacht. Er zijn 1.342 (1.185 in 2010) dossiers afgesloten in 2011 en hiervan zijn er 583 of 43% (48% in 2010) afgesloten binnen de zes weken.

Er is rekening gehouden met de wachttijd binnen de doorloop van het dossier. We spreken van een wachttijd in de doorloop van een dossier als hetzij de administratie hetzij de inspecteur moet wachten op informatie van externen om het dossier verder te kunnen behandelen.

4.3.1.4 Anonieme klachtendossiers

14% (17% in 2010) van de klachten betreffende de arbeidsomstandigheden, zijnde 196 (216 in 2010) klachten, werden anoniem ingediend.

4.3.1.5 Indeling van de algemene klachten betreffende arbeidsomstandigheden naar de diverse onderwerpen van de wetgeving

Na onderzoek van de klacht wordt door de inspecteur aangeduid of de ingediende klacht effectief gegrond was of niet.

In onderstaand overzicht vindt men het aantal rubrieken dat voorkwam bij de klachten (meerdere rubrieken per klacht mogelijk) en het aantal van deze rubrieken die door de inspecteur als gegrond werden beschouwd.

Het nieuwe punt 38 onderaan is toegevoegd omdat een klacht in verband met ongewenste omgangsvormen na onderzoek niet kon worden ingedeeld in één van de voorziene rubrieken hieromtrent (pesten, geweldpleging, ongewenst seksueel gedrag of discriminatie) maar de klacht wel te maken heeft met psychosociale belasting op het werk.

Rubrieken	2011			2010		
	Aantal	Gegrond		Aantal	Gegrond	
1. Welzijnswet	221	78	35%	207	70	34%
2. Welzijnsbeleid	108	58	54%	97	52	54%
3. Gezondheidstoezicht	126	65	52%	111	56	50%
4. Interne dienst voor preventie en bescherming op het werk	81	44	54%	75	40	53%
5. Externe dienst voor preventie en bescherming op het werk	82	36	44%	69	30	43%
6. Externe dienst voor technische controle	15	8	53%	10	7	70%
7. Comité preventie en bescherming op het werk	41	21	51%	35	18	51%
8. Veiligheid- en gezondheidssignalering	29	20	69%	25	18	72%
9. Bescherming tegen tabaksrook	57	28	49%	54	26	48%
10. Opslagplaatsen ontvlambare vloeistoffen	8	6	75%	7	6	86%
11. Ruimten met explosieve atmosfeer	14	11	79%	14	11	79%
12. Tijdelijke en mobiele bouwplaatsen	101	52	51%	96	49	51%
13. Omgevingsfactoren en fysische agentia	150	88	59%	139	82	59%
14. Ioniserende straling	-	-	-	-	-	-
15. Chemische agentia	75	52	69%	72	50	69%
16. Kankerverwekkende agentia	40	20	50%	38	20	53%
17. Biologische agentia	7	4	57%	6	4	67%
18. Arbeidsmiddelen	108	63	58%	100	59	59%
19. Beeldschermen	4	2	50%	4	2	50%
20. Mobiele arbeidsmiddelen	26	18	69%	24	17	71%
21. Arbeidsmiddelen voor hijsen of heffen/liften	25	17	68%	25	17	68%
22. Werkzitplaatsen en rustzitplaatsen	29	19	66%	28	19	68%
23. Werken op hoogte	69	50	72%	63	47	75%
24. Werkkledij	74	33	45%	68	33	49%
25. persoonlijke beschermingsmiddelen	104	60	58%	99	58	59%
26. Moederschapsbescherming	11	6	55%	8	5	63%
27. Stagiairs en jongeren	4	4	100%	4	4	100%
28. Uitzendarbeid	4	2	50%	3	1	33%
29. Manueel hanteren van lasten	25	14	56%	24	14	58%
30. Nachtarbeid en ploegendienst	2	2	100%	2	2	100%
31. Algemeen reglement op elektrische installaties	47	40	85%	39	32	82%
32. Brandpreventie (ARAB art. 52)	72	47	65%	61	40	66%
33. Sociale voorzieningen	164	104	63%	143	88	62%
38. Overige psychologische belasting	48	17	35%	36	13	36%

Rubrieken	2011		2010	
	Aantal	Gegronnd	Aantal	Gegronnd
	1.971	1.089 55%	1786	990 55%

Commentaar:

- Dit totaal groter dan het aantal dossiers in rubriek 4.3.1.1 wat betekent dat diverse klachten handelen over meerdere rubrieken.
- We constateren dat slechts 55% van de klachten door onze inspecteurs als gegronnd worden beoordeeld en er ook corrigerende maatregelen zijn voorgesteld aan de bedrijven. Dit is constant ten opzichte van 2010.
- 50% van de aangeklaagde naleving van de reglementering wordt, net zoals in 2010, gevormd door 7 sub-rubrieken. Dit zijn in volgorde van belangrijkheid: welzijnswet, sociale voorzieningen, omgevingsfactoren en fysieke agentia, gezondheidstoezicht, arbeidsmiddelen, welzijnsbeleid en persoonlijke beschermingsmiddelen.
- Voor deze 7 meest voorkomende rubrieken werden de klachten voor 53% als gegronnd bevonden door onze inspecteurs wat 2% meer is dan in 2010. Hierbij springt in het oog dat enkel de klachten over de welzijnswet het vaakst als ongegrond worden beschouwd namelijk in 65% van de gevallen. Hieruit zou men kunnen concluderen dat er bij de werknemers een foutieve perceptie (interpretatie) leeft over deze welzijnswet.

4.3.2 Klachten ongewenste omgangsvormen

4.3.2.1 Aantal klachten

Er zijn 590 (in 2010: 627) klachtendossiers geopend betreffende ongewenste omgangsvormen waarvan:

- 528 (in 2010: 604) pestklachten
- 81 (in 2010: 127) klachten in verband met geweldpleging
- 33 (in 2010: 119) klachten van ongewenst seksueel gedrag
- 15 (in 2010: 8) klachten op grond van discriminatie

Het totaal hiervan is 657 (in 2010: 858), wat betekent dat er dossiers zijn die melding maken van meerdere types van klachten van ongewenste omgangsvormen.

Commentaar:

Anders dan de trend van 2010 is ditmaal het aantal dossiers terug gedaald en is terug op het niveau van 2008 (zijnde 596).

4.3.2.2 Initiators van deze dossiers

Een dergelijk dossier kan en zal in vele gevallen geïnitieerd worden door de klager zelf of een collega, maar ook dan zal een vragenlijst worden overgemaakt aan het vermeende slachtoffer.

Een volledig overzicht van de verschillende initiators is opgenomen in onderstaande tabel.

Type initiator	2011	2010	2009	2008
De werknemer	416	472	367	460
De gerechtelijke overheid	110	101	55	77
Andere initiators*	21	18	10	13
Een syndicale organisatie	16	16	14	14

Type initiator	2011	2010	2009	2008
De werkgever	6	7	3	5
Andere regionale directie	7	6	2	1
Een externe dienst voor preventie en bescherming	4	3	10	14
De inspecteur	4	3	3	1
De interne dienst voor preventie en bescherming	1	1	2	6
Via het centraal bestuur of de beleidscel	5	0	3	4
Gebruiker of inlener van een werknemer	0	0	1	0
Een werkgeversorganisatie	0	0	0	1
Eindtotaal	590	627	470	596

* Andere initiators kunnen zijn: collega's, familieleden, ...

4.3.3 Aantal afgesloten klachtendossiers

In totaal zijn er in 2011 1.908 klachtendossiers geopend terwijl er 1.948 zijn afgesloten. Dit betekent dat een deel van de mogelijke achterstand van open dossiers is opgehaald.

Een dossier wordt afgesloten als na een onderzoek de nodige afspraken zijn gemaakt met de werkgever. In aantal gevallen zal later een opvolging gebeuren van het dossier en wordt mogelijk het dossier terug heropend.

4.3.4 Opvolging van het onderzoek van ernstige arbeidsongevallen.

4.3.4.1 Aantal geïnitieerde dossiers

Een dossier kan in de regionale directie op de volgende drie wijzen worden geïnitieerd:

- ontvangst van de onmiddellijke melding van een zeer ernstig ongeval;
- ontvangst binnen de 10 dagen (of later) na het ongeval van een omstandig verslag betreffende het onderzoek en het daaruit voortvloeiende actieplan van de werkgever;
- raadplegen van de gegevensbank van het Fonds voor Arbeidsongevallen met de vaststelling dat van een aantal ernstige arbeidsongevallen geen omstandig verslag is ontvangen. Deze worden dan opgevraagd bij de betreffende werkgever.

Omwille van de beperkte inspectiecapaciteit worden de selectiecriteria hier beperkt tot de ongevallen die aanleiding geven tot een tijdelijke arbeidsongeschiktheid van minstens 15 dagen en/of een blijvende arbeidsongeschiktheid van minstens 5%.

Het consulteren van de gegevensbank van het Fonds voor Arbeidsongevallen levert bijkomend 1.693 (1.490 in 2010) aanvullende dossiers ten opzichte van de spontaan ontvangen omstandige verslagen van de ernstige arbeidsongevallen.

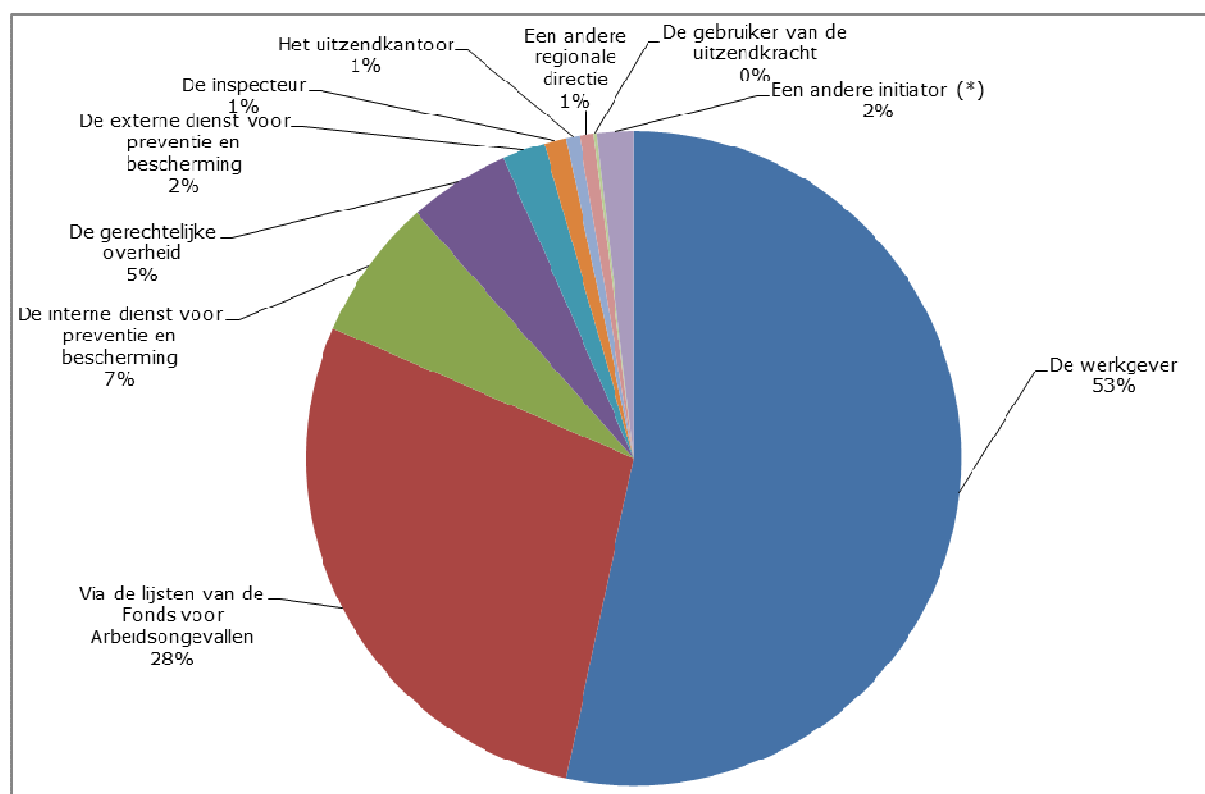
Dit aantal zou naar schatting viermaal groter zijn indien er door de regionale directies geen beperkende criteria zouden worden gehanteerd. Deze beperking wordt vooral gehanteerd omwille van het beperkt aantal beschikbare inspecteurs voor de dossierbehandeling.

Hieronder een overzicht van de geopende dossiers met indicatie van de initiator.

Type initiator	2011	2010	2009	2008
De werkgever	3.203	3.011	3.218	3.389
Via de lijsten van de Fonds voor Arbeidsongevallen	1.693	1.490	1.690	1.582

De interne dienst voor preventie en bescherming	420	465	495	279
De gerechtelijke overheid	301	268	267	347
De externe dienst voor preventie en bescherming	126	123	170	98
De inspecteur	66	46	35	46
Een andere regionale directie	42	33	41	20
Het uitzendkantoor	40	37	42	58
De gebruiker van de uitzendkracht	9	18	16	35
Een andere initiator (*)	108	113	122	122
	6.008	5.604	6.086	5.976

(*) Onder "andere initiator" is verstaan: onderaannemers, werkgeversorganisaties, werknemers, vakbonden, externe diensten voor technische controle, centraal bestuur en andere.

4.3.4.2 Aantal afgesloten dossiers

In 2011 zijn er 5.946 dossiers betreffende (ernstige) arbeidsongevallen afgesloten. Dit is dus 99% van de geopende dossiers wat betekent dat er geen noemenswaardige achterstand wordt opgebouwd bij de dossierbehandeling.

4.3.4.3 Opmaak van het omstandig verslag

Een omstandig verslag bevat:

- o het onderzoek van een ernstig arbeidsongeval met aanduiding van de primaire, secundaire en tertiaire oorzaken;
- o de voorgestelde preventie maatregelen door de interne of externe preventiedienst;
- o het actieplan van de werkgever voor uitvoering van deze voorgestelde maatregelen.

Van de ontvangen omstandige verslagen zijn 35% (tegenover 36% in 2010) afkomstig van een EDPB en 65% (tegenover 64% in 2009) van de IDPB van de 66% van de rapporten waarbij dit kon worden gedetermineerd.

4.3.4.4 Gemiddeld aantal dagen tussen de datum van het ongeval en het ontvangen van het omstandig verslag

Van de 6.008 geopende dossiers (in 2010: 5.604) zijn er slechts 4.770 dossiers weerhouden om dit gemiddelde te berekenen (dossiers zonder ongeval-datum en zonder ontvangen omstandig verslag en waarvan de data onwaarschijnlijk waren, zijn geschrapt)

Het gemiddeld aantal dagen na het ongeval dat het omstandig verslag is binnengekomen is 43 dagen (3 dagen minder dan in 2010)

Wanneer we echter de dossiers opsplitsen in dossiers die we rechtstreeks ontvangen van de werkgever of andere partijen en dossiers die we openen via de bevraging van het Fonds voor Arbeidsongevallen, dan is daartussen een significant verschil. Bij dossiers die we rechtstreeks ontvangen (3.723 dossiers gebruikt voor de berekening) is het gemiddelde aantal dagen = 33 (34 in 2010) en voor de dossiers die we ontdekken via het FAO is het gemiddeld aantal dagen = 81 (91 in 2010).

Conclusie: het aantal dagen voorzien in de regelgeving, namelijk 10, wordt in praktijk helemaal niet gehaald.

4.3.4.5 Aantal dossiers met een uitzendkracht als slachtoffer

6% (identiek als in 2010) van de onderzochte omstandige verslagen hebben betrekking op het ongeval van een uitzendkracht. Dit zijn 377 dossiers (tegenover 336 in 2010).

4.3.5 Overzicht van de andere dossiers

Buiten de in de vorige punten beschreven dossiers worden volgende types dossier geregistreerd in het systeem.

Niet alle geopende dossiers zijn al afgesloten in 2011 en bij het aantal afgesloten dossiers zijn er een deel bij die al geopend zijn een voorgaand jaar.

Omschrijving		Aantal geopende dossiers		Aantal gesloten dossiers	
		2011	2010	2011	2010
1 - Bedrijven – controlebezoeken	Een inspectiebezoek aan een vestigingseenheid van een onderneming kan proactief zijn of een opvolgingsbezoek zijn. Wanneer een product wordt aangemaakt wordt hiervoor een dossier geopend.	3.186	3.898	3.327	3.613
2 - Bouwwerven - controlebezoeken	Gelijkaardig aan type 1 maar dan naar aanleiding van een bezoek aan een tijdelijke of mobiele bouwplaats	3.120	2.847	3.238	2.605
3 - Asbest – meldingen en werven	Het verwijderen van asbest dient te worden gemeld aan onze diensten en de bezoeken en aangemaakte producten naar aanleiding van de inspecties worden opgenomen in dit dossier	2.107	1.983	2.123	1.482
4 - Meldingen (begassing...)	Voor bepaalde andere meldingen worden ook dossiers geopend maar slechts een deel geeft effectief aanleiding tot een reactief bezoek	3.318	2.920	3.187	5.284
5 - Opdrachten gerechtelijke overheden	Bij vragen vanuit de gerechtelijke overheid wordt een dossier type 5 geopend	553	518	593	542
6 - Ioniserende stralingen	Er dienen een aantal controles te gebeuren in het kader van de risico's veroorzaakt door ioniserende stralingen en deze geven aanleiding tot opening van dit dossier	929	723	995	580
7 - Zonerings	Gebruik van elektrische installaties in explosieve omgeving vraagt een beschreven preventieve aanpak van zonerings en gebruik van aangepast constructiemateriaal. De inspectie dient deze dossiers voorlopig nog te valideren.	4	22	52	155
8 - Beroepsziekten (onderzoeken)	Sommige meldingen van beroepsziekten geven aanleiding voor een onderzoek ter plaatse en het openen van een specifiek dossier	37	59	34	
9 - Beroep tegen beslissing arbeidsarts	Er kan een beroep worden ingesteld tegen de beslissing van de arbeidsarts en dit geeft aanleiding tot opening van dit dossier.	76	81	87	48
10 - Erkenningen, vergunningen & afwijkingen	Voor bepaalde activiteiten dient men te worden erkend of moet een afwijking worden aangevraagd. Regionaal toezicht dient het advies aan te leveren binnen dit erkenning- of afwijkingdossier.	192	160	194	109

Omschrijving		Aantal geopende dossiers		Aantal gesloten dossiers	
		2011	2010	2.011	2010
11 - Andere - intern FOD	De andere interne dossiers worden gegroepeerd onder type 11	352	466	385	510
12 - Andere - extern FOD	De andere externe dossiers worden gegroepeerd onder type 12	280	426	352	541
13 - Informatieaanvraag	Dit type is een reactie op een informatievraag	867	684	850	384
14 - DYRIB	Het dossier bevat alle elementen die te maken hebben met dit type inspectie, namelijk het auditeren van een onderneming betreffende haar dynamisch risicobeheersingssysteem.	69	22	49	5
15 - Meting door Labo	In bepaalde gevallen laat een regionale directie metingen uitvoeren door ons laboratorium industriële toxicologie van de afdeling toezicht op de chemische risico's	18	30	18	3
		15.108	14.839	15.484	15.861

4.4 Overzicht van de aangemaakte producten in het kader van de diverse dossiertypes

Het werken met producten richt de aandacht op de klanten. Het accent ligt daardoor op de behoeften van de buitenwereld en zijn steeds hogere verwachtingen met betrekking tot de kwaliteit van de dienstverlening.

De benadering is dat de inspecteurs al hun activiteiten (inclusief inspectiebezoeken), de tijdens deze activiteiten gemaakte vaststellingen en de hieruit voortvloeiende inspectieconclusies registreren en deze gebruiken voor het aanmaken van hun producten aan de klanten.

De inspecteurs registreren hun activiteiten in het voorziene universeel registratiesysteem en het bedrijfsbureau registreert de aangemaakte producten in het dossierregistratiesysteem bij de verzending van de documenten. Via dit systeem kan het bedrijfsbureau ook het verloop van de verschillende dossiers opvolgen.

Een product van de inspectie is te omschrijven als een materieel spoor, dat voor de klant (werkgever, werknemer, beleidscel, arbeidsauditeur,...) kan worden gemeten, in termen van tijd, kwaliteit en kwantiteit en waarmee direct of indirect een door beleid of regelgeving bepaald maatschappelijk effect wordt nagestreefd bij een duidelijk aan te wijzen bestemming buiten de inspectie". Het materiaal spoor kan een intern document zijn (bv. een activiteiten- of expertrapport) of een uitgaand document. Het zijn vooral de uitgaande documenten die worden geregistreerd.

Uit praktische overwegingen is gekozen om aan elk type product een nummer toe te kennen zodat een verkorte benoeming kan gebeuren.

De producten van de groep 100 zijn materiële sporen van de opmerkingen die werden overgemaakt aan de klant. Ze hebben naarmate het verhogen van het nummer een meer repressief karakter. Het is in functie van de samenvatting van de verschillende inspectieconclusies dat de inspecteur het type product bepaalt.

De producten van de groep 200 hebben meer te maken met de administratieve behandeling van een dossier.

De groep 300 zijn producten die direct verband houden met onze toezichtopdrachten, maar die verder gaan dan louter de vaststellingen en de maatregelen in relatie met de inspecties (zie 100-reeks). Het gaat over dossiers waarvoor een zekere expertise in een bepaald domein is vereist (bv. ongevalanalyse, erkenningen, zonerings...). De betrokken inspecteur analyseert de situatie of het dossier en stelt hiervan een verslag op (indien vereist met zijn persoonlijk advies). Niet alle producten uit de 300-groep moeten het voorwerp uitmaken van een communicatie naar buiten, echter enkel de uitgaande producten (of hun begeleidende brieven) worden opgenomen in het registratiesysteem.

Een korte beschrijving van de verschillende producten vindt men in bijlage 3 van dit jaarverslag.

4.4.1 Aantal gerealiseerde producten per type dossier

	1 – Controlebezoek bedrijf	2 – Controlebezoek tijdelijke of mobiele bouwplaats	3 – Melding van asbestverven	4 – Andere meldingen (bv. begassing...)	5 – Opdrachten gerechtelijke overheden	6 – Dossier ivm ioniserende stralingen	7 – Zonerings	8 – Beroepsziekten (onderzoeken)	9 – Beroep tegen beslissing arbeidsarts	10 – Erkenningen, vergunningen & afwijkingen	11 – Andere - intern FOD	12 – Andere - extern FOD	13 – Informatieaanvraag	14 – Audit van het dynamisch risicobeheersingssysteem	15 – Meting door Labo	16 – Opvolging van een onderzoek van een ernstig arbeidsongeval	17 – Verzoek om tussenkomst (bv. een klacht)	Total
101 Inspectierapport met positieve opmerkingen	22	5	1	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	6	37
102 Inspectierapport zonder opmerkingen	32	2	2	0	2	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	51	10	100
103 Inspectierapport met corrigerend advies	194	22	3	0	3	5	1	4	0	2	2	1	4	3	0	58	25	327
104 Bevestiging van mondelinge opmerkingen	340	1.133	16	0	7	1	0	3	0	5	5	2	3	6	0	43	62	1.626
105 Schriftelijke waarschuwingen (art. 9)	2.621	1.339	104	4	56	5	6	8	0	14	7	30	22	38	3	638	763	5.658
106 Opleggen van maatregelen (art. 3)	67	173	6	0	1	0	1	2	0	0	1	2	1	2	0	40	48	344
107 Stopzetting (art. 3)	29	542	2	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	24	22	624
108 Pro Justitia (art. 9)	21	61	2	0	12	0	0	0	1	0	13	10	0	0	0	162	7	289
109 Vastleggen van afspraken/maatregelen	146	18	15	0	51	0	2	3	3	30	3	8	5	6	0	208	106	604
201 Doorsturing	12	71	8	2	16	3	0	1	2	1	7	12	18	0	1	186	81	421
202 Opvragen van bijkomende inlichtingen	143	27	23	5	48	808	0	2	17	11	8	38	30	1	3	2.669	325	4.158
203 Kennisgeving	222	397	34	12	267	30	2	3	76	45	116	63	54	2	6	1.660	1.035	4.024
204 Bevestiging van ontvangst	58	4	393	9	21	3	0	0	12	0	0	5	25	0	0	1.166	656	2.352
205 Bevestiging afspraken (inspectieplanning)	183	13	2	0	21	0	2	1	15	6	4	7	8	57	1	58	111	489

	1 - Controlebezoek bedrijf	2 - Controlebezoek tijdelijke of mobiele bouwplaats	3 - Melding van asbestwerven	4 - Andere meldingen (bv. begassing...)	5 - Opdrachten gerechtelijke overheden	6 - Dossier ivm ioniserende stralingen	7 - Zonerings	8 - Beroepsziekten (onderzoeken)	9 - Beroep tegen beslissing arbeidsarts	10 - Erkenningen, vergunningen & afwijkingen	11 - Andere - intern FOD	12 - Andere - extern FOD	13 - Informatieaanvraag	14 - Audit van het dynamisch risicobeheersingssysteem	15 - Meting door Labo	16 - Opvolging van een onderzoek van een ernstig arbeidsongeval	17 - Verzoek om tussenkomst (bv. een klacht)	Total
206 Antwoord op vragen (administratief)	50	7	9	1	83	0	3	0	3	7	11	17	214	3	0	86	173	667
207 Uitnodiging voor PV van verhoor	44	33	4	0	56	0	2	0	0	0	4	2	1	0	0	139	119	404
208 TWW: Hoofdbestuur en andere regionale directies	52	238	8	0	11	4	0	0	3	20	190	18	14	1	9	114	47	729
209 Herinnering	189	22	0	0	7	99	0	1	2	2	0	8	1	0	0	360	44	735
301 Inhoudelijke evaluaties	38	11	10	0	142	39	3	0	16	19	25	10	28	21	0	244	356	962
302 Adviezen gemeenschappelijke diensten PB	5	0	0	0	0	0	0	0	0	25	1	1	0	0	0	2	0	34
303 Adviezen erkenningen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	63	1	1	0	0	0	0	0	65
304 Adviezen afwijkingen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	10	0	0	0	0	0	0	0	10
305 Bemiddelingen	1	0	0	0	0	0	0	0	10	0	0	3	2	0	0	0	2	18
306 Antwoord op vragen (inhoudelijk)	113	19	9	0	185	4	2	0	11	5	29	29	522	0	1	221	151	1.301
307 Klachten controlegeneeskunde	0	0	2	0	0	2	0	0	1	0	0	1	0	0	0	1	3	10
308 Eindrapporten	50	5	222	3	115	18	0	0	11	25	16	8	8	7	0	127	330	945
309 Proces-verbaal van verhoor	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	8	0	8
310 Inbeslagneming, staalneming of verzegeling	0	0	0	0	2	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	3	4	11
Totaal	4.632	4.142	875	38	1.109	1.022	24	28	183	291	443	276	962	148	24	8.269	4.486	26.952

	Aantal dossiers	Inspectieproducten (reeks 100)	Informatieproducten (reeks 200)	Expertproducten (reeks 300)	Totaal
1 - Controlebezoek bedrijf	3.186	3.472	953	207	4.632
2 - Controlebezoek tijdelijke of mobiele bouwplaats	3.120	3.295	812	35	4.142
3 - Melding van asbestwerven	2.108	151	481	243	875
4 - Andere meldingen (bv. begassing...)	3.318	6	29	3	38
5 - Opdrachten gerechtelijke overheden	553	135	530	444	1.109
6 - Dossier ivm ioniserende stralingen	928	11	947	64	1.022
7 - Zonerings	4	10	9	5	24
8 - Beroepsziekten (onderzoeken)	37	20	8	0	28
9 - Beroep tegen beslissing arbeidsarts	76	4	130	49	183
10 - Erkenningen, vergunningen & afwijkingen	191	52	92	147	291
11 - Andere - intern FOD	354	31	340	72	443
12 - Andere - extern FOD	280	53	170	53	276
13 - Informatieaanvraag	867	36	365	561	962
14 - Audit van het dynamisch risicobeheersingssysteem	69	56	64	28	148
15 - Meting door Labo	18	3	20	1	24
16 - Opvolging van een onderzoek van een ernstig arbeidsongeval	6.008	1.225	6.438	606	8.269
17 - Verzoek om tussenkomst (bv. een klacht)	1.907	1.049	2.591	846	4.486
	23.024	9.609	13.979	3.364	26.952

Commentaar:

- Een inspectiedienst heeft een adviserende, controlerende en repressieve opdracht. Het onderscheid tussen deze drie kernopdrachten dient zich ook te reflecteren in de producten die worden opgesteld naar aanleiding van de controlebezoeken. Ze worden gegroepeerd in inspectieproducten, informatieproducten en expertproducten die vaak als inhoudelijk advies worden overgemaakt bij een ander product, aan het directiehoofd, het hoofdbestuur of aan de algemene directie humanisering van de arbeid;
- 21% van de aangemaakte producten zijn schriftelijke waarschuwingen na inspectiebezoeken;
- 15% van de aangemaakte producten vragen naar bijkomende inlichtingen, hiervan is dit in 10% van de gevallen bij ernstige arbeidsongevallen;
- Eveneens 15% van de aangemaakte producten doen een kennisgeving aan werkgevers en werknemers naar aanleiding van een inspectiebezoek, een ernstig arbeidsongeval of een verzoek om tussenkomst (vaak een klacht);
- 6,9% van de aangemaakte producten zijn de meest repressieve producten (106 tot 109): opleggen en vastleggen van afspraken en maatregelen, stopzetten van activiteiten en opmaken van processen verbaal van overtreding. Deze werden voor 43% opgesteld naar aanleiding van een inspectiebezoek aan een tijdelijke of mobiele bouwplaats. Voor 23% werden deze producten opgemaakt naar aanleiding van een onderzoek van een ernstig arbeidsongeval. 14% van de repressieve zijn gemaakt naar aanleiding van een inspectiebezoek aan een vestigingseenheid en 10% naar aanleiding van een verzoek tot tussenkomst (vaak een klacht).

4.4.2 Gevolgen van processen-verbaal van overtreding in de loop der jaren

Na het opmaken van een proces-verbaal van overtreding wordt dit simultaan overgemaakt aan de overtreder, de arbeidsauditeur of procureur des Konings (al naargelang het geval), het hoofdbestuur van de algemene directie en de dienst van de administratieve geldboetes van onze federale overheidsdienst.

De ontvangen processen-verbaal worden geregistreerd in een informaticasysteem GINAA waarin ook de opvolging van het dossier wordt gedaan tot de finale uitspraak.

De opvolging gebeurt per geregistreerde inbreuk.

In onderstaande tabel is de situatie op 21 mei 2012 weergegeven wat de afhandeling van de geregistreerde inbreuken betreft vanaf 2005.

Jaar	tot 2007	%	2008	%	2009	%	2010	%	2011	%	TOT	%
Aantal inbreuken gevaloriseerd door de inspectiediensten TWW	2.598	100%	1.577	100%	1.037	100%	932	100%	834	100%	6.978	100%
Aantal inbreuken die strafrechtelijk werden vervolgd of waarvoor een minnelijke schikking werd betaald	934	36%	573	36%	233	22%	218	23%	143	17%	2.101	30%
Aantal inbreuken in afwachting van de definitieve beslissing van de Arbeidsauditeur	452	17%	319	20%	323	31%	301	32%	446	53%	1.841	26%
Totaal aantal behandelde inbreuken door de dienst administratieve geldboete	1.212	47%	685	43%	481	46%	413	44%	245	29%	3.036	44%
Aantal inbreuken waarvoor een administratieve geldboete werd opgelegd	924	36%	405	26%	248	24%	161	17%	24	3%	1.762	25%
Aantal inbreuken die zonder gevolg werden gelaten	270	10%	126	8%	35	3%	27	3%	14	2%	472	7%
Aantal inbreuken die nog behandeld worden door de directie administratieve geldboeten	18	1%	154	10%	198	19%	225	24%	207	25%	802	11%

Bemerkingen:

- De cijfers voor 2011 zijn nog niet volledig omdat vooraleer men de inbreuken inzake welzijn kan inbrengen in GINAA deze door een jurist (met kennis ter zake) moeten worden geïdentificeerd (voor andere materies gebeurt dit rechtstreeks door de griffie) en momenteel is er enige achterstand bij het aanduiden van de inbreuken.
- Van het totaal (6978) van de geregistreerde inbreuken in GINAA zou er slechts 30% (idem in 2010) geleid hebben tot een strafrechtelijke vervolging of een minnelijke schikking door het arbeidsauditoraat.
- Voor 26% (29% in 2010) van deze geregistreerde inbreuken wacht de dienst van de administratieve geldboeten nog op een uitspraak van de arbeidsauditeur.
- Een andere vaststelling is dat er voor de inbreuken die door de arbeidsrechtbank werden geseponeerd, er 78% (84% in 2010) van de behandelende inbreuken door de dienst van de administratieve geldboeten, effectief een boete kregen opgelegd.
- De achterstand bij de behandeling wordt in deze dienst is gestagneerd op 26%.
- TWW zal begin 2013 instappen in het moderniseringsproces van ePV. Dan zullen de gegevens veel betrouwbaarder zijn omdat de inspecteurs die een elektronisch PV opmaken enkel kunnen kiezen uit gecodificeerde inbreuken en dit zo rechtstreeks in het systeem wordt ingevoerd.

5 Activiteitenverslag van de afdeling van het toezicht op chemische risico's

5.1 Activiteiten in verband met het toezicht in de Seveso-bedrijven

5.1.1 Inspectieopdrachten

In 2011 werden 576 inspecties uitgevoerd. 432 inspecties hadden betrekking op het onderzoek van de preventiesystemen in de Seveso-bedrijven, zoals voorgeschreven bij art. 18 van de Seveso II-richtlijn.

5.1.1.1 Beschikbare tijd voor inspecties

De beschikbare tijd voor inspectiewerk en aanverwante activiteiten (met inbegrip van opleiding, dienstvergaderingen en verplaatsingen) bedroeg in 2011: 17.725 uren. Dit komt overeen met 11 full-time-equivalenten voor het uitvoeren van inspecties. De volgende tabel geeft een algemeen overzicht van de verdeling van de beschikbare tijd voor inspecties in 2011:

Tijdsbesteding per fulltime equivalent en per jaar (procentuele verdeling)	2011	2010	2009
○ "Out of office"	35,3%	35,0%	35,2%
○ "In the office" voor voorbereiding, rapportering en opvolging van inspectiebezoeken	47,9%	52,7%	54,7%
○ Andere activiteiten	16,7%	12,3%	10,1%

5.1.1.2 Inspectiecampagnes

5.1.1.2.1 Campagne contractoren

In de chemische industrie worden veel randactiviteiten uitbesteed aan contractorbedrijven. Dit kan gaan van dagelijkse activiteiten zoals reiniging tot en met de tussenkomst van zeer veel externe werknemers en bedrijven bij shutdowns en bij tijdelijke en mobiele bouwplaatsen.

Sedert 2004 worden daarom in de jaarlijkse inspectieplanning inspecties opgenomen die speciaal gericht zijn op de werkomstandigheden van contractoren.

In 2011 werden in het kader van deze campagne 52 inspecties uitgevoerd.

Een aantal vaststellingen is hieronder opgesomd:

- Bij de inspectie op tijdelijke en/of mobiele bouwplaatsen wordt soms vastgesteld dat het veiligheids- en gezondheidsplan van de werf niet altijd actueel gehouden wordt. De risicoanalyses van de contractoren zijn vaak niet gebaseerd op de specifieke risico's van de werf, maar zijn standaardrisicoanalyses van de aanwezige (onder)aannemers die ze voor verschillende werven gebruiken. Hierdoor komen de interactierisico's weinig of niet aan bod. De frequentie van de vergadering van de coördinatiestructuur lijkt niet steeds aangepast aan de grootte van de werf. Dit wordt soms opgevangen door rondgangen op de werf, maar de verslagen hiervan zijn niet altijd direct beschikbaar. Orde en netheid blijft een terugkerend aandachtspunt en levert bijkomende risico's in verband met struikelen en vallen op. Op grotere werven is de coördinator-verwezenlijking wel permanent aanwezig op het terrein, wat een voordeel is.
- Het werkvergunningstelsel blijft een belangrijk aandachtspunt. Zo wordt er soms omwille van de eenvoud een zeer langlopende en te vaag omschreven werkvergunning afgeleverd, waardoor de uitvoerders geen overzicht meer hebben van de potentiële gevarensituaties en de specifiek te treffen preventiemaatregelen.

Soms omvatten de werkvergunningen enkel de preventiemaatregelen die door de contractor moeten genomen worden eigen aan de omstandigheden in het bedrijf, maar geen preventiemaatregelen die moeten genomen worden door de contractor eigen aan zijn werkzaamheden. Hierdoor wordt vaak vastgesteld dat er onvoldoende persoonlijke beschermingsmiddelen gedragen worden. Meestal kan de risicoanalyse van de contractor niet voorgelegd worden om te kunnen oordelen of deze risico's in hun analyse opgenomen en geanalyseerd worden.

Ten slotte wordt soms nog vastgesteld dat de werkvergunningen niet ter plaatse bij de uitvoerders beschikbaar zijn, maar zich bij hun brigadier of in de keet bevinden. In dergelijke gevallen is niet na te gaan of de uitvoerders wel degelijk toelichting gekregen hebben over de mogelijke risico's en de voorgeschreven maatregelen.

- In heel wat bedrijven worden de veiligheidsvoorschriften schriftelijk overgemaakt aan de contractorfirma's. Deze moeten er dan voor zorgen dat al hun werknemers ingelicht worden over deze risico's en zij moeten deze informatie ook overmaken aan hun subcontractoren. Meestal wordt er schriftelijke feedback gevraagd van de contractoren dat zij deze veiligheidsvoorschriften toegelicht en overgemaakt hebben. Tijdens de inspecties werd echter vastgesteld dat bepaalde opdrachtgevende bedrijven niet controleren, aan de hand van steekproeven of een eigen test, of deze veiligheidsvoorschriften ook effectief door iedereen gekend zijn.
- De kennis van de alarmsignalen en de verzamelplaatsen door de werknemers van de contractoren op het terrein is dikwijls onvoldoende. Meestal informeert de opdrachtgever de geregistreerde bezoekers en contractorwerknemers duidelijk via bv. een informatieblad of opleiding. Maar doordat de contractorwerknemers dikwijls in verschillende bedrijven werken en de alarmsignalen en de verzamelplaatsen voor elk bedrijf verschillend zijn, gaat de kennis van deze informatie toch verloren.
- Tijdens de inspecties wordt regelmatig vastgesteld dat de periodieke inspectieverslagen van hefwerktuigen en van veiligheidsharnassen niet op de werf aanwezig zijn. Dit geeft aan dat de opdrachtgevende bedrijven zelf niet controleren of de arbeidsmiddelen die door de contractoren gebruikt worden een veilig gebruik waarborgen.
In de Antwerpse haven wordt men soms geconfronteerd met buitenlandse (voornamelijk Nederlandse) hefwerktuigen, opgesteld voor korte duur en aldus gekeurd volgens het recente artikel 281 quater van het Algemeen Reglement voor de Arbeidsbescherming.
- Er worden nog vaak tekortkomingen vastgesteld in verband met steigers. Heel vaak hebben deze tekortkomingen te maken met losliggende planken, voor verbetering vatbare toegang of met het ontbreken van de juiste informatie als er "stellingkaarten" worden gebruikt.
- In een aantal opdrachtgevende bedrijven wordt vastgesteld dat men geen overzicht heeft van alle aanwezige derden in het bedrijf, of in een bepaald onderdeel van het bedrijf. Het ontbreken van een dergelijk overzicht maakt het moeilijker om bij een noodsituatie snel te weten te komen of er nog vermisten zijn.
- Daarnaast werden in 2011 ook nog 21 gerichte inspecties uitgevoerd van asbest verwijderingswerken. Hieromtrent werden behoudens één geval, waar het werkplan totaal gewijzigd moest worden ten gevolge van een volledig veranderde situatie, geen bijzondere vaststellingen gedaan.

5.1.1.2.2 Campagne chemische agentia

In 2011 werd in 15 Seveso-bedrijven een onderzoek uitgevoerd naar het beheersen van de risico's van blootstelling aan chemische agentia. 13 van deze inspectiebezoeken werden gecombineerd met een onderzoek naar de toepassing van de REACH-regelgeving in de bedrijven.

De belangrijkste tekortkomingen die werden vastgesteld zijn hieronder samengevat:

Betreffende veiligheidsinformatiebladen:

- het onvoldoende specificeren van aan te wenden persoonlijke beschermingsmiddelen in veiligheidsinformatiebladen;
- het niet duidelijk vermelden van Belgische grenswaarden in veiligheidsinformatiebladen;
- het niet systematisch evalueren van (gewijzigde) informatie in veiligheidsinformatiebladen en blootstellingsscenario's.

Betreffende inventarisatie:

- onvolledige inventarisatie van de aanwezige gevaarlijke stoffen (voornamelijk bijproducten of intermediaire producten) en risicovolle arbeidsplaatsen;
- het ontbreken van een volledig en actueel register van de werknemers blootgesteld aan kankerverwekkende en mutagene agentia.

Betreffende risicoanalyse:

- het ontbreken van een degelijke risicoanalyse in het algemeen en specifiek bij het invoeren van nieuwe gevaarlijke stoffen en bij het wijzigen van een proces en/of installatie;
- het ontbreken van jaarlijkse actualisering van risicoanalyses voor blootstelling aan kankerverwekkende agentia;
- het niet betrekken van de arbeidsarts bij de risicoanalyses (vooral bij arbeidsgeneesheren van externe diensten PBW);
- het niet betrekken van de arbeidsarts bij de invoering van nieuwe producten of projecten;
- een gebrek aan het uitvoeren van preventiemaatregelen die nodig blijken volgens de risicoanalyse.

Betreffende organisatorische preventieve maatregelen:

- gebrekkige orde en netheid;
- openstaande recipiënten;
- consumptie van eten en drinken in aanwezigheid van chemische agentia.

Betreffende collectieve preventieve maatregelen:

- het ontbreken van voldoende preventiemaatregelen, zoals op het vlak van afzuiginstallaties;
- onvoldoende etikettering van leidingen en recipiënten.

Betreffende persoonlijke beschermingsmiddelen:

- het niet aanwezig zijn van een gescheiden opbergkast voor persoonlijke beschermingsmiddelen bij gebruik van CMR's;
- geringe toegankelijkheid tot de persoonlijke beschermingsmiddelen voor de werknemers;
- het ontbreken van een geschikte evaluatie bij de keuze van de persoonlijke beschermingsmiddelen;
- gebrek aan correct gebruik van de persoonlijke beschermingsmiddelen door de werknemers;
- gebrek aan goede opberging en goed onderhoud van de persoonlijke beschermingsmiddelen;
- het ontbreken van duidelijke werkinstructies of het onvoldoende aanduiden van de draagplicht van de correcte persoonlijke beschermingsmiddelen.

Betreffende het beheersen van incidenten:

- o een gebrekkige procedure voor incidentenanalyse met betrekking tot chemische agentia;
- o een gebrekkige opvolging van de procedure voor incidentenanalyse met betrekking tot chemische agentia;
- o het onvoldoende uitvoeren van controles van nooddouches, oogspoelflessen en oogspoelfonteinen;
- o een gebrekkige werking van detectoren of het niet opgenomen zijn van detectoren in een inspectieprogramma;
- o een tekort aan goed getrainde nijverheidshelpers;
- o de nodige antidota zijn niet aanwezig of zijn niet goed beheerd;
- o het ontbreken van instructies bij een chemische lek;
- o het ontbreken van noodscenario's en interventieplannen naar giftige gaswolken.

Betreffende blootstellingsmetingen:

- o blootstellingmetingen die onvoldoende worden aangestuurd door de risicoanalyse, te weinig blootstellingsmetingen of geen correct meetprogramma;
- o het ontbreken van een correct meetverslag;
- o gebrekkige debietsmetingen van pompen gebruikt voor monsternemingen;
- o gebrekkige evaluatie van resultaten van blootstellingsmetingen;
- o gebrekkige betrekking van de arbeidsarts in de organisatie van de blootstellingsmetingen en de evaluatie van de meetresultaten.

Betreffende gezondheidstoezicht:

- o onvoldoende terugkoppeling vanuit het gezondheidsdossier naar blootstellingmetingen;
- o het gezondheidstoezicht wordt niet ondersteund door de risicoanalyse;
- o een gebrekkige participatie van de hiërarchische lijn bij het bepalen van de risico's waaraan de werknemers worden blootgesteld;
- o een gebrekkige participatie aan het gezondheidstoezicht.

Betreffende opleiding en informatieverstrekking:

- o een gebrek aan informatie en opleiding (in een herhalingsmatrix) over chemische agentia voor de werknemers;
- o onvoldoende informatiedoorstroming naar interim-bedrijven i.v.m. risico's betreffende chemische en kankerverwekkende agentia;
- o gebrekkige opvolging van de aanwezigheid van de werknemers tijdens opleidingen.

Problemen met betrekking tot chemische agentia die stelselmatig naar voren kwamen tijdens deze onderzoeken waren gebreken bij: specifieke informatie in veiligheidsinformatiebladen en de opvolging hiervan, risicoanalyse, controle op de afzuiginginstallaties, het gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen, informatiedoorstroming, de organisatie en evaluatie van blootstellingsmetingen en procedures en afhandeling in geval van incidenten.

Omdat deze gerichte inspecties heel wat tekortkomingen aan het licht blijven brengen, zal deze campagne ook in 2012 worden verder gezet.

5.1.1.3 Onderzoek van arbeidsongevallen

5.1.1.3.1 Ernstige arbeidsongevallen

In 2011 werden 238 ernstige arbeidsongevallen gemeld in 103 Seveso-bedrijven.

29 van deze ernstige arbeidsongevallen werden ter plaatse onderzocht. Voor de overige ernstige arbeidsongevallen werd het onderzoek beperkt tot een analyse van het omstandig verslag van de preventiedienst en het opvolgen (bij gelegenheid van een volgend inspectiebezoek) van de uitvoering van de preventiemaatregelen zoals vastgelegd in dit verslag.

75 van deze ongevallen hadden betrekking op een contractor of een andere werkgever die werken uitvoerde in het Seveso-bedrijf. Bij 22 ongevallen was het slachtoffer een uitzendkracht.

Indeling van de ernstige arbeidsongevallen volgens de gevolgen:

Aantal	Gevolgen
3	Dodelijke arbeidsongevallen
7	Ongevallen met een blijvend letsel tot gevolg
228	Ongevallen met een tijdelijk letsel tot gevolg

Indeling van de ernstige arbeidsongevallen volgens de afwijkende gebeurtenis:

Aantal	%	Afwijkende gebeurtenis
7	2,9	Afwijkende gebeurtenis als gevolg van een elektrische storing, explosie, brand
59	24,8	Afwijkende gebeurtenis door overlopen, kantelen, lekken, leeglopen, verdampen, vrijkomen
48	20,2	Breken, barsten, glijden, vallen, instorten van het betrokken voorwerp
63	26,5	Verlies van controle over een machine, vervoer- of transportmiddel, handgereedschap, voorwerp
24	10,1	Vallen van personen van hoogte
16	6,7	Gegrepen of meegesleept worden door een voorwerp of de vaart daarvan
21	8,8	Andere

Indeling van de ernstige arbeidsongevallen volgens het betrokken voorwerp:

Aantal	%	Betrokken voorwerp
24	10,1	Gebouwen, bovengrondse constructies, steigers
1	0,4	Graafwerken, kuilen, putten
28	11,8	Distributiesystemen
9	3,8	Motoren, systemen voor transmissie en opslag van energie
12	5,0	Mechanisch handgereedschap
31	13,0	Machines en uitrusting
45	18,9	Systemen voor gesloten of open transport en opslag
7	2,9	Voertuigen voor transport over land
7	2,9	Lasten
41	17,2	Chemische stoffen, explosieven, radioactieve stoffen, biologische stoffen
0	0	Veiligheidssystemen en veiligheidsuitrusting
33	13,9	Andere

Indeling van de ernstige arbeidsongevallen volgens de aard van het letsel:

Aantal	%	Letsel
6	2,5	Vleeswonden met verlies van weefsel die aanleiding geven tot een meerdaagse arbeidsongeschiktheid
141	59,2	Botbreuken
7	2,9	Traumatische amputaties en afzettingen
1	0,4	Schuddingen en inwendige letsels die in afwezigheid van behandeling levensbedreigend kunnen zijn
1	0,4	Schadelijke effecten van elektriciteit die aanleiding geven tot een meerdaagse arbeidsongeschiktheid
61	25,6	Brandwonden die aanleiding geven tot een meerdaagse arbeidsongeschiktheid of chemische of inwendige verbrandingen of bevriezingen
7	2,9	Vergiftigingen en infecties
3	1,3	Verstikkingen en verdrinkingen
11	4,6	Andere

5.1.1.3.2 Zware chemische ongevallen

In 2011 hebben zich 6 zware ongevallen voorgedaan die beantwoorden aan de criteria van bijlage VI van de Seveso II-richtlijn. Eén van deze ongevallen gebeurde tijdens losoperaties in een zeeschip, waarbij een werknemer op het schip dodelijk werd getroffen. Bij 2 zware ongevallen vielen enkele slachtoffers met lichte verwondingen. De gevolgen van de andere 3 ongevallen waren beperkt, zonder slachtoffers en zonder nadelige effecten voor de omgeving. Een kort relaas van deze ongevallen wordt hieronder gegeven:

- Een vat, geplaatst op een palet achter in de laadruimte van een vrachtwagen, werd doorboord door de vorken van een heftruck toen deze bezig was met het laden van een tweede palet in de vrachtwagen. De inhoud van het vat (ca. 170 kg piperidine, een licht ontvlambaar en giftig product) verspreidde zich over de vloer van de vrachtwagen en kwam gedeeltelijk terecht in het opvangbekken onder de laad-kade. 7 werknemers werden uit preventieve overwegingen overgebracht naar het ziekenhuis.
- Door het aansturen van een verkeerde klep is ca. 2,7 ton waterstoffluoride vrijgekomen via een filter in een reactorgebouw. Er waren geen slachtoffers.
- Door het laten openstaan van een drainafsluiter is ca. 20 ton cyclohexaan vrijgekomen uit een opslagtank. Door diverse andere fouten kon het cyclohexaan zich verder door het bedrijf verspreiden. Er waren geen slachtoffers.
- Ter hoogte van een manometeraftakking aan een warmtewisselaar van een destillatiekolom is ongeveer 10 ton pyrolyseolie vrijgekomen. Er waren geen slachtoffers.
- Na het lossen van aniline in een schip gebeurde een explosie, waarbij een klep en enkele meters leiding volledig uit elkaar zijn gespat. De op het schip aanwezige dek-wacht werd dodelijk getroffen door een projectiel. Uit het onderzoek is gebleken dat de explosie het gevolg was van een chemische reactie tussen salpeterzuur en aniline. De aniline zat in de leiding naar de slop-tank van het schip, die op dat moment werd gebruikt als laadruim voor aniline. Deze leiding was afgesloten door een manuele klep. Aan de andere kant van deze klep was salpeterzuur aanwezig in de leiding, omdat deze leiding de dag ervoor werd gebruikt voor het wegpompen van de laatste hoeveelheden salpeterzuur uit de laadruimen.
- Ten gevolge van een elektrische panne en het uitvallen van enkele pompen is ammoniak en oleum vrijgekomen. Twee werknemers van een naburig bedrijf werden hierdoor bevangen.

5.1.1.4 Onderzoek van klachten

In 2011 werden 16 klachten ingediend, die allemaal in onderzoek werden genomen.

Aantal klachten	Onderwerp van de klacht
3	Blootstelling aan chemische agentia
1	Opleiding heftruckbestuurders
1	Werking van de interne dienst PBW
1	Aanwezigheid asbest
1	Individuele beschermingsmiddelen
1	Geurhinder
1	Psychosociale risico's
1	Rustpauzes
1	Arbeidshygiëne onderaannemers
1	Onveilige mobiele arbeidsmiddelen
4	diverse welzijnsaspecten

Aantal klachten	Resultaat van het onderzoek
5	Gegronnd
5	Gedeeltelijk gegronnd
6	Ongegronnd
0	Nog in onderzoek

5.1.1.5 Output van de inspectieopdrachten

Aantal	Inspectieproducten
8	Brieven met positieve appreciatie
668	Brieven met vaststellingen, verbeteringsacties en termijnen
1	Formele waarschuwing met aanmaning tot regularisatie
2	Schriftelijke verklaringen met bewijzen van afspraken
3	Oplegging van dwangmaatregelen
3	Pro-Justitia
31	Brieven of rapporten aan andere instanties
13	Verslagen over afwijkingsaanvragen en andere adviesaanvragen
2	Brieven inzake beoordelingen van zoneringsdossiers
731	Totaal

5.1.2 Andere activiteiten

5.1.2.1 Onderzoek van veiligheidsrapporten en kennisgevingen

In 2011 werden 32 veiligheidsrapporten onderzocht en werden 54 kennisgevingen behandeld.

5.1.2.2 Coördinatie, overleg en vertegenwoordiging

De afdeling is belast met het coördineren van de inspecties van alle bevoegde (zowel Gewestelijke als Federale) inspectiediensten die verband houden met het toezicht op de

preventie van zware chemische ongevallen in ons land. De afdeling zorgt tevens voor de organisatie van het overleg tussen de Belgische autoriteiten die betrokken zijn bij de preventie en bestrijding van zware ongevallen. Deze opdrachten zijn noodzakelijk om ervoor te zorgen dat de verschillende overheidsdiensten op een coherente wijze optreden in gans het land.

Daarnaast moet de afdeling instaan voor de vertegenwoordiging van de algemene directie in comités en werkgroepen die verband houden met de preventie van zware ongevallen.

In 2011 werd in totaal 5.2% van de tijd besteed aan deze opdrachten betreffende coördinatie, overleg en vertegenwoordiging.

Een specifieke opdracht in 2011 betrof de bespreking op niveau van de Raad van de Europese Unie van het voorstel van een nieuwe Seveso-Richtlijn, waarbij de afdeling in stond voor de coördinatie tussen de Belgische bevoegde diensten en deelname aan 16 werkgroep-vergaderingen.

5.1.2.3 Crisisbeheer

Met het Crisiscentrum van de FOD Binnenlandse Zaken werd samengewerkt voor de praktische uitwerking van noodplannen voor crisissituaties die een nationale coördinatie vragen.

Er werd meegewerkt aan een project van de FOD Binnenlandse Zaken met als doel een vademecum op te stellen in verband met schuilen en evacueren bij noodsituaties.

5.1.2.4 Onderzoek en ontwikkeling

Eén van de belangrijkste opdrachten van de dienst houdt verband met het organiseren en uitvoeren van veiligheidsinspecties in de Seveso-bedrijven volgens de vereisten die zijn opgelegd in art. 18 van de "Seveso II"-richtlijn. Zo moeten deze inspecties een **planmatig** en **systematisch** onderzoek omvatten **van de systemen** die binnen de inrichting worden gebruikt, zowel de systemen van technische aard als deze van organisatorische en bedrijfskundige aard.

Voor het uitvoeren van systematische inspecties heeft de afdeling in de loop der jaren een hele reeks van inspectie-instrumenten ontwikkeld. Sinds 2006 gebeurt de ontwikkeling van inspectie-instrumenten door werkgroepen waarin verschillende Seveso-inspectiediensten vertegenwoordigd zijn. Vanaf 2010 wordt ook de industrie op een meer formele wijze betrokken bij de ontwikkeling van inspectie-instrumenten. Door de inspectiediensten wordt eerst een zogenaamde discussieversie opgesteld die op de website van de FOD WASO wordt geplaatst. Gedurende ongeveer drie maanden kan iedereen bedenkingen en suggesties overmaken aan de inspectiediensten. De inspraakperiode wordt afgesloten met een overlegvergadering waarop geïnteresseerden hun opmerkingen kunnen bespreken met het team dat het inspectie-instrument ontwikkeld heeft. Na de inspraakperiode wordt het inspectie-instrument afgewerkt en gepubliceerd.

De volgende inspectie-instrumenten werden op deze wijze besproken en afgewerkt:

- Onderzoek van ongevallen en incidenten;
- Beperken van accidentele vrij-zettingen;
- Explosieve stoffen.

Voor de volgende inspectie-instrumenten werd een discussieversie opgesteld en werd een overlegvergadering met de industrie gehouden:

- Noodplanning;
- Inspectie en onderhoud.

De publicatie van de eerste versie van deze documenten is gepland voor 2012.

Verder werd in 2011 gewerkt aan de ontwikkeling van de volgende inspectie-instrumenten:

- Gasolie en diesel
- Beheersen van processtoringen
- Beheersen van degradatie
- Beheersen van onderhouds- en aanpassingswerken

In 2011 werd eveneens de informatieve nota "Procesveiligheidsstudie" afgewerkt, die in 2012 zal worden gepubliceerd. Deze nota geeft de visie weer van de inspectiediensten op het analyseren van de risico's van procesinstallaties en het specificeren van de nodige beheersmaatregelen.

Voor het praktische uitvoeren en documenteren van procesveiligheidsstudies stelt de afdeling het informatiepakket "PLANOP" ter beschikking van de industrie. In de loop van 2010 werd PLANOP aangepast en in overeenstemming gebracht met de principes die beschreven zijn in de nota "Procesveiligheidsstudies". In 2011 werd voor deze derde versie van PLANOP een handleiding geschreven. De publicatie ervan is voorzien voor het voorjaar van 2012. In de reeks "Lessen uit ongevallen" werden een aantal nieuwe nota's opgesteld waarin incidenten of ongevallen werden beschreven die zich hebben voorgedaan in Belgische Seveso-bedrijven. De bedoeling van deze nota's is het toegankelijk maken van lessen uit deze incidenten en ongevallen voor een groot publiek. Ze werden opgesteld in samenspraak met de bedrijven waar het incident of ongeval zich voordeed. Het betreft de volgende documenten (die begin 2012 zullen worden gepubliceerd op de website van de FOD WASO):

- Ongecontroleerde reactie en explosie door het afbreken van een roerder
- Brand tijdens het onderhoud van een hexaan-stripper
- Blootstelling aan toluendiisocynaat bij het vervangen van een afsluiter
- Naftabrand in een stoomkrakingsinstallatie
- Explosie en brand door de ongewenste vorming van waterstofazide (HN3)

5.2 Activiteiten van het laboratorium voor industriële toxicologie

5.2.1 Werkplaatsmetingen

De volgende metingen (monsterneming + analyse + berekening resultaat) of analyses werden uitgevoerd:

Aantal ⁽¹⁾	Belangrijkst agens ⁽²⁾
21	Asbest in materialen ⁽³⁾
8	Asbest in lucht optische microscopie; hertellingen filters
1	Siliciumcarbide: inhaleerbare en inadembare deeltjes, vezels, nanodeeltjes; DSA (deposited area surface in verschillende longcompartimenten)
1	Asbest in lucht (elektronenmicroscop)
6	Meting van nanodeeltjes
1	Deeltjes die vrijkomen bij het laserprinten
7	Kwarts (siliciumdioxide)
1	Lood in schietstand
5	Organische stoffen in lucht
1	Analyse organische stoffen na dodelijk arbeidsongeval
5	Ventilatiemetingen aan de hand van het CO ₂ gehalte

3	Blootstelling huid (bestrijdingsmiddelen, reinigen rollen in drukkerij)
1	Koolstofnanobuisjes
1	Lasrook
1	Dieselroet
1	Koolzwart (elementair koolstof en DSA)
1	Koolstofvezels
1	Elementaire koolstof
1	Pesticiden
4	Zelfbeoordeling blootstelling: leegmaken van geïmporteerde containers bij eindgebruikers (eventuele aanwezigheid van residuele fumigantia en stoffen die uit de vervoerde goederen of hun verpakking vrijkomen)

(¹) = aantal afgewerkte dossiers. Het volume per dossier kan verschillen: zo kan een dossier slaan op één monster of op meerdere monsters. Voor metingen in bedrijven wordt meestal een voorafgaand bezoek afgelegd (voor het bekijken van werkplaatsfactoren, selectie van werknemers voor de monsterneming, selectie van de te meten agentia,..). Waar relevant worden de veiligheidsinformatiebladen gecontroleerd.

(²) per dossier kunnen meerdere agentia voorkomen (bijvoorbeeld organische dampen en stof)

(³) analyse van asbest in materialen: de standaardtechniek hiervoor is polarisatiemicroscopie met dispersiekleuring. Voor moeilijke monsters wordt analytische elektronenmicroscopie gebruikt, eventueel aangevuld met X-stralendiffractie. Hierin is eveneens begrepen: de validatie van de samenstelling van de monsters voor het vakbekwaamheidsschema asbest in materialen.

De aanvragen voor metingen zijn afkomstig van de regionale directies van het Toezicht op het Welzijn op het Werk, van de eigen afdeling, van andere overheidsdiensten of van de interne dienst voor preventie en bescherming. Ongeveer de helft van de metingen kaderden in een campagne.

5.2.2 Interlaboratoriumvergelijkingen

Het laboratorium neemt deel aan de volgende vakbekwaamheidschema's (proficiency testing schemes):

- WASP (metalen algemeen): 4 ronden per jaar;
- AIMS (asbest in materialen): 3 ronden per jaar.
- WASP (lasrook): nu opgenomen in algemeen schema voor metalen
- AFRICA (vezeltellingen): 2 ronden per jaar.

WASP (Workplace Analysis Scheme for Proficiency) en AIMS (Asbestos In Materials Scheme) zijn vakbekwaamheidschema's van de Health and Safety Laboratory van het Verenigd Koninkrijk.

AFRICA (Asbestos Fibre Regular Informal Counting Arrangement) is een vakbekwaamheidsschema voor vezeltellingen ingericht door het Institute for Occupational Medicine te Edinburgh.

Het laboratorium organiseert (en neemt er uiteraard zelf ook aan deel) de volgende vakbekwaamheidschema's:

- Vezels op filters: 3 ronden per jaar. Ongeveer 20 deelnemende laboratoria. Kwaliteitscontrole van deze monsters;
- Asbest in materialen: 3 ronden per jaar. Ongeveer 20 deelnemende laboratoria. Het laboratorium staat in voor de aanmaak en de kwaliteitscontrole op de monsters;

- o Organische stoffen in lucht: 2 inter-laboratorium vergelijkingen per jaar (ingericht in samenwerking met de VITO te Mol).

Het laboratorium heeft een proefproject opgezet voor laboratoria die kwartsanalyses verrichten. Er zijn 6 deelnemende laboratoria.

De haalbaarheid van een vakbekwaamheidsschema voor kwarts wordt verder onderzocht. De verschillende technieken gebruikt door de laboratoria spelen hierbij een rol nl. soort filter; analytische techniek infra-roodspectrometrie, X-stralendiffractie; rechtstreekse of onrechtstreekse techniek met destructie van het monster, ...). In het kader van dit project werden vergelijkende metingen uitgevoerd in 4 ondernemingen.

Voor al deze inter-laboratoria vergelijkingen staat het laboratorium in voor de organisatie en de verwerking van de resultaten.

Het laboratorium maakt deel uit van een Europees netwerk van organisatoren van vakbekwaamheidsschema's en referentielaboratoria.

5.2.3 Toezicht op de erkende laboratoria

In het kader van het toezicht op de erkende laboratoria worden geregeld monsters van laboratoria geanalyseerd (bulkmonsters, vezeltellingen).

Steekproefsgewijze worden monsters genomen door laboratoria herteld.

5.2.4 Meetcampagnes

Volgens sommige berichten zou 20 % van de ingevoerde containers hoge concentraties bevatten van fumigantia en van stoffen die vrijkomen uit de vervoerde goederen of hun verpakkingen. Er werden metingen verricht in vier bedrijven die dagelijks grote hoeveelheden containers aangevoerd krijgen. De werknemers kregen de beschikking over adsorptiebuisjes (samen met instructies om ze te gebruiken) die ze naar goedgehouden konden blootstellen (in functie van de aantallen leeg te maken containers).

Nergens werden residuen van fumigantia aangetroffen. De hoogste concentraties van organische stoffen vrijgesteld uit de vervoerde producten en hun verpakking lagen beneden 1/100 van de grenswaarde. Al deze bedrijven hebben uitgebreide procedures voor het beheer van de bevoorradingsketen.

Er werden metingen verricht van de blootstelling aan kwarts in steengroeven. Inspecteurs van regionaal toezicht werden gevolgd tijdens werkbezoeken.

5.2.5 Nanodeeltjes

Nanodeeltjes zijn deeltjes met minstens één afmeting kleiner dan 100 nm (1 nm = 10⁻⁹ m, een miljardste van een meter).

Deze deeltjes bestaan van vóór de menselijke beschaving (vuur, vulkaanuitbarstingen, ...) maar worden nu ook intentioneel aangemaakt voor speciale toepassingen: nanotechnologie. Deze technologie heeft de laatste jaren een enorme vlucht genomen en kent ontelbare toepassingsgebieden: cosmetica, geneeskunde, behandeling van oppervlakken, textiel, katalyse, ...

Industriële blootstelling aan niet-intentioneel geproduceerde nanodeeltjes (lasrook, dieselroet, ...) gebeurt reeds lange tijd.

Het is zonder meer duidelijk dat de kennis over de gezondheidsrisico's van de bewust aangemaakte materialen geen gelijke tred heeft gehouden met de explosieve groei van de nanotechnologie en haar toepassingen.

De klassieke benadering van het schatten van de risico's door middel van de dosis uitgedrukt in massa is slechts gedeeltelijk bruikbaar. Belangrijkere parameters zijn waarschijnlijk de aantallen en vooral de oppervlakten van de deeltjes. Ongetwijfeld blijft de chemische samenstelling van de deeltjes cruciaal.

Het laboratorium heeft apparatuur aangekocht om specifiek in dit domein metingen te verrichten.

Daarnaast blijft de analytische elektronenmicroscopie goede diensten bewijzen.

Het meten van deze deeltjes stelt grote uitdagingen: de klassieke monsternemingstechnieken voor deeltjes zoals filtratie en impactie door inertie schieten tekort.

Het doel van de metingen is de concentraties gemeten in bedrijven die nanodeeltjes intentioneel aanmaken te situeren naast de concentraties nanodeeltjes gemeten tijdens gekende "klassieke" industriële processen.

Er werden metingen verricht in lokalen met een zeer intense laserprinteractiviteit. De gezondheidsrisico's van laserprinters staan zeer sterk in de belangstelling van de populaire pers maar de talrijke studies uitgevoerd door wetenschappelijke instituten kunnen de vaak alarmistische uitspraken niet bevestigen.

Een ander belangrijk aandachtspunt is de productie van koolstofnanobuisjes. Uit dierproeven is gebleken dat er geen redenen bestaan die erop wijzen dat het klassieke paradigma, dat de voor de gezondheid nadelige eigenschappen van sommige vezels verklaart (inadembare vezels met grote biopersistentie), niet zou opgaan voor koolstofnanobuisjes. Het is bijgevolg van zeer groot belang de evolutie van de productie en het gebruik van deze nanobuisjes van dichtbij te volgen. Tijdens de metingen in een productiebedrijf voor nanodeeltjes werden zeldzame individuele koolstofbuisjes weergevonden. De meeste van de buisjes zijn te kort om als "vezel" te kunnen beschouwd worden. Het overgrote deel van de koolstofnanobuisjes komt voor onder de vorm van bolvormige kluwen.

5.2.6 Campagne formulatoren.

Het laboratorium heeft, samen met de inspecteurs van het regionaal toezicht en het toezicht op de preventie van zware ongevallen, 71 inspecties uitgevoerd bij "formulatoren". Het betreft ondernemingen die meerdere substanties gebruiken om er mengsels van te maken die op hun beurt verschillende toepassingen hebben (lijmen, verven, vernissen, onderhoudsproducten, ...). Het doel van deze inspectiebezoeken was de reglementaire bepalingen met betrekking tot het gebruik van chemische agentia na te gaan bij deze zeer belangrijke spelers in de bevoorradingsketting.

Deze campagne is nog uitgebreid het onderwerp van een afzonderlijk deel van dit rapport

5.2.7 Toezicht op de Europese REACH-verordening.

1 december 2010 was een belangrijke vervaldatum voor de REACH-verordening. Langzamerhand beginnen de uitgebreide veiligheidsinformatiebladen hun weg te vinden doorheen de bevoorradingsketen. Na het ontvangen van dit uitgebreid veiligheidsinformatieblad dienen de downstreamgebruikers na te gaan of hun gebruik gedekt is door een blootstellingsscenario. Vaak zijn deze scenario's generisch, vaag en zeer algemeen of aan de andere kant zeer specifiek.

Het zal nog geruime tijd duren vooraleer de weldaden van REACH een concreet gevolg krijgen en zij effectief resultaten zullen opleveren vooral in de kleine ondernemingen.

Het laboratorium heeft deelgenomen aan de inspectiecampagne "REACH ENFORCE 2" geïnitieerd door het Europees Chemisch Agentschap ECHA.

6 Nationaal toezicht op de externe diensten

6.1 Externe diensten voor technische controle

6.1.1 Context.

Het "netwerk EDTC" heeft als basisopdracht de vaststellingen van de inspecteurs van de AD TWW met betrekking tot het disfunctioneren van de externe diensten voor technische controles op de werkplaats (EDTC's) en de erkende organismen (EO - domein 'Elektrische installaties, voor die aspecten binnen de bevoegdheid van FOD WASO) te centraliseren, te verwerken en de nodige verdere stappen te ondernemen. Deze 'nodige verdere stappen' kunnen zijn:

- een specifiek onderzoek instellen bij een bepaalde EDTC/EO – in die hoedanigheid treden zij op als ambtenaar belast met de taak zoals bedoeld in artikel 9 van het KB EDTC van 29 april 1999;
- contacten onderhouden en informatie uitwisselen met Belac (FOD Economie); dit is van belang gezien Belac instaat voor de accreditering van de EDTC's/EO'n en gezien de accreditering een noodzakelijke voorwaarde is voor erkenning als EDTC/EO;
- contacten onderhouden en informatie uitwisselen met de algemene directie humanisering van de arbeid (FOD WASO), die het erkenningsgebeuren van de EDTC's beheert;
- contacten onderhouden en informatie uitwisselen met het GTO (Gemeenschappelijk Technische Orgaan van de EDTC's)
- contacten onderhouden met, informatie uitwisselen met en deelnemen aan werkgroepen met de FOD Economie, die instaat voor het erkenningsgebeuren van de EO's en die toezichthoudende overheid is met betrekking tot liften en op de markt brengen van machines.

De basisopdracht kadert in de ruimere doelstelling van kwaliteitsbewaking van de keuringen en controles uitgevoerd door de EDTC's/EO's.

De netwerkwachters EDTC behandelen niet de dossiers in de plaats van de inspecteurs. Voor een individueel dossier bij een bedrijf zijn het de inspecteurs zelf die de betrokken EDTC of EO contacteren, regulariseren, waarschuwen en zo nodig verbaliseren. De inspecteurs van de AD TWW kunnen wel bij de wakers terecht voor informatie en bijstand.

De netwerkwachters EDTC/EO in het jaar 2011 waren ir Nathalie Nouvelle (regionale directie Henegouwen) en ir Paul Van Haecke (regionale directie Oost-Vlaanderen).

6.1.2 Activiteiten netwerk EDTC.

Twee specifieke externe diensten kregen een controlebezoek van het netwerk.

Het is niet voorzien in de wetgeving dat de AD TWW een advies verleent bij erkenning van een EDTC of EO. Een erkenningsdossier van een EDTC wordt behandeld door de AD HUA en deze van een EO bij de de FOD Economie.

Binnen de schoot van de Hoge Raad voor Preventie en Bescherming bestaat er een vaste operationele commissie (VOC) en het netwerk heeft deelgenomen aan één vergadering ervan.

Er werd tevens een aanvang genomen met de deelname aan de accreditatieaudits van de EDTC's.

Verder werd deelgenomen aan de werkzaamheden van diverse werkgroepen van o.a.

- Het Belac Sectorcomité hef- en hijswerktuigen
- Opvolging elektrisch reglement (GWG86 en ad hoc werkgroepen);
- Overleg tussen FOD WASO en GTO;

- Overleg AD HUA – AD TWW in verband met EDTC's;
- De ATEX adviesraad van een NOBO (Notified Body)

Het netwerk heeft in 2011 de nationale campagne in verband met verhuren van hoogwerkers en werk- en transportplatformen gecoördineerd (zie hoofdstuk campagnes) en de resultaten van deze campagne op diverse fora voorgesteld.

In totaal werden 5 specifieke dossiers behandeld met betrekking tot EDTC's en EO's.

Er werden generieke dossiers behandeld betreffende graafmachines, leidingbreukventielen, platformen en lastbegrenzers.

6.1.3 Vastgestelde problemen.

De communicatie en informatiestroom vanuit de regionale directie naar het netwerk loopt nog niet optimaal hoewel er verbetering is vast te stellen.

Met betrekking tot het functioneren van de diensten:

- de wettelijke controles van de werk- en transportplatformen met tandheugelaandrijving worden niet uitgevoerd in overeenstemming met de reglementaire voorschriften en/of de nota's van HUA (transportplatform wordt gekeurd als werkplatform of materiaallift, ontbreken van de controle van de lastbegrenzer, ...);
- bij de keuring van kranen e.d. met/zonder toebehoren zijn vaak de keuringsagenten te weinig kritisch of assertief;
- bij het testen van de lastbegrenzer en lastmomentbegrenzer zijn er ook problemen vastgesteld;
- vaak voert een keuringsagent de keuring alleen uit (wordt dus niet vergezeld tijdens de keuring) en er worden geen eindconclusie ter plaatse geformuleerd aan de werkgever;
- de lijst van de keuringsplichtige arbeidsmiddelen is vaak niet ter beschikking bij de werkgever en dan stelt EDTC deze op in de plaats van de werkgever, wat niet de bedoeling is;
- de onderzoeken voor indienststelling van hef- en hijstoestellen uitgevoerd door bepaalde EDTC's creëren geen meerwaarde op vlak van garantie op veiligheid van deze arbeidsmiddelen, en dit wegens de vrijheid die aan de EDTC gelaten wordt (nota ST/A 7658/B) gezien de context van de CE-markering (m.a.w. het "CE-gebeuren" is een belemmering om behoorlijke controles voor indienststelling uit te voeren);
- de EDTC's hebben over het algemeen geen toegang tot de verslagen voor indienststelling van de hef- en hijswerktuigen bij het uitvoeren van de periodieke controles. De bepalingen van de nota AV/A 6.232/C wat dat betreft worden niet behoorlijk nageleefd.

Met betrekking tot het accreditatiegebeuren:

- de regionale zetels worden niet of onvoldoende bezocht;
- er is een verschillende benadering bij het auditeren van kleine en grote EDTC's. Bij de grote EDTC's komen slechts een beperkt aantal agenten aan bod tijdens een audit;
- de controle bezoeken zijn op voorhand vastgelegd en vormen dus geen echte steekproef. Daardoor weerspiegelen ze niet de reële situatie op het terrein. De auditor heeft geen keuzevrijheid van de controle die hij wenst bij te wonen. Het gevolg hiervan is dat de intrinsieke waarde van de audit daalt;
- het beperkt aantal technische auditors waarop Belac een beroep kan doen.

6.1.4 Mogelijke verbeteracties.

Opstellen van lijsten met de minimum te controleren elementen door de EDTC wat betreft de periodieke controles en de onderzoeken voor her-indienststelling;

Zorgen voor grotere en formele zichtbaarheid van het netwerk EDTC/EO zowel extern (website FOD WASO - BeSWIC, organogram TWW, ...) als intern (communicatie binnen AD TWW en AD HUA over bijvoorbeeld de bereikte resultaten).

Er kan overwogen worden om zowel de wakers als bepaalde inspecteurs een opleiding technisch auditor NBN EN 17020 te laten volgen.

De EDTC's en EO's stellen vaak tekortkomingen vast in de vele ondernemingen die zij bezoeken. Waarom zouden we hen niet vragen of opleggen om welbepaalde en vooraf gedefinieerde vaststellingen te melden aan de FOD WASO? Er dient onderzocht hoe dit het meest efficiënt kan gebeuren.

Verbetering van de interne communicatie en informatiestroom door verdere sensibilisering van de inspecteurs TWW via het geven van feedback en het tonen van voorbeelden van behaalde resultaten.

6.1.5 Evoluties met betrekking tot het functioneren van EDTC's/EO'n, en het toezicht erop.

De werking van het GTO vertoont een positieve tendens, in die zin dat er inspanning geleverd worden vanuit de sector om problemen en discussiepunten met betrekking tot het functioneren van EDTC's/EO's als sectororganisatie te behandelen.

Dit bevordert de zelfredzaamheid en het bijsturend zelfvermogen van de sector.

Er zijn drie werkgroepen opgericht: elektrische installaties, hef en hijswerktuigen en liften. Het netwerk EDTC stimuleert de werking van het GTO, in de lijn van de houding van de FOD WASO. De werking van het GTO/OTC wordt geformaliseerd door toetreding tot Certibel.

De FOD Economie heeft de intentie om in 2012 een start te nemen met de commissie voor Advies en Toezicht (toezicht op de erkende organismes, en hun erkenning), zoals bedoeld in artikel 275.09 van het AREI. Een netwerkwerker is voorgesteld als afgevaardigde van de FOD WASO.

Een ontwerp Ministerieel Besluit is opgesteld in uitvoering van artikel 273 van het AREI dat de inhoud van de controle van een elektrische installatie (LS/HS) vastlegt, evenals de inhoud van het verslag. Dit O-MB werd opgesteld parallel met een O-KB dat de artikel 267-274 van het AREI wijzigt. Beide zullen een positieve invloed hebben op de controles van elektrische installaties en op de verslaggeving.

6.2 Externe diensten voor preventie en bescherming

6.2.1 Context

De externe diensten voor preventie en bescherming (EDPB) vormen de belangrijkste ondersteuning voor het welzijnsgebeuren in de onderneming. Men heeft er dus alle belang bij dat deze diensten optimaal functioneren en een toegevoegde waarde hebben in al de aangesloten bedrijven. Ook de opeenvolgende ministers pleiten voor een versterking van de werking van de EDPB, voornamelijk gericht op de (zeer) kleine en middelgrote ondernemingen.

Al we een verdeling van het aantal werkgevers en werknemers per EDPB bekijken dan zien we wel wat verschillen tussen de diensten, afhankelijk van de grootte van de aangesloten bedrijven en de sectoren waartoe deze behoren. Dit laatste verklaart ook het verschillen tussen aantal mannen en vrouwen. De voornaamste activiteit is en blijft het gezondheidstoezicht op de werknemers. De EDPB verleent op een of andere wijze service aan 88,7% van de werknemerspopulatie in België.

6.2.2 Toezicht op de diensten door AD TWW

Het toezicht bestaat op twee niveaus:

a) Het regionaal toezicht

De sociaal inspecteurs van het regionaal toezicht bezoeken de bedrijven die aangesloten zijn bij de EDPB ter gelegenheid van hun opdrachten. Zij zijn op die

manier de bevoorrechte getuigen over de werking van de preventiediensten. Zij beschikken over een registratietool CAVIAR om hun bevindingen op een systematische wijze in te brengen in een databank. De registratie dient maximaal eenmaal per jaar per bedrijf en is niet steeds verplicht.

Indien er problemen vastgesteld worden met betrekking tot de werking of opdrachten van de EDPB in het bezocht bedrijf, handelen ze dit op lokaal vlak zelf af. Als ze hierbij moeilijkheden ondervinden of onvoldoende medewerking van de externe dienst krijgen, wordt de centrale waker ingelicht en/of om tussenkomst verzocht.

b) Het centraal toezicht

De EDPB zijn verdeeld over drietal centrale wakers, die fungeren als "de met toezicht belaste ambtenaar" zoals vermeld in het KB van 27 maart 1998 betreffende de EDPB voor de interne werking van de dienst. In dat kader bestaat hun taak uit:

- gecentraliseerd toezicht houden op de naleving van de regelgeving ivm de externe diensten;
- het bemiddelen bij onenigheid tussen de sociale partners en de dienst in het Adviescomité voor de onderwerpen waar men niet tot een akkoord komt (opstellen van het huishoudelijk reglement van het Adviescomité, aanstelling of verwijdering van preventieadviseurs, betwistingen rond de onafhankelijkheid van de preventieadviseur, enz.);
- het bijwonen van het adviescomité;
- het onderzoek ter plaatse van de vragen om erkenning of hernieuwing van de erkenning van de diensten;
- indien de dienst niet meer voldoet aan de voorwaarden van de erkenning, het opstellen van een omstandig verslag met voorstel tot regularisatie binnen een gestelde termijn of in het uiterste geval samen met de AD HUA een voorstel tot beperking van de activiteiten of de schorsing of intrekking van de erkenning via de minister.

De wakers nemen deel aan de vergaderingen van de vast operationele commissie EDPB'en van de Hoge Raad voor Preventie en Bescherming op het Werk, interne en externe werkgroepen in verband met de werking van de EDPB'en en aan het overleg met de Vlaamse en de Franstalige erkenningscommissies binnen de Gemeenschappen. Deze erkenningscommissies staan in voor de erkenning van de afdeling medisch toezicht binnen de Gemeenschappen.

De wakers ondernemen ook acties ten aanzien van de diensten bij klachten over de diensten, vragen over de diensten en bij onregelmatigheden die vastgesteld worden door de wakers op basis van geregistreerde gegevens of ontvangen documenten (data uit CAVIAR, jaarverslag,...).

AD TWW gaat in geen geval de interne of externe audit bijwonen in het kader van de ISO 9001 certificering van de externe dienst.

6.2.3 Vaststellingen

Een beoordeling van de werking van de EDPB in het betrokken bedrijf, vond plaats bij 1906 bedrijfsbezoeken en 157 bezoeken aan tijdelijke of mobiele bouwerven. Dit gaf aanleiding tot het aanstippen van 4228 items in de module EDPB van het registratietool CAVIAR, goed voor gemiddeld 2 beoordelingen per bezoek. 707 (16,7%) items zijn evenwel niet bruikbaar omdat noch de standaardvaststelling, noch een andere conclusie werd weergegeven. We stellen tevens een dalende trend vast in het aantal beoordelingen sinds de start ervan in mei 2010: 3420 items op 8 maand in 2010, 4228 items op 12 maand in 2011 (-17,6%).

Op basis van de vaststellingen bij de beoordeling van de EDPB, werden 241 specifieke acties ten aanzien van de EDPB genomen (tussen haakjes = 2010):

- de EDPB iets laten uitvoeren via de werkgever: 130 (93)

- informeel contact met de EDPB: 21 (22)
- schriftelijke waarschuwing aan de EDPB: 70 (69)
- vastleggen van afspraken of maatregelen met de EDPB: 14 (16)
- proces-verbaal van overtreding voor de EDPB: 6 (1)

Ten opzichte van vorig jaar zien we vooral een stijging van het aantal opdrachten dat de werkgever door zijn EDPB moet doen uitvoeren, alsook een toename van het aantal processen-verbaal van overtreding. Globaal is 25,8% van de gecontroleerde items niet in orde, wat een toename is ten opzichte van de 21% vorig jaar. Dit verklaart misschien ook een aantal kritische of terugkerende opmerkingen van de werkgever of preventieadviseur die werden geregistreerd. Zij ondervinden dat de dienstverlening bij sommige diensten er op achteruit is gegaan (ter beschikking gestelde informatie, aantal bezoeken of onderzoeken) of zij overwegen van dienst te veranderen.

Een meer gedetailleerd overzicht van de beoordeling van de verschillende taken / opdrachten van de EDPB wordt hier onder weergegeven (aantal niet in orde / aantal in orde):

Het bedrijfsbezoek:

- De periodiciteit van de bezoeken: 323/785
Het gaat hier hoofdzakelijk om het niet uitvoeren van het bedrijfsbezoek (154) of het niet jaarlijks uitvoeren van het bezoek zoals de regelgeving in functie van de aanwezige risico's in het bedrijf oplegt (144).
- De termijn tussen het bezoek en de ontvangst van het verslag: 69/170
In 45 bedrijven werd geen verslag ontvangen, in 11 te laat en in 13 gevallen had de werkgever er moeten naar vragen.
- De volledigheid van het verslag: 47/128
- De juistheid van het verslag: 33/141
In 24 gevallen kwam het verslag niet overeen met de werkelijkheid en 9 verslagen bevatten zelfs foutieve adviezen.
- De relevantie van het verslag: 31/134
De tekortkomingen bestaan vooral aan het niet vermelden van de voornaamste risico's of het afleveren opeenvolgend van quasi hetzelfde verslag.
- De praktische bruikbaarheid van de adviezen voor de werkgever: 37/122.
Vaak worden algemeenheden geadviseerd waar de werkgever of preventieadviseur in de praktijk niet veel kunnen aanvangen. Het probleem stelt zich voornamelijk in de kleine ondernemingen.

Het gezondheidstoezicht:

- De uitvoering van de verschillende onderzoeken: 145/516
- Het juist invullen van het formulier gezondheidsbeoordeling: 19/222
- De periodiciteit van de gezondheidsbeoordelingen: 72/235
We zien een toename van het aantal formulieren waarvan de datum is verstreken of gevallen waar systematisch de periode tussen de onderzoeken verlengd wordt.
- Het advies van de arbeidsgeneesheer op de lijst van de risicoposten: 47/69
Het jaarlijks formeel advies van de arbeidsgeneesheer ontbreekt in een groot deel van de gevallen.

De activiteiten risicobeheer:

- Het bestaan van een risicoanalyse moederschapsbescherming: 22/19
Hoewel er bij de beoordeling weinig aandacht aan geschonken wordt, ontbreekt het document in de onderneming in meer dan de helft van de gevallen. Het is nochtans een uitdrukkelijke taak van de werkgever en de preventieadviseur arbeidsgeneesheer.

- Het uitvoeren van of het advies geven op andere risicoanalyses: 36/49
Indien men er van uitgaat dat de diensten proactief zouden moeten werken, dan is de score slechts 67/18 zijn. Ook hier beperkt men zich dikwijls tot algemeenheden of niet direct bruikbare adviezen (in 23,5% van de beoordelingen).

Het bijwonen van het CPBW of BOC: 10/24

6.2.4 Enkele bedenkingen

Het toezicht op de werking van de EDPB blijft een moeilijk punt. De inspecteur moet zich baseren op de antwoorden / documenten die hij krijgt van de werkgever en zijn vaststellingen. In feite zou hij zijn vaststellingen moeten aftoetsen bij de EDPB, omdat voor sommige te controleren items de EDPB afhankelijk is van de medewerking van de werkgever (bv. uitnodiging CPBW, sturen van werknemers op het gezondheidstoezicht, verstrekken van de nodige informatie om deskundig advies te leveren, ...). De verhouding tussen de EDPB en de werkgever is ook totaal anders dan deze tussen de AD TWW en de werkgever of de EDPB.

De werking van de EDPB in de bedrijven is er blijkbaar niet op vooruitgegaan. Men dient hier wel steeds de connotatie te maken dat AD TWW vaak reactief optreedt. Dat wil zeggen dat men meer komt in ondernemingen waar iets fout is gelopen of het welzijn op het werk problematisch is. Als het preventiebeleid of preventieklimaat in die ondernemingen niet goed is, is de kans ook groter dat de werking van de EDPB in die bedrijven ook moeilijker verloopt.

Zoals vorig jaar, gaat de meeste aandacht uit naar het verslag van het bedrijfsbezoek en het uitgevoerd gezondheidstoezicht. De activiteiten risicobeheer worden weinig beoordeeld. Dit laatste is niet zo eenvoudig: wat moet een goede risicoanalyse of een goed advies minimaal inhouden voor een bepaald bedrijf in een bepaalde sector of een bepaalde werksituatie?

Mogelijke verbeteringen:

- Reductie van het aantal te beoordelen items (registratie vereenvoudigen en invoer sluitend maken);
- Opnieuw sensibiliseren van de inspecteurs om de werking van de diensten te beoordelen en te registreren (score maakt deel uit van het operationeel plan). Dit houdt ook in dat er meer feedback gegeven wordt over de resultaten;
- Meer precieze vragen rond bepaalde thema's of risico's, en deze systematisch bevragen zoals bij campagnes
- Gebruik maken van andere inputkanalen zoals de beoordeling van de omstandige verslagen van ernstige arbeidsongevallen waarbij de EDPB het onderzoek gedaan heeft;

De huidige verzamelde gegevens zijn onvoldoende om de werking van de EDPB individueel op een degelijke manier te beoordelen. De EDPB hebben tegen uiterlijk 31/12/11 een aanvraagdossier moeten indienen voor de hernieuwing van hun erkenning in 2012. De gegevens verzameld door AD TWW zullen hierbij als bijkomende informatie gebruikt worden.

7 Activiteiten van de afdeling kennismanagement

De met hoofdzakelijk ondersteuningsopdrachten belaste afdeling kennismanagement is grotendeels een virtuele organisatie waarbij, voor inhoudelijke dossiers, een beroep wordt gedaan op de medewerkers van de afdelingen regionaal toezicht en het toezicht op chemische risico's.

Er werd nogal wat tijd geïnvesteerd in het opstellen van de leidraad van deze afdeling en het opstellen van een allereerste operationeel plan voor het jaar 2010.

Daarnaast werden de in hoger beschreven opdrachten vervuld.

In een notendop gaat het voornamelijk om volgende zaken:

- waar nodig en mogelijk, het ondersteunen en mee uitwerken van de nationale campagnes van de afdeling regionaal toezicht;
- actieve deelname aan het KSS netwerk (zie 8.1). De vragen om informatie of standpunten van andere leden (landen) van het internationale netwerk KSS werden binnen de gestelde termijnen behandeld;
- opmaken en verbeteren van opleidingspakketten;
- actief meewerken aan de opleiding van zowel technisch als administratief personeel;
- voorbereiden, uitwerken, ondersteunen en evalueren van de nationale informatie- en ontmoetingsdagen voor zowel inspecteurs als administratief personeel;
- interpretaties van de welzijnsregelgeving formuleren in samenspraak met de AD HUA;
- commentaar formuleren met betrekking tot sneuvelversies van publicaties van het Europees Agentschap voor de Veiligheid en de Gezondheid op het Werk;
- commentaar formuleren op ontwerp teksten regelgeving 'welzijn op het werk' komende van de AD HUA;
- codes van goede praktijk opsporen;
- ontwikkelen en verbeteren van eigen informaticatools in nauwe samenwerking met stafdienst ICT van de FOD WASO.

8 Activiteiten van de cel nationale en internationale samenwerking

8.1 Activiteiten van het KSS-platform

De Europese regelgeving betreffende veiligheid en gezondheid op het werk (voor België betekent dit Welzijn op het Werk) streeft naar een gelijke (gelijkwaardige) bescherming van elke werknemer in Europa ongeacht de lidstaat, ongeacht de sector of ongeacht de grootte van het bedrijf waarin hij of zij is tewerkgesteld.

Door het steeds toenemende vrije verkeer van goederen, diensten en personen legt dit principe nog meer druk op de inspectiediensten bevoegd voor arbeidsomstandigheden om te zorgen voor een snelle uitwisseling van informatie met andere Europese arbeidsinspectiediensten.

Het KSS-platform, ingericht door het SLIC (Senior Labour Inspectors Committee) en sinds 2007 operationeel onder Belgisch voorzitterschap, is hiervoor het meest geschikte werkinstrument.

Via de nationale coördinator en zijn adjunct, aanwezig in elke lidstaat, kan in principe elke arbeidsinspecteur via een nationaal opgelegde procedure het gehele netwerk bevragen. Ook bilaterale en multilaterale uitwisseling van gegevens is mogelijk via uitwisseling per e-mail, via een uniek e-mail adres per Lidstaat. Ook EFTA (European Free Trade Association) landen (zijnde IJsland, Noorwegen en Liechtenstein) maken deel uit van het netwerk. Vrij recent is Zwitserland toegetreden. Identificerende gegevens mogen onder strikte voorwaarden uitgewisseld worden.

Op termijn is het mogelijk dat het KSS-platform zelfs de draaischijf zou kunnen worden van een uitgebreider samenwerkingsverband tussen de betrokken Lidstaten en EFTA landen.

In 2011 werden in totaal 39 vragen gesteld via KSS en werd 1 waarschuwing ontvangen.

Twee van de gestelde vragen kwamen vanuit België. De eerste vraag handelde over het verbod van het op de markt brengen en het gebruik van verfabijtmiddelen die di-chloor-methaan bevatten (sinds 6 december 2011). De vraag had tot doel na te gaan in hoeverre de andere lidstaten afwijkingen hierop toestaan. De tweede vraag vanuit België werd gesteld naar aanleiding van een parlementaire vraag over het gebruik van perchloor-ethyleen bij droog kuisen.

Voor het beantwoorden van de vragen van andere lidstaten wordt al naar gelang het onderwerp met succes beroep gedaan op onze eigen domeinexperts, de collegae van de AD Humanisering van de arbeid, de AD Toezicht Sociale Wetten of de afdeling van de Juridische Studiën. Zo konden we op 31 vragen een antwoord formuleren.

De waarschuwing betrof (wind)schermen aan stallen die automatisch naar beneden/boven rollen afhankelijk van de weersomstandigheden. Er zouden zich in Nederland 2 dodelijk ongevallen (kinderen) met deze schermen voorgedaan hebben.

Tot slot nog dit: het ganse systeem beantwoordt aan de vereisten van efficiënte uitwisseling enerzijds, en bescherming van de vertrouwelijkheid en de privacy anderzijds.

8.2 De Activiteiten van het nationaal steunpunt (Focal Point) België bij het Europees Agentschap voor Veiligheid en Gezondheid op het Werk (European Agency for Safety and Health at Work – EASHW)

8.2.1 Europese Week voor Veiligheid en Gezondheid op het Werk 2010-2011: onderhoud

Zie verder in het verslag over de inspectiecampagne

8.2.2 Activiteiten in het kader van de Europese Week door de FOD die NIET vielen onder de ECAP financiering van het Agentschap

Zowel de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg als de provinciale comités hebben eigen activiteiten opgezet in het kader van het thema van de Europese Week 2010-2011. Er werden in dit kader ook activiteiten door de provinciale comités ingericht.

De FOD richtte volgende extra activiteiten in:

- Samenwerking voor acties van partners BEMAS, Febelsafe, PreBes, Z-group, Agoria.
- Uiteenzetting op de Secura-beurs en voor het EEN netwerk.

8.2.3 Activiteiten van de focal point binnen het ECAP model

- Stakeholdersseminarie (10 juni 2011 – MIVB Haren)
Viering van de MIVB als winnaar van de Europese Award voor goede praktijken en bezoek aan de tramsite te Haren.
- Persbezoek (10 juni 2011 – MIVB Haren)
Persvoorstelling van de MIVB als winnaar van de Europese Award voor goede praktijken en bezoek aan de tramsite te Haren.
- Journalisten ronde tafel (8 september 2011 – Matexpo Kortrijk)
Informeren van de media over de campagne op Europees en Belgisch vlak.
Bewustmaking van het belang van veilig onderhoud.
- Persbezoek (27 oktober 2011 – Berlaimontgebouw Brussel)
De pers de kans geven om te zien hoe de EU zelf de principes van veilig onderhoud toepast.
- Nationale stakeholdersmeeting (24 oktober 2011 – FOD WASO)
Slotcolloquium Europese Week: balans van de campagne, uitwisseling van ervaringen met de Nederlandse Focal point en voorbeelden van goede praktijken.
- Stakeholdersseminarie (9 november 2011 Provinciaal Veiligheidsinstituut Antwerpen)
Een licht werpen op de toekomst van onderhoud, gemeenschappelijke visie met Nederland.

9 De nationale inspectiecampagnes van het welzijn op het werk: een breed palet

Elk jaar opnieuw draaien de inspectiecampagnes van het Toezicht op het Welzijn op het Werk rond nieuwe thema's. De campagnes in 2011 hadden betrekking op de risico's van het gebruik van werkplatformen en de keuring ervan door de externe dienst voor technische controle, de risico's van onderhoudswerkzaamheden (als onderdeel van de Europese campagne van het Senior Labour Inspection Committee (SLIC) en de risico's van laswerkzaamheden in het algemeen en het gezondheidsrisico van lasrook in het bijzonder. Het hoofddoel bij deze inspectiecampagnes is om de welzijnspreventie ten opzichte van deze bijzondere risico's te verhogen. Uiteraard gaat deze controle gepaard met corrigerend advies en zo nodig repressieve maatregelen.

Tijdens elke campagneperiode wordt er nationaal op een uniforme wijze rond vastgelegde themata geïnspecteerd. Er wordt voor elke campagne een webpagina met de nodige informatie aangemaakt op de website van het Belgisch kenniscentrum voor Welzijn op het Werk (www.beswic.be/nl).

Eén regionale directie is pilootdirectie, staat in voor de nationale coördinatie en zorgt voor de voorbereiding van de campagne. Vervolgens wordt een copilootdirectie gezocht in het anderstalig landsgedeelte. Deze beide regionale directies werken een campagneplan uit dat wordt voorgelegd aan de staf van de AD TWW en alle directiehoofden van de regionale directies. In elke directie wordt een inspecteur aangeduid die de lokale coördinatie op zich neemt.

Alle deelnemende inspecteurs krijgen een opleiding toegespitst op de bijzonder aspecten van de bezochte sector en de daaraan verbonden risico's.

De voorbereiding bevat verder een informatie- en sensibiliseringsfase waarbij alle betrokken bedrijven van de sector worden op de hoogte gebracht van de campagne over het doel van de campagne. Dat geeft hen ook de tijd om zich, indien nodig, aan te passen.

Daarna volgt de inspectiefase waarbij de deelnemende inspecteurs de bedrijven bezoeken aan de hand van een uniforme checklijst.

De campagnes van 2011 zijn andermaal ook een leerschool voor de inspectiediensten zelf en voor de afdeling van het regionaal toezicht in zijn geheel betreffende het "runnen" van campagnes: keuze van de sector, vastleggen van de haalbare uniforme inspectiethema's, opstellen van een kwaliteitsplan, ontwikkelen van de inspectietools, opleiding, samenstellen van informatiemateriaal (eventueel samen met derden), communicatie (vooraf, tijdens en na de campagne) en dit zowel extern als intern.

Nadien wordt elke campagne geëvalueerd, niet enkel op de resultaten (zie hierna) maar ook de organisatorische aspecten worden bekeken. Constante verbetering is het motto. Zo kan er zeker nog veel ruimte voor verbetering worden vastgesteld op het vlak van de communicatie en van de betrokkenheid van de sectoren en van de sociale partners uit de sectoren. Niet alleen binnen de eigen organisatie, maar ook binnen de sectoren zelf.

9.1 Externe technische controle en gebruik van gehuurde hefwerktuigen

9.1.1 Kader en doelstellingen van de campagne

Met hoogwerkers en platformen met tandheugelaandrijving gebeuren zeer ernstige ongevallen. In heel wat gevallen doen werkgevers, voor dat soort uitrusting, beroep op gehuurd materiaal.

Er stellen zich heel wat vragen voor wat de diverse parameters betreft die het veiligheidsniveau sterk kunnen beïnvloeden tijdens het gebruik van die uitrustingen:

- is er duidelijk bepaald wie er verantwoordelijk is voor de controle en het onderhoud van de uitrustingen?
- zijn de gebruiksbependingen van het gehuurd materiaal gedefinieerd?
- is de handleiding ter beschikking gesteld van de werknemers-gebruikers?
- zijn de werknemers-gebruikers opgeleid voor het gebruik van die uitrustingen?

Dit verslag geeft de resultaten weer van de inspectiecampagne die is gevoerd in de loop van het eerste semester 2011 en gericht was op deze verschillende aspecten.

9.1.2 Verschillende luiken van de campagne.

De campagne was op twee luiken gericht: enerzijds het toezicht op de externe diensten voor technische controle (EDTC) erkend voor de controle vóór de indienststelling en de periodieke controle van deze arbeidsmiddelen (hoogwerkers en transportplatformen) en, anderzijds, het toezicht op de gebruiksvoorwaarden door de werknemers van het gehuurde materiaal.

De controlepunten betroffen op het vlak van het toezicht op de EDTC's:

- de geldigheid van de controles uitgevoerd door de EDTC's;
- de geldigheid van de verslagen opgesteld door de EDTC's;
- de aangeboden diensten en de verslagen opgesteld door de verschillende EDTC's voor een zelfde type materiaal om de eventuele disfuncties bij sommige EDTC's aan te tonen.

De uiteindelijke doelstelling is de kwaliteit van de uitgevoerde controles en de verslagen opgesteld door de EDTC's te verbeteren (door zo nodig repressieve maatregelen te treffen).

De controlepunten betroffen op het vlak van het toezicht op de gebruiksvoorwaarden door de werknemers van het gehuurde materiaal:

- de naleving van de periodiciteit van de verplichte controles door de EDTC's op deze arbeidsmiddelen;
- het juiste onderhoud van deze arbeidsmiddelen; een van de punten bestond er in te controleren of de contracten verhuurder/gebruiker duidelijk vastleggen wie verantwoordelijk is voor het onderhoud;
- het beschikken door de gebruikende onderneming over de nuttige informatie (gebruikshandleiding, verslag EDTC) en de communicatie ervan aan de werknemers op het terrein;
- de opleiding van de werknemers-gebruikers van deze arbeidsmiddelen.

De uiteindelijke doelstelling is er op toe te zien dat het gehuurde materiaal, dat door de werknemers in de ondernemingen wordt gebruikt, de veiligheids garanties biedt die door de reglementering zijn opgelegd en die punten die de aandacht verdienen in het kader van de veiligheid van het betrokken materiaal in het licht te stellen.

9.1.3 De steekproef

	Totaal
Aantal verhuurders	33
Aantal gebruikers (huurders)	68
Aantal gecontroleerde hoogwerkers	71
Aantal gecontroleerde transportplatformen	6
Aantal gecontroleerde werkplatformen	2

9.1.4 Verloop van de inspectiecampagne – beperkingen wat de statistische analyse betreft

Inspecteurs van verschillende regionale directies van TWW hebben moeilijkheden ondervonden om een materiaalverhuurder te vinden met maatschappelijke zetel in het ambtsgebied van hun regionale directie die uitrustingen verhuurt beoogd door de campagne binnen diezelfde geografische zone.

Er konden weinig gegevens worden verzameld over de offertes van de verschillende EDTC's voor dezelfde prestaties. Bijgevolg was het niet mogelijk gelijkaardige prestaties van verschillende EDTC's te vergelijken.

Daardoor werden de resultaten onderzocht met een eerder kwalitatieve dan een kwantitatieve benadering.

9.1.5 Vaststellingen met betrekking tot de verhuurders

Onderhoud van de uitrustingen: in de meeste gevallen worden de arbeidsmiddelen onderhouden door de verhuurder. Bij de grote verhuurders wordt het onderhoud meestal elektronisch geregistreerd en niet in een register in de strikte zin van het woord. De arbeidsmiddelen zijn meestal correct onderhouden. In twee specifieke gevallen van langdurige verhuring, is vastgesteld dat de onderhoudsbeurten niet werden uitgevoerd. Inderdaad, gezien het onderhoud uitgevoerd wordt in het centraal depot van de verhuurder, is dit een probleem, in geval het materiaal niet terugkomt naar het depot. Bij de kleinere verhuurders wordt het onderhoud niet geregistreerd, noch in een document, noch elektronisch. In dat geval is het moeilijk om na te gaan of het onderhoud correct is uitgevoerd.

Periodieke controles door de EDTC's: die controles worden ten laste genomen door de verhuurders. De periodiciteit van de controles wordt meestal goed nageleefd (de termijn van 3 maand stelt soms een probleem, maar die vaststelling betrof eerder de EDTC's waarvan de beschikbaarheid een beperkende factor is) dan de verhuurders. We komen 2 types van benadering tegen bij de verhuurders: sommigen onder hen zijn door een contract verbonden met een specifieke EDTC, anderen doen beroep op verschillende EDTC's, naar gelang de lokalisatie van het verhuurde materiaal. In Vlaanderen blijkt de flexibiliteit van de agent-bezoeker een van de belangrijke selectiecriteria van de EDTC te zijn.

De meeste verhuurders verschaffen aan hun klanten beperkte informatie voor wat het gebruik van de uitrustingen betreft (dikwijls beperkt tot de bedieningsorganen) – dit kan niet worden beschouwd als een opleiding.

Er zijn moeilijkheden ondervonden om informatie te krijgen van een verhuurder waarvan de maatschappelijke zetel en het depot zich in Nederland (Collé Rental) bevinden. De documenten (gebruikshandleiding, controleverslagen van de EDTC), zijn bovendien uitsluitend meegedeeld in het Nederlands (de bezochte gebruikers bevonden zich in Wallonië).

Sommige verhuurders stellen een gestructureerde opleiding voor die specifiek is en aangepast aan de uitrusting die zij verhuren (evenwel niet als dusdanig inbegrepen in het verhuurcontract van de uitrusting, maar wel voorzien als aanvullende prestatie op verzoek van de klant).

Het merendeel van de grote verhuurders stellen op hun site gebruikshandleidingen van de machines die zij verhuren ter beschikking in het Frans en in het Nederlands.

Uit informele contacten met de EDTC's blijkt dat zij meer informatie-aanvragen hebben ontvangen in verband met de controles van hoogwerkers door de kleine materiaalverhuurders naar aanleiding van de brieven die aan die verhuurders werden gericht in het kader van de campagne.

Sommige kleine verhuurders hebben verklaard het verhuren van hoogwerkers stop te zetten (informatie ontvangen van de inspecteurs van verschillende RD's) naar aanleiding van de brieven waarin zij werden geïnformeerd over de controles die zouden worden uitgevoerd. We moeten echter voorzichtig zijn, want er is niet nagegaan of het verhuren van het betrokken materiaal werd stopgezet, of dat het verhuren tijdelijk werd onderbroken.

Het verzenden van een brief aan de materiaalverhuurders waarin zij worden ingelicht over de organisatie van gerichte inspectiebezoeken heeft een positieve impact gehad.

9.1.6 Vaststellingen in verband met de werkgevers-gebruikers

Er is door de werkgevers-gebruiker geen enkele specifieke vereiste betreffende welzijn op het werk gespecificeerd in de bestelbon voor de uitrusting. De werkgever heeft ook geen enkele controle georganiseerd om zich te vergewissen van de naleving van de wetten en reglementen die van kracht zijn (vooral de EG-verklaring van overeenstemming, het onderhoudsregister, de beschikbaarheid van de gebruikshandleiding van de constructeur in de taal van de gebruiker, de controle door een externe dienst voor technische controle, ...).

De gebruiker vertrouwt volledig op de verhuurder. Het geheel van de geïmplementeerde verplichtingen (verslag voor indienststelling, onderhoud, controles door EDTC, gebruiksinstructies, ...) berust nochtans wel degelijk bij de werkgever-gebruiker. Sommige werkgevers denken dat die verantwoordelijkheden aan de verhuurder toebehoren.

Er is geen informatie-uitwisseling tussen de verhuurder en de gebruiker met betrekking tot de vereisten opgelegd door de reglementering betreffende welzijn op het werk. In een beperkt aantal gevallen zijn de inspecteurs van het Toezicht op het Welzijn op het Werk tot de vaststelling gekomen dat het onderhoud niet was uitgevoerd. In veel meer gevallen ontbraken de gebruikshandleiding en de instructies van deze arbeidsmiddelen of waren ze niet beschikbaar in de taal van de gebruiker.

In het geval van hoogwerkers gaan de werkgevers-gebruikers niet na of het verslag van de periodieke controle opgesteld door de EDTC blanco is en of er geen enkel voorbehoud is voor het veilig gebruik van de uitrusting.

De opleiding van de gebruikers van deze arbeidsmiddelen (zowel hoogwerkers als transportplatformen met tandheugelaandrijving) vertoont zeer dikwijls lacunes en is zelfs onbestaand. Zij is slechts zeer zelden specifiek voor de gebruikte uitrusting.

De instructies met betrekking tot de nooddaling zijn dikwijls niet gekend door de operatoren (soms zelfs niet bij bepaalde verhuurders).

De verhuurde uitrustingen worden ter beschikking gesteld aan andere gebruikers (onderaannemers, andere aannemers) dan enkel de werknemers van de werkgever-verhuurder van het materiaal, zonder enige geschreven overeenkomst, zonder enige controle op de geschiktheid van die werknemers om het materiaal correct te gebruiken. Sommige van deze gebruikers kennen de veiligheidsregels die van toepassing zijn om die uitrustingen te gebruiken totaal niet. De werkgevers zijn zich niet bewust van hun verantwoordelijkheden. Zij zijn er dikwijls van overtuigd dat de onderneming die de uitrusting ter beschikking stelt, de enige verantwoordelijke is.

De hefwerktuigen worden soms gebruikt voor doeleinden die niet voorzien zijn voor hun normaal gebruik (onder meer voor de toegang tot een hoger niveau).

9.1.7 Vaststellingen in verband met EDTC's en de voorstellen tot verbetering

Er zijn weinig disfuncties vastgesteld voor wat de controles betreft uitgevoerd op de hoogwerkers. Er is echter vastgesteld dat:

- de aanwezigheid en goede werking van de lastbegrenzers door de EDTC's voor dat specifiek punt niet was gecontroleerd op twee gecontroleerde hoogwerkers;
- in twee gevallen die konden worden vastgesteld zijn de opmerkingen in verband met de veiligheid van de uitrusting meer dan 2x herhaald zonder dat werd verklaard dat de uitrusting niet meer kon worden gebruikt.

In het kader van de campagne konden weinig transportplatformen worden gecontroleerd. Niettemin hebben de gecontroleerde transportplatformen het voorwerp uitgemaakt van een extra grondige controle door de inspecteurs van het Toezicht op het Welzijn op het Werk, en dit naar aanleiding van de opleiding die werd gegeven in het kader van deze campagne en het gevaar van specifieke situaties die in deze opleiding aan bod kwam. Er zijn meerder vaststellingen aan het licht gekomen:

- sommige EDTC's controleren niet altijd de aanwezigheid en de goede werking van een lastbegrenzer op die transportplatformen.
- de controles uitgevoerd door verschillende EDTC's op dergelijke transportplatformen zijn niet aangepast. Meerdere van die uitrustingen zijn in ontvangst genomen en/of gecontroleerd als materiaallift of als werkplatform terwijl ze werden gebruikt als transportplatform, waarvoor de te controleren punten veel talrijker en specifiek zijn.

De vergissingen begaan door de inspecteurs van de EDTC's in het kader van die controles, kunnen bijzonder dramatische gevolgen hebben, daarenboven rekening houdend met het gebrek aan opleiding van de werknemers die dat soort uitrustingen gebruiken.

Wat een specifieke EDTC betreft: probleem aangehaald door een van de verhuurders voor wat de geldigheid van de controleverslagen opgesteld door de EDTC betreft. Het verslag maakt melding van een gecontroleerd hefwerktuig dat in het depot staat terwijl op de dag van de controle het hefwerktuig zich op een werf bevond.

Offertes van de EDTC's: weinig verzamelde informatie. Er wordt geen enkele actie overwogen op basis van de vergelijking van de offertes.

Een aandachtspunt betreft de effectieve tijd besteed aan de controle van elke uitrusting. Een verhuurder heeft aangehaald dat de inspecteur van de EDTC waarop hij beroep deed, per dag vijftien hoogwerkers controleerde.

9.1.8 Impact op het werk van de inspecteurs

Verhogen van de technische kennis van de inspecteurs met betrekking tot een zeer belangrijk thema van veiligheid, met als gevolg een grotere waakzaamheid van de inspecteurs voor dit onderwerp tijdens hun inspectiebezoeken.

Het zware administratief werk verbonden aan de te gebruiken checklists en aan de in te zamelen documenten: daaruit blijkt dat heel wat rubrieken niet werden ingevuld.

9.1.9 Vaststellingen betreffende het materiaal

De omvang van de steekproef betreffende transportplatformen en werkplatformen in het kader van de campagne is te beperkt om er algemene besluiten uit te trekken.

Nochtans, meerdere inspecteurs hebben vastgesteld en aan de netwerkwakers meegedeeld dat de transportplatformen gevaarlijke uitrustingen zijn en dat die, in de meeste gevallen niet zijn opgesteld in overeenstemming met de van kracht zijnde voorschriften (enkele mast, dubbele mast, oppervlakte van het variabel platform, ...) en niet zijn uitgerust met lastbegrenzers in de basisversie (optioneel). De beschermingsinrichtingen ter hoogte van de verschillende niveaus zijn dikwijls onvolledig.

Hetzelfde geldt voor de inrichtingen die zijn voorzien om het risico voor verplettering ter hoogte van het onderste laadvlak te vermijden. Deze arbeidsmiddelen zijn gevaarlijk. Er zijn talrijke dodelijke ongevallen gebeurd tijdens hun gebruik. Er dringen zich striktere eisen op wat het concept betreft.

9.1.10 Acties die uit de campagne voortvloeien

Voorstellingen van de resultaten:

- uiteenzetting op Matexpo op 9 september 2011;
- voorstelling van de resultaten van de campagne aan de EDTC's tijdens een vergadering van het Belac sectorcomité liften en hefwerktuigen op 13 oktober 2011 waarbij de aandacht werd gevestigd op de verwachte correctieve acties van de EDTC's;
- de resultaten van de campagne rechtstreeks aan de inspecteurs voorstellen (tijdens een dienstvergadering van de regionale directies TWW);
- mededeling van de resultaten van de campagne en gedetailleerde informatie over de verplichtingen van de werkgevers op de site www.beswic.be .

Acties in 2012:

- gericht inspectiebezoek door de wakers van het EDTC-netwerk bij de organismen waarvan werd vastgesteld dat zij de controles niet correct uitvoeren;
- tijdens de klassieke inspectiebezoeken nagaan of de verhuurcontracten bij de werkgevers aangepast zijn.

9.2 Onderhoudswerkzaamheden

9.2.1 De communicatie in verband met de campagne

Er werd contact opgenomen met BEMAS, dat talrijke onderhoudsondernemingen groepeerd, doch zonder succes.

De aankondiging van de campagne gebeurde via een persmededeling in de geschreven pers van de Voorzitter van de FOD.

De Externe diensten voor preventie en bescherming werden op de hoogte gebracht van de organisatie van een campagne in verband met de preventie in de onderhoudswerken.

De directiehoofden werden via de directeursvergaderingen geïnformeerd over de te voeren enquête. Aanvankelijk moest een belangrijk deel van de campagne zich richten op de uitzendsector, als opvolging van de campagne van 2009. Tijdens de uitwerking werd de campagne gereoriënteerd.

De inspecteurs werden geïnformeerd via de dienstvergaderingen. Per regionale directie werd een lokale coördinator aangesteld maar omwille van ziekte en niet beschikbaarheid van bepaalde personen moesten wijzigingen worden aangebracht.

Er blijken geen communicatieproblemen te zijn geweest, maar de ondernemingen waren niet goed op de hoogte van het bestaan van een campagne in verband met de preventie in de onderhoudssector.

9.2.2 De opleiding

De inspecteurs hebben een opleiding voor de campagne gekregen.

Daarin kwamen aan bod:

- de informatie in verband de wetgeving met betrekking tot het onderwerp (werken met derden);
- de praktische aspecten van de enquête met de activiteitensectoren van de maatschappijen die het voorwerp uitmaken van onderhoudswerken en de onderhoudsondernemingen, de aanstelling van lokale coördinatoren in de directies, de te bereiken quota's;
- de in te vullen formulieren;
- de planning;
- de vormgeving van de resultaten die aan de pilootdirectie moeten worden meegedeeld;
- de assistentie in geval van problemen.

9.2.3 De controle

Zij is gestart in juni en is in sommige directies voortgezet tot in oktober 2011.

Er zijn geen noemenswaardige moeilijkheden gemeld voor wat de inhoud betreft, behalve misschien voor de identificatie van de risico's en de controle van de aanpassing van de preventiemaatregelen gevraagd door de inspecteurs. Sommige inspecteurs vonden de vragenlijst moeilijk, vooral op het vlak van hun eigen evaluatie van de risico's en preventiemaatregelen.

De enquête is gevoerd in de 8 directies met een quota van 25% van de inspecteurs per directie. Zij heeft een dertigtal inspecteurs gemobiliseerd. Er was gevraagd een minimum van 5 bedrijven te inspecteren met vooral aanwezig extern onderhoud (of intern indien anders niet mogelijk) voor elke inspecteur.

Er zijn 145 ondernemingen bezocht, met 21 interne onderhoudswerken, 6 bedrijven zonder enig onderhoudswerk, de overige (118) met extern onderhoudswerk.

Door deze campagne konden sommige nieuwe technisch deskundigen (inspecteurs niveau B) worden opgeleid want in de directies waar ze aanwezig waren, hebben ze de enquêtes uitgevoerd onder het peterschap van een meer ervaren inspecteur.

9.2.4 Resultaten

Hierna volgt een tabel met de resultaten.

9.2.4.1 Aantal ondernemingen waar onderhoudswerken werden uitgevoerd per activiteitssector

Sectorbenaming	Aantal
Voeding	23
Metaalbouw	22
Verzorging	21
Papier, karon en drukwerk	10
Onderwijs	9
Administraties	8
Grondstofverwerking (glas)	8
Chemie farmacie	7
Metallurgie	7
Groothandel	6
Steengroeven	6
Diverse industrieën	5
Elektriciteit	4
Transport	3
Afval	3
Telecommunicatie	1
Houtbewerking	1
Bouw	1
Totaal	145

9.2.4.2 Ordegrootte van de bezochte ondernemingen waar onderhoudswerken werden uitgevoerd

0-50	12%
50-100	17%
100-500	29%
500-1000	13%
>1000	30%

Bijna $\frac{3}{4}$ van de bezochte ondernemingen stellen meer dan 100 werknemers tewerk.

9.2.4.3 Activiteit van de externe onderhoudsondernemingen

Sectorbenaming	Aantal
Metaalbouw	34
Elektriciteit	29

Schoonmaak	23
Mechanica	9
Groothandel	6
Afval	2
Verzorging	1
Bouw	1
Transport	1
Telecom	1
Schilderwerken	1
Totaal	108

De externe onderhoudswerken bestonden vooral uit metaalconstructie en machines, elektrisch onderhoud en industriële reiniging.

Het intern onderhoud vertegenwoordigt 21 gevallen op 145, hetzij 14,5%.

Sommige onderhoudsondernemingen komen ook uit het buitenland (Frankrijk, Duitsland).

In 59% van de gevallen beschikken de onderhoudsondernemingen over preventieadviseurs niveau 1, in 31% van niveau 2 en in 11% van de gevallen preventieadviseurs met een basisvorming en er is een comité voor preventie en bescherming opgericht in 90% van de gevallen.

De bezochte ondernemingen beschikken over opgeleide preventieadviseurs van ten minste niveau 2 in 86% van de gevallen (voor 5, geen niveau gespecificeerd), en een Comité voor preventie en bescherming of een basisoverlegcomité in ongeveer dezelfde verhouding (87%).

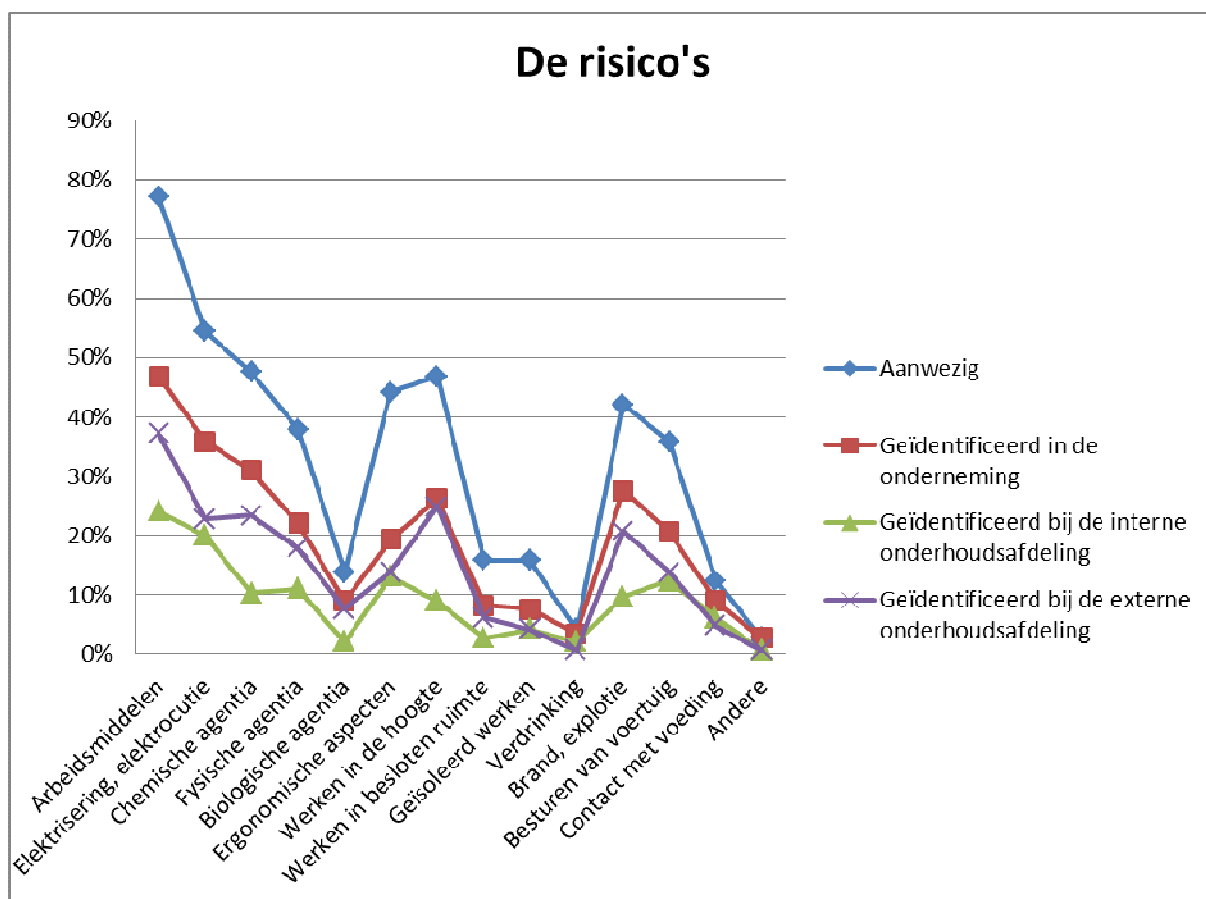
9.2.4.4 De vastgestelde risico's

De risico's	Aanwezig	Id Werkg	Id int O	Id ext O
Arbeidsmiddelen	77%	47%	24%	37%
Elektrisering, elektrocutie	54%	36%	20%	23%
Chemische agentia	48%	31%	10%	23%
Fysische agentia	38%	22%	11%	18%
Biologische agentia	14%	9%	2%	8%
Ergonomische beperkingen	44%	19%	13%	14%
Werken op hoogten	47%	26%	9%	25%
Werken in gesloten ruimten	16%	8%	3%	6%
Geïsoleerd werk	16%	8%	4%	4%
Verdrinking	4%	3%	2%	1%
Explosieve atmosferen, brandveiligheid	42%	28%	10%	21%
Mobiel arbeidsmiddel	36%	21%	12%	14%
Contact met levensmiddelen	12%	9%	6%	5%
Andere	3%	3%	1%	1%

De inspecteurs hebben talrijke risico's geïdentificeerd op het niveau van de werven, zowel bij de onderneming waar het onderhoud gebeurt als de externe onderhoudsfirma. De ondernemingen waar het onderhoud gebeurt, hebben soms complex te onderhouden

arbeidsmiddelen. De som van de risico-detectie voor de onderneming waar het onderhoud gebeurt en de onderhouds ondernemingen is, alle proporties in beschouwing genomen (14,5% intern onderhoud), van dezelfde grootteorde als de globale detectie door de inspecteur.

Het meest voorkomende risico is, zonder grote verrassing, het risico "arbeidsmiddel". Maar er zijn zeldzamere risico's gevonden zoals de verdrinking. Er dient ook te worden opgemerkt dat nogal evidente risico's in het (veel bezochte) verzorgingsmilieu, zoals biologische risico's, door sommige inspecteurs niet zijn vastgesteld; andere flagrante op het niveau van de veiligheid zijn door andere inspecteurs niet vermeld in de ondernemingen met explosie- of brandgevaar. De werkgevers zijn aangeschreven om hen in te lichten over de lacunes op het niveau van de risicoanalyses.

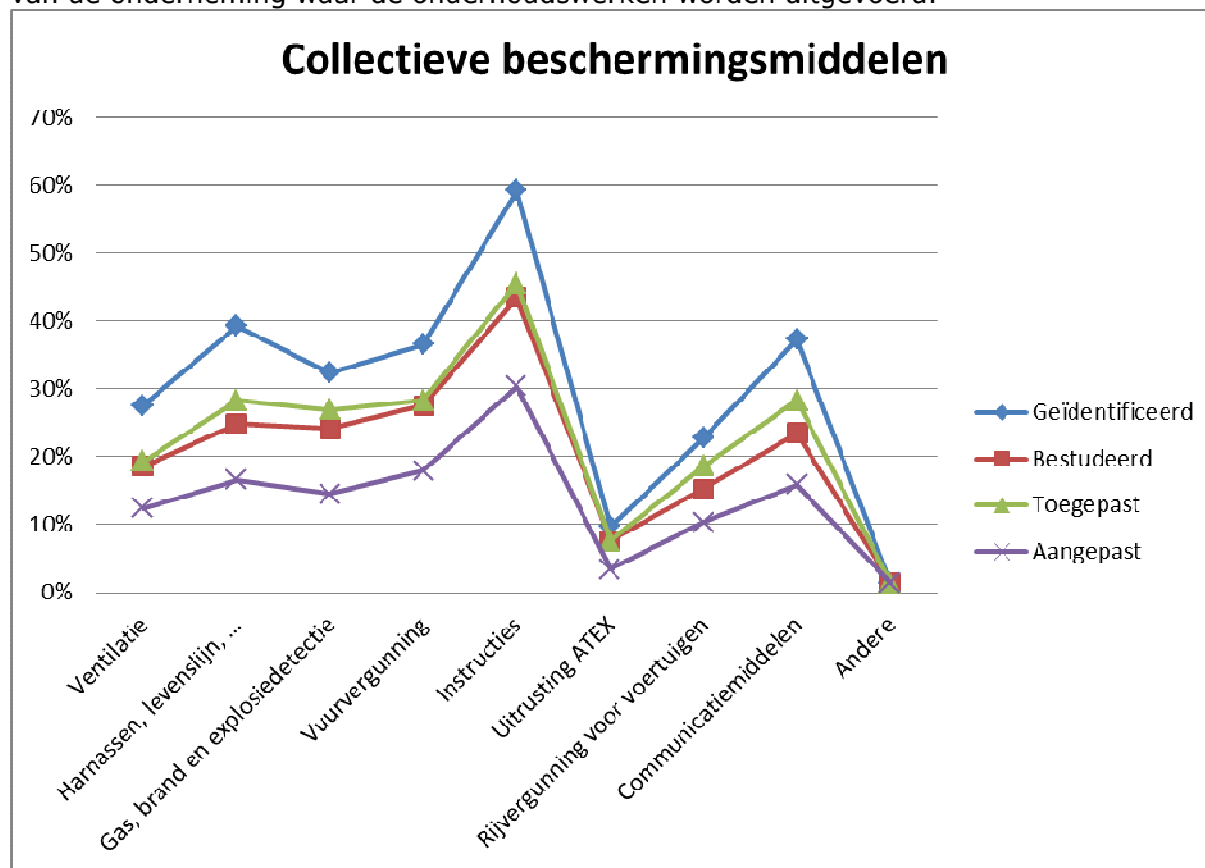

9.2.4.5 De collectieve maatregelen

De collectieve maatregelen	Vastgesteld	Onderzocht	Genomen	Aangepast
Ventilatie	28%	19%	19%	12%
Leuningen, levenslijnen,...	39%	25%	28%	17%
Gas-, brand-, ontploffingsdetectie	32%	24%	27%	14%
Vuurvergunning	37%	28%	28%	18%
Buiten gebruik stellen	59%	43%	46%	30%
ATEX-uitrusting	10%	8%	8%	3%
Vergunning voor besturen van voertuig	23%	15%	19%	10%
Communicatiemiddelen	37%	23%	28%	16%
Andere	1%	1%	1%	1%

De vermelde cijfers voor de collectieve bescherming zijn eerder zwak ten opzichte van de gedetecteerde risico's. Voor bijvoorbeeld 47% van de risico's per hoogtewerk, zijn er slechts voor 28% collectieve beschermingen aangebracht. Hun studie om de beste te

bepalen in functie van het risico wordt weinig toegepast en het is waarschijnlijk daarom dat hun aanpassing aan het risico ook te wensen overlaat. De ondernemingen werden aangeschreven om de acties bij te sturen. Die maatregelen zijn voornamelijk ten laste van de onderneming waar de onderhoudswerken worden uitgevoerd.

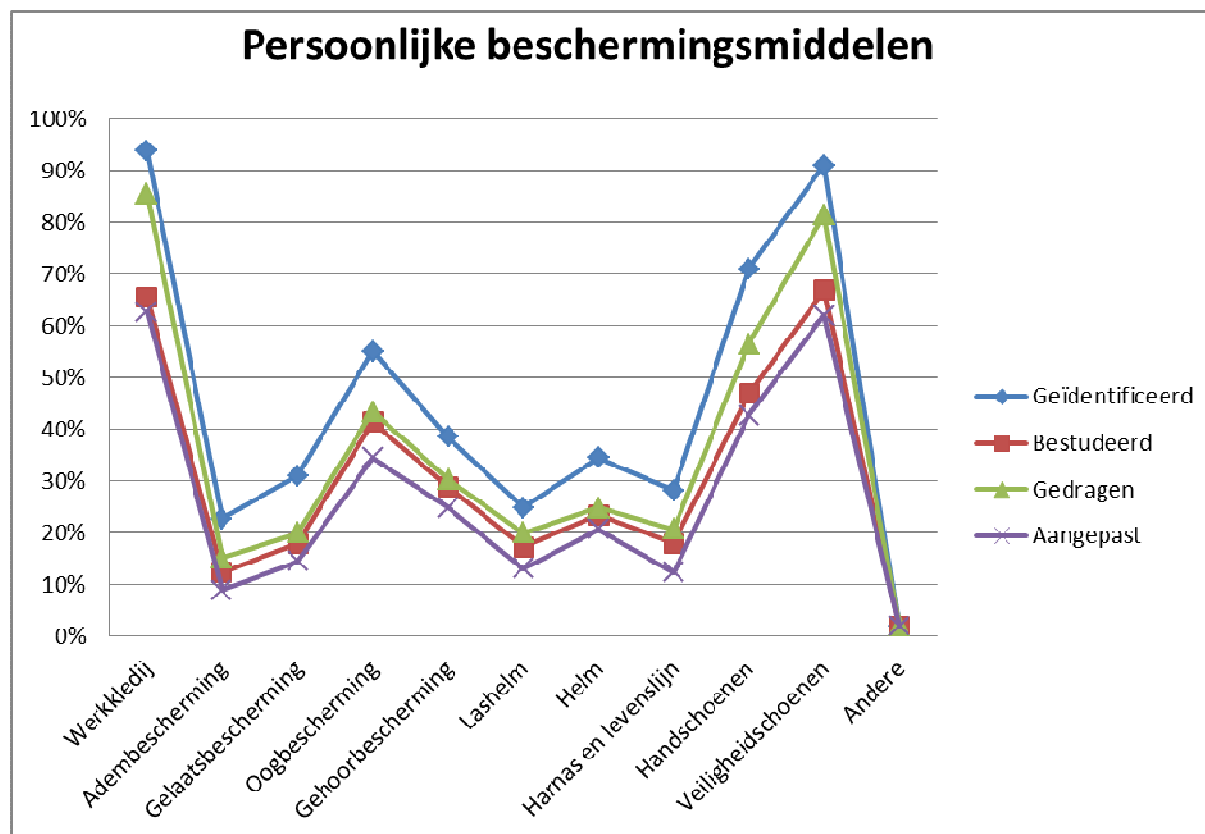

9.2.4.6 Persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM)

	Vastgesteld	Onderzocht	Gedragen	Aangepast
Kledij	94%	66%	86%	63%
Ademhalingsbescherming	23%	12%	15%	9%
Gelaatsbescherming	31%	18%	20%	14%
Oogbescherming	55%	41%	43%	34%
Gehoorbescherming	39%	29%	30%	25%
Lasmasker	25%	17%	20%	13%
Helm	34%	23%	25%	21%
Harnas en veiligheidslijn	28%	18%	21%	12%
Handschoenen	71%	47%	57%	43%
Schoenen	91%	67%	81%	62%
Andere	2%	2%	2%	2%

De PBM zijn ten laste van de onderneming die de onderhoudswerken uitvoert. Ze zijn door de inspecteurs geïdentificeerd als verplicht te dragen, maar ze worden door de ondernemingen die de onderhoudswerken uitvoeren weinig bestudeerd en niet altijd gedragen. Ze zijn ook niet altijd aangepast aan de risico's. De werkkledij is het meest wenselijke element, onmiddellijk gevolgd door de veiligheidsschoenen. Ze worden niet bestudeerd in functie van de noodzaak. Ze worden niet maximaal gedragen, misschien omdat zij niet goed aangepast zijn. Maar ze worden in een bepaald aantal gevallen gedragen zonder bestudeerd te zijn. De handschoenen worden bijna niet gedragen

ondanks de noodzaak vastgesteld door de inspecteur. Voor al die aspecten daar ook, hebben de inspecteurs de werkgevers aangeschreven.

9.2.4.7 Het onthaal van derden door de onderneming waar de onderhoudswerken worden uitgevoerd

	Ja	Neen	Gedeeltelijk	NVT
Bestaan van een procedure voor werken met derden (coördinatie van de preventie) wet 3/6/2007	70%	17%	11%	3%
Opleiding van de werknemers voor de onderhoudswerken	62%	25%	11%	2%
Noodplan verbonden aan de werf	76%	16%	4%	4%
Ter beschikking stellen van de organisatie van de eerste hulp	86%	12%	2%	0%
Ter beschikking stellen van sanitaire installaties	95%	4%	1%	0%
Specifiek gezondheidstoezicht verbonden aan die specifieke werf	52%	12%	2%	34%

De opleiding wordt gegeven aan de werknemers in van de onderaannemers, maar volgens de commentaren van de inspecteurs, wordt die opleiding gegeven hetzij door de onderaannemer, hetzij door de onderneming die op hen beroep doet. Zij wordt in 55% van de gevallen gegeven.

Er is een noodplan opgesteld in 76% van de gevallen, maar het is mogelijks niet specifiek voor de onderhoudswerf.

Er is toegang tot de eerste hulp in 86% van de gevallen, maar in 12% van de gevallen moet de onderhoudsonderneming zich zelf behelpen, op papier ten minste.

Wat de sanitaire installaties betreft, is de solidariteit nog groter (86% beschikbaar).

Wat de specifieke gezondheidsonderzoeken betreft, opgelegd door de arbeidsvoorwaarden op de werf, onderzoeken die komen bovenop de onderzoeken voorzien in de onderhoudsonderneming, is het volgens de commentaren op de formulieren, niet evident dat dit door de inspecteurs in hun totaliteit als dusdanig is begrepen. De werknemers waarvan verklaard werd dat zij een specifiek gezondheidsonderzoek ondergaan, vertegenwoordigen 41%. 10% van de werknemers die er een zouden moeten ondergaan hebben, hebben dat niet ondergaan en voor 27% was het niet nodig er een te ondergaan.

9.2.5 Inspectieproducten

Naar 89 van de 118 koppels (inhurende onderneming - onderhoudsonderneming), of 75% van de gevallen, werden zowel producten verstuurd naar de inhurende onderneming als naar de onderhoudsonderneming, met een meerderheid van de producten van het type 105

9.2.6 Uitzendkrachten

15 uitzendkrachten maakten deel uit van de onderhoudsploegen. Hun werkpostfiche en hun gezondheidsbeoordelingsfiches waren niet in orde, of niet aanwezig. Er zijn brieven verzonden.

9.2.7 Besluiten

Die campagne toont aan dat nog een hele weg af te leggen is alvorens er een reële kennisdeling is over de risico's en een coördinatie van de preventie tussen de inhurende ondernemingen en de onderaannemers.

De grootste inhurende ondernemingen, met preventiestructuren met een grotere competentie en beter ontwikkeld, zijn beter op de hoogte van de risico's, maar er zijn nog lacunes in de communicatie ervan naar de onderaannemers toe, de studie van de collectieve bescherming, hoofdzakelijk ten laste van de inhurende ondernemingen, moet verbeteren en worden toegepast.

De onderaannemer, een kleinere onderneming, dikwijls zonder opgeleide preventiestructuur (geen cijfers mogelijk, maar zaakvoerder dikwijls PA veiligheid), heeft een minder goede risicoanalyse en een minder goed risicobeheer, en dus een gebrek aan doordringing en « investering » van de EDPB bij die werkgevers. De onderhoudsondernemingen kennen bovendien meestal de naam van hun EDPB niet.

De procedures voor het werken met derden waren in voor 80% uitgewerkt, wat een goede score is voor een precieze wetgeving die dateert van 2007. De inhurende onderneming bekommert zich om de onderaannemers die bij haar komen werken, vooral op het vlak van veiligheid, maar zij stelt ook de preventiestructuren ter beschikking van haar onderaannemers.

9.2.8 Hypothese

Ongeveer 75% van de inhurende ondernemingen hebben meer dan 100 werknemers en daarvan hebben de helft zelfs meer dan 500 werknemers. Men kan zich dus de vraag stellen wat de cijfers zouden geweest zijn indien men bedrijven van minder 50 werknemers had bezocht.

9.2.1 Opvolging

Om de impact van deze campagne te meten, zou men een enquête binnen enkele maanden of jaren kunnen terug een inspectiecampagne te organiseren om na te gaan of op de werkplaatsen waar onderhoudswerkzaamheden worden uitgevoerd of de procedure voor het werken met derden is uitgevoerd waarbij de risicoanalyses zijn uitgewisseld en of er aan preventiecoördinatie is gedaan

Een ander mogelijkheid om eens na te gaan hoe het stelt is in de KMO's en hoe men daar de problemen aanpakt.

9.3 Risico's bij laswerkzaamheden en ten gevolge van lasrook

9.3.1 Algemeen kader

Het nationaal strategisch plan 2008-2012 dat is opgesteld in toepassing van de Europese strategie 2007-2012, heeft als doel om acties te ondernemen die leiden tot een vermindering van het aantal arbeidsongevallen met 25% in vijf jaar tijd en een substantiële daling van het aantal beroepsziekten. Het operationeel plan voor de afdeling van het regionaal toezicht vermeldt de realisatie van 3 campagnes in 2011.

Er werd in dit kader een inspectiecampagne rond lassen en blootstelling aan lasrook georganiseerd door TWW in de tweede helft van 2011. De campagne werd in alle directies gevoerd van 15 september tot 15 december. In totaal werden **166** bedrijven bezocht.

De inspecteurs ontvingen eerst een opleiding betreffende risico's van lassen en de verschillende lastechnieken. Er werd hen als geheugensteun een checklist met aandachtspunten tijdens inspectiebezoeken in metaalbedrijven overhandigd.

9.3.2 Doelstellingen

De algemene doelstellingen van de campagne zijn:

- o in de bedrijven de toepassing van de wetgeving betreffende chemische en kankerverwekkende agentia bevorderen en er toezien op de toegepaste risicobeheersing in verband met de andere risico's verbonden lasactiviteiten;
- o via een opleidingsmodule het kennisniveau van de inspecteurs verhogen in verband met de risicobeheersing van de blootstelling aan lasrook en de diverse risico's verbonden aan las- en aanverwante activiteiten. In dit kader worden ook de diverse bestaande lasprocedés toegelicht. De bij deze gelegenheid opgedane kennis kan later in andere bedrijven, die buiten de scope van deze campagne vallen, worden toegepast.
- o De praktijk en de problematiek van lassen bleek voor vele inspecteurs een minder vertrouwde materie te zijn en de opleiding werd als zeer welkom ervaren.

Als specifieke doelstellingen voor de campagne werden beoogd:

- o de uitvoering door de werkgever van de risicoanalyse van blootstelling aan lasrook en het invoeren van gepaste maatregelen om te verzekeren dat de blootstelling beneden de grenswaarden blijft en het restrisico zo laag mogelijk gehouden is;
- o de uitvoering van een gepast gezondheidstoezicht en indien opportuun een biologische monitoring (bv aanwezigheid van Chroom in het bloed indien met roestvrijstaal last) van die werknemers die blootgesteld worden aan lasrook. Indien de monitoring gebeurt, dienen de resultaten en de gepaste preventiemaatregelen te worden opgenomen in een geanonimiseerde risico-evaluatie over het betreffende procedé;
- o het verstrekken door de werkgever van een gepaste informatie en opleiding aan de werknemers betreffende de gevaren van lasrook.

9.3.3 Doelgroep

Vooraf de bedrijven waar laswerkzaamheden de kernactiviteit vormen werden geïdentificeerd in deze inspectiecampagne, bijvoorbeeld bedrijven actief in metaalconstructie, machinebouw, lassen van speciale staalsoorten en constructie van voertuigen.

Bedrijven met meer dan 20 werknemers kregen de voorkeur omdat ze meestal een voldoende aantal lassers tewerkstellen. Er is een sterk vermoeden dat vaststellingen die gedaan worden in bedrijven van deze omvang eenduidig kunnen geëxtrapoleerd worden naar kleinere bedrijven en bedrijven met laswerkzaamheden als nevenactiviteit.

In de bouwsector, koetswerkherstelling, landbouw en onderhoudswerkplaatsen van diverse bedrijven worden ook regelmatig laswerkzaamheden uitgevoerd. Vaak zijn deze werknemer geen professionele lasser en kan aangenomen worden dat de preventiemaatregelen bij deze occasionele activiteit mogelijk nog beperkter zijn dan in professionele lasateliers. Anderzijds worden deze werknemers vaak een kleiner aantal uren aan de risico's blootgesteld en wordt er wordt er minder gelast met "gevaarlijke" legeringen.

Omwille van de beperkte inspectiecapaciteit zijn echter de bedrijven waarin deze groep van werknemers zijn tewerkgesteld niet opgenomen in de doelgroep van deze campagne.

9.3.4 Waarom dit onderwerp?

De Arbeidsinspectie in Nederland schatte in 2006 dat in 4% van de bedrijven lasrook een arbeidsrisico vormt.

Lassers lopen een verhoogd risico op acute en chronische longziekten, zoals astma, longemfyseem, chronische bronchitis, neurologische aandoeningen als gelijkend op parkinsonisme en kanker van de long en de huid. Deze worden toegeschreven aan de blootstelling aan lasrook en stralingen die vrijkomen bij het lassen. Het verhoogd risico voor een aantal met lassen verwante aandoeningen wordt weergegeven in onderstaande tabel en is uitgedrukt in het relatief risico. Een relatief risico van 1 betekent dat het risico voor het krijgen van deze aandoening gelijk is aan deze van een niet blootgestelde.

	Relatief risico
Longkanker (enkel roestvast staal)	1,5
Hartaandoeningen (door de fijne rookdeeltjes)	1,35
Chronische bronchitis en COPD ²	1,33
Longkanker (alle lassers)	1,25

Bij vrouwen van professionele lassers zouden meer frequent miskramen gerapporteerd worden.

Lasrook bevat gezondheidsschadelijke agentia in gasvorm, als inhaleer- en inadembare vaste deeltjes en eveneens nanodeeltjes³.

De samenstelling van de lasrook is niet alleen afkomstig van het materiaal van het werkstuk (koolstof- of roestvast staal, aluminium, ...) maar vooral van het toevoegmateriaal, de bekleding van de elektroden van het lasapparaat, de nog resterende producten op het werkstuk. Dit is vaak nog bedekt met grondverf op basis van lood of zeswaardig chroom (zinkchromaat, loodchromaat), polycyclische aromaten (teerachtige verven, R45), verzinkingslaag (galvanisatie), beschermolie tegen roest en van mogelijke sporen van al dan niet chloorhoudende solvents.

Het meest determinerend is het toevoegmateriaal van de elektrode zelf of van de bekleding ervan.

De hoeveelheid geproduceerde lasrook wordt tevens bepaald door het lasprocedé.

² COPD is een afkorting van de Engelse term 'Chronic Obstructive Pulmonary Disease', dit betekent chronisch obstructieve longziekte (er is dus een aanhoudende obstructie in de longen). Het is een verzamelnaam voor de longaandoeningen chronische bronchitis en longemfyseem. Vroeger vielen deze aandoeningen samen met astma onder de verzamelnaam CARA, maar deze term wordt niet meer officieel gebruikt.

³ Een nanodeeltje (soms nanopartikel genoemd) is een deeltje met afmetingen in de orde van 1-100 nanometer. Dergelijke deeltjes bestaan uit enkele tot duizenden atomen of moleculen. Nanodeeltjes kunnen ontstaan door zowel natuurlijke oorzaken (een bosbrand of een vulkanische uitbarsting) als door menselijk toedoen. Synthetische nanodeeltjes zijn kunstmatig geproduceerde deeltjes die specifiek zijn gemaakt voor bepaalde eigenschappen, zoals elektrische geleidbaarheid of chemische reactiviteit.

Naast de blootstelling aan lasrook zijn er voor de lasser nog andere risico's verbonden aan het lassen, namelijk:

- o werken met een elektrische installatie waarbij het goed informeren van de werknemers en het inspecteren en keuren van de installatie zeer belangrijk zijn;
- o werken met gassen onder druk (zuurstof, acetyleen en argon) waarvoor een specifieke regelgeving van kracht is en bijzondere risico's zijn verbonden;
- o mogelijke blootstelling aan het radioactieve (alfastraling) thoriumoxyde dat voorkomt in de laselektroden en bijgevolg kan voorkomen in de lasrook. Thoriumoxide heeft met zeer lange halfwaardetijd⁴. De elektroden worden ook telkens geslepen en het inademen van het vrijkomend stof, dat ook thoriumoxide bevat, vormt een bijkomend risico vooral bij direct contact met de slijmvliezen. De meest adequate preventie in dit kader is het gebruiken van alternatieve elektroden op basis van lanthaan of cerium;
- o mogelijke blootstelling aan kunstmatige optische straling waaronder ultraviolet. Deze blootstelling kan lasogen veroorzaken. De preventiemaatregelen hiervoor zijn fysische afscherming door middel van schermen, maskers of een bril. In dit verband is recent een vernieuwde wetgeving van kracht geworden;
- o mogelijke blootstelling aan beitsproducten op basis van waterstoffluoride met eventueel salpeterzuur of op basis van fosforzuur. Deze beitsproducten worden frequent gebruikt bij lassen van roestvast staal en zijn zeer corrosief. Voor dit risico moeten de adequate preventiemaatregelen worden getroffen in verband met de opslag en het gebruik van deze producten. De werknemers moeten de nodige informatie ontvangen over het risico van het werken met deze producten. De instructies voor de eerste hulp bij ongevallen moeten deze risico's voorzien zoals het gebruik van calciumgluconaat voor waterstoffluoride. De instructies en informatie moeten voor advies worden voorgelegd aan de arbeidsarts. Men stelt in de praktijk vast dat er vaak nogal "los" wordt omgesprongen met deze beitsproducten. In sommige gevallen zijn ze vervangbaar door minder corrosieve varianten;
- o risico op verstikking door zuurstofverdrijving bij gebruik van koolstofdioxide en argon vooral bij lassen in besloten ruimten;
- o risico op vermoeidheid en musculoskeletale aandoeningen door slechte ergonomische houdingen. Lassers staan dikwijls overdreven lang over hun werkstuk gebogen. De preventiemaatregelen is de goede positie van het werkstuk. Door de voorovergebogen houding wordt de blootstelling aan lasrook ook nog verhoogd;
- o blootstelling aan hand/armtrillingen en lawaai bij het slijpen;
- o blootstelling aan elektromagnetische velden wat een risico kan betekenen indien een werknemer over een prothese of pacemaker beschikt. Indien dit het geval is dient dit zeker met de arbeidsarts worden besproken.

Tijdens de opleiding van de inspecteurs werd uitgebreid aandacht besteed aan al deze risico's. De ergonomische aspecten en de risico's voor blootstelling aan lawaai en trillingen werden uiteindelijk niet in de vragenlijst opgenomen omwille van hun te algemeen karakter en om de lijst niet te lang te maken.

9.3.5 Campagneverloop

- o Eerst werd de volledige campagne in kaart gebracht in het campagneplan voorzien in het kwaliteitssysteem.
- o Dit campagneplan werd uitvoering besproken met de zusterdirectie in Wallonië namelijk de regionale directie Namur – Luxembourg – Brabant wallon.

---

⁴ De halveringstijd (ook halfwaardetijd genoemd) en de vervaltijd geven meestal aan wat de tijd is die een instabiel en exponentieel vervallend deeltje nodig heeft om tot de helft van zijn activiteit of straling te komen.

- Opstellen van de vragenlijst voor de inspectie en de aankondigingsbrief bestemd voor de externe diensten voor preventie en bescherming op het werk.
- Goedkeuring van het campagneplan door het management.
- Aanduiding van de deelnemende inspecteurs en coördinatoren in de regionale directies.
- Schriftelijke aankondiging van de campagne aan de externe diensten voor preventie en bescherming op het werk.
- Persbericht en aankondiging van de campagne op de website van de Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg (www.werk.belgie.be) en het kenniscentrum Welzijn op het Werk (www.beswic.be)
- Publicatie van het artikel "Ban de lasrook" in het vakblad "Vraag en Aanbod" (Wolters Kluwer). Het artikel beschrijft de problematiek van lassen en de risico's van lasrook alsook het opzet van de campagne.
- Opstellen van een opleidingsplan en organisatie van de opleiding voor de betrokken inspecteurs.
- Uitvoeren van de inspectiebezoeken aan de geselecteerde bedrijven aan de hand van de vragenlijst.
- Verzamelen van en verwerken van de gegevens uit de ingevulde vragenlijsten.
- Opmaak van het eindrapport.

9.3.6 Praktische opleiding

Met het oog op de uitvoering van de campagne werden in samenwerking met Vlaamse dienst voor Arbeidsbemiddeling (VDAB) en Office nationale de l'emploi (ONEM) opleidingssessies georganiseerd in het VDAB centrum te Wondelgem en het ONEM centrum te Charleroi.

Naast een theoretische kennismaking met lastechnieken en risico's verbonden met laswerkzaamheden werden ook demonstraties gegeven van de beschikbare lastechnieken door de cursisten van VDAB. Een vertegenwoordiger van ons laboratorium voor industriële toxicologie belichtte de meetmethoden in verband met de blootstelling aan lasrook.

In het centrum te Wondelgem namen 26 inspecteurs aan de opleiding deel. Een vertegenwoordiger van het Belgisch Instituut voor Lastechnieken en de lasinstructeurs van de VDAB waren eveneens aanwezig. Zodat de sessie in totaal door 34 personen werd gevolgd.

In Charleroi volgden 26 inspecteurs de theoretische opleiding en deze werd eveneens aangevuld met praktische demonstraties.

Beide opleidingen werden sterk geapprecieerd door de aanwezigen.

9.3.7 Nuttige aanvullende documentatie

- Soudage à l'arc électrique et coupage van INRS prévention des risques professionnels
- Guide de prévention "SOUDAGE- COUPAGE" door ASPHME Quebec Canada
- Praktijkrichtlijn "lasrook"
- Beschrijving doeltreffende maatregelen bij blootstelling aan rook en/of gassen afkomstig van lassen en/of aanverwante processen (versie augustus 2006 raster)
- PPT opleiding campagne
- PPT monsterneming lasrook;
- Controlelijst campagne Lassen/Lasrook
- Handleiding vragenlijst

- Opleidingsplan 6 september 2011
- Evaluatieformulier

9.3.8 Inspectiebezoeken

De inspectiebezoeken werden vooraf aangekondigd, zodat de werkgevers de nodige documenten ter beschikking konden houden van de inspecteur.

Het inspectiebezoeken bestond in de behandeling van de vragenlijst (zie bijlage 4), een werkplaatsbezoek, het geven van zo nodig bijkomend advies en afsluitend het overlopen van de nodige acties die in het bedrijf moeten ondernomen worden.

Na elke bezoek werd een schrijven gericht naar de bezochte werkgever met de vastgestelde inbreuken en afspraken voor regularisatie of uit te voeren acties die moesten ondernomen worden.

In functie van de beschikbare inspectiecapaciteit en prioriteiten zullen deze afspraken worden opgevolgd via opvraging van het gerealiseerde uitvoeringsplan of door het uitvoeren door de inspectie van een controlebezoek.

9.3.9 Resultaten van de campagnebezoeken

Zoals hoger vermeldt waren bedrijven waar laswerkzaamheden een zeer belangrijke activiteit vormen de primaire doelgroep, dus bedrijven met activiteiten als metaalconstructie, machinebouw, lassen van speciale staalsoorten, etc.

Voor de keuze van de te bezoeken bedrijven kon beroep gedaan worden op verschillende databanken. De selectie van de bedrijven werd overgelaten aan de regionale directie of de inspecteur van het ambtsgebied. Er werd voorrang gegeven aan bedrijven met minstens 20 werknemers en bedrijven waarvan bekend was dat ze roestvrijstaal lasten.

In de bedrijven met een comité voor preventie en bescherming op het werk diende een contactmoment te worden ingebouwd met de afgevaardigden van dit comité waar dan het doel van de campagne werd toegelicht.

In totaal werden 166 bedrijven bezocht.

9.3.9.1 Gebruikte lasprocedés

Door navragen van de gebruikte lasprocedés, het gelast materiaal en de combinatie van taken binnen het bedrijf kon de inspecteur zich al een eerste idee vormen van de aard van de blootstelling.

In praktijk blijkt dat er in de bedrijven het meest met de halfautomaat wordt gelast volgens het MIG/MAG procedé⁵ (85,5% in Waals landsgedeelte). Een andere vaststelling is dat frequent binnen een bedrijf verschillende lastechnieken worden gecombineerd.

Lassen op koolstofstaal komt in 76% voor, inoxlassen in 45% terwijl het aandeel van aluminium ongeveer 40% bedraagt.

TIG-lassen⁶ komt meest voor bij roestvrijstaal en aluminium (ongeveer 60%). Autogeen lassen⁷ wordt minder aangewend (27%) en vooral op tijdelijke of mobiele bouwplaatsen. Sporadisch werd ook plasma- en laserlassen of lassen op koper vermeld.

---

⁵ MIG/MAG-lassen is een specifieke lastechniek. De naam is een afkorting en staat voor *Metal Inert Gas/Metal Active Gas*. Het zijn eigenlijk twee soorten maar omdat het enige verschil het gebruikte gas is wordt het toch als eenzelfde soort gezien

⁶ De naam TIG is een afkorting en staat voor Tungsten Inert Gas en dankt zijn naam aan de Engelse naam voor wolfram (tungsten) en het gebruik van een inert gas. Het is nauw verwant aan het plasmalassen

⁷ Autogeen lassen, ook wel gassmeltlassen of zuurstof-acetyleenlassen genoemd, is een lasmethode om twee metalen voorwerpen door versmelting met elkaar te verbinden, waarbij gebruik gemaakt wordt van een hete vlam. Bij het lassen wordt de brander in de ene hand gehouden en een staaf vulmiddel in de andere. De brander wordt meestal gevoed met een acetyleen/zuurstof mengsel. De reactie van deze twee gassen zorgt voor een vlamtemperatuur van meer dan 3100°C

Sporadisch wordt op vooraf behandelde metaaloppervlakken gelast, wat uiteraard een nadelige invloed heeft op de samenstelling van lasrook waaraan de werknemer wordt blootgesteld.

9.3.9.2 Jobvariatie

De meeste lassers blijken meestal naast lassen ook belast te worden met andere taken zoals monteren en afwerken van de gelaste stukken. Dit heeft het voordeel dat ze afwisseling hebben in hun werkhouding en dus minder onderworpen worden aan weinig ergonomische gebogen houding bij het lassen. Hierdoor wordt hun blootstelling aan lasrook ook beperkt.

9.3.9.3 Risicoanalyse

In functie van de te verwachten blootstelling aan bepaalde risico's moet de werkgever de gepaste preventiemaatregelen treffen. Hiervoor moet een degelijke risicoanalyse uitgevoerd worden. Indien een exact risico onbekend is (bijvoorbeeld omwille van de samenstelling van de lasrook) moet hiervoor een meting worden uitgevoerd door een competent laboratorium.

Bij een regionale campagne in 2009 in Oost-Vlaanderen is gebleken dat bedrijven de risico's bij laswerken slechts sporadisch (laten) evalueren. Metingen worden slechts zelden uitgevoerd.

Deze campagne moet de bedrijven aanzetten om zelf of via de externe dienst de risico-evaluatie van laswerkzaamheden grondig uit te voeren. De afdeling arbeidshygiëne van de externe diensten voor preventie en bescherming spelen hierbij cruciaal een rol en bouwen door het uitvoeren van deze analyses een sterke kennis van zaken op, die dan nuttig kan aangewend worden in kleine en middelgrote bedrijven die sporadisch in contact komen met deze risico's.

9.3.9.4 Blootstelling aan lasrook

Deze vragen peilen naar de toepassing van het KB van 11 maart betreffende de bescherming van de gezondheid en de veiligheid van de werknemers tegen de risico's van chemische agentia op het werk, en meer in het bijzonder de aspecten risicoanalyse, informatieplicht betreffende preventiemaatregelen en het gezondheidstoezicht.

Slechts een kleine minderheid (29 op 166 of 17%) van de bezochte bedrijven beschikte over een recente aanvaardbare gedocumenteerde beoordeling van het niveau, aard en duur van de blootstelling voor de verschillende lassituaties.

Dit percentage stemt goed overeen met de eerder in de campagne "carrosseriebedrijven" gevonden non-conformiteit met de wetgeving inzake risico-evaluatie van chemische agentia.

Een goed gedocumenteerde risico-evaluatie betreffende lasrook zou op volgende vragen een antwoord moeten kunnen geven.

- Wat is de samenstelling van de lasrook?
- Hoe groot is de (over 8 uur gemiddelde) concentratie van de lasrook en de verschillende componenten in de inademinglucht van de lasser in vergelijking met de grenswaarden?
- Worden meer gevoelige werknemers, zoals zwangere vrouwen en personen met longproblemen, in de onderneming blootgesteld aan lasrook?

In deze evaluatie moet onder meer rekening gehouden worden met:

- de te verwachten aard en samenstelling van lasrook aan de hand van het gebruikte toevoegmateriaal en het materiaal van het werkstuk;
- de gebruikte lasprocedures;
- het aantal lasposten tegelijkertijd in actie;
- de inschakelduur en de ingezette stroomsterkte;

- o het debiet van de algemene luchtventilatie;
- o het debiet en de aard van de lokale afzuigventilatie;
- o de meetresultaten in vergelijkbare situaties of resultaten van vroegere metingen;
- o de resultaten van de biologische monitoring naar bijvoorbeeld chroom in de urine van de lassers;
- o de resultaten van het gezondheidstoezicht;
- o de protectiefactor van de ingezette persoonlijke adembeschermingsmiddelen.

Een degelijke risico-evaluatie zou kunnen resulteren in volgende besluiten.

- o De verwachte blootstelling is ver beneden de toegelaten laagste grenswaarden en daardoor is de situatie bevredigend en dienen er geen aanvullende maatregelen getroffen.
- o De blootstellingsgraad is onbekend en bijgevolg moeten metingen worden gedaan om de samenstelling van de lasrook en de blootstellingsgraad in de werkomgeving te kennen. Uit de resultaten blijkt dat het aantal uitgevoerde metingen naar de concentratie lasrook in de werkplaatsatmosfeer slechts 20% bedraagt.
- o De blootstelling overschrijdt de toegelaten grenswaarden en dus moeten aanvullende maatregelen getroffen worden.
Tijdens de inspectiebezoeken werd verwezen naar o.a. de in Nederland frequent gebruikte praktijkrichtlijn lasrook, die aan de inspecteurs tijdens de opleiding was voorgesteld en die doeltreffende maatregelen beschrijft bij blootstelling aan lasrook en bij lassen vrijkomende gassen in functie van het lasproces, het basismateriaal, oppervlaktebekleding, en de inschakelduur van de lastoorts.

Aan de hand van de resultaten van de risico-evaluatie moeten dan de algemene en persoonlijke beschermingsmaatregelen worden vastgelegd waarvan hieronder de voornaamste worden opgesomd.

- o Het nemen van preventiemaatregelen aan de bron door optimaliseren van de lasparameters en verwijderen van oppervlakteverontreiniging (olie, verf, solvent, etc.);
- o Het gebruiken van bronafzuiging met filtering al dan niet met recirculatie.
Er geldt een recirculatieverbod voor kanker-verwekkers Cr6, Ni, Cd en Be. De gebruikte methodes zijn toortsafzuiging (beperkte efficiëntie) en bronafzuiging met flexibele arm of afzuiging op de tafel waar gelast wordt.
- o Het gebruiken van adequate ruimteventilatie.
- o Goede opstelling van de werkstand met de gepaste keuze van de laspositie.
- o Goede ademhalingsbescherming waarbij rekening moet gehouden worden dat voor Chroom 6, Nikkel, Beryllium en Cadmium (kankerverwekkend) P3-stofmaskers noodzakelijk zijn. Hier geldt immers het ALARA-principe (as low as reasonable achievable).

In 14% van de bedrijven blijkt er geen gezondheidstoezicht omwille van lasrook risico te worden uitgevoerd.

In 58% van de bezochte bedrijven ontbreekt opleiding en informatie over het risico van lasrook en in slechts 34% van de bezochte bedrijven zijn geschreven instructies of een verslag over de te nemen maatregelen om blootstelling aan lasrook te vermijden aanwezig.

In 41% van de bedrijven vindt de inspecteur dat er onvoldoende maatregelen zijn getroffen om het risico van blootstelling aan lasrook tot een minimum te reduceren.

9.3.9.5 Elektrocutiegevaar

Elektrische lasapparatuur vormt een extensie van de laagspanningsinstallatie, en moet als zodanig vijfjaarlijks door een erkende dienst voor technische controle EDTC worden gecontroleerd. Hiervan moet een verslag beschikbaar zijn.

Artikel 11 van het KB betreffende het gebruik van arbeidsmiddelen voorziet ook in een periodieke controle van de staat van de arbeidsmiddelen, ditmaal door deskundige personen van binnen of buiten het bedrijf. Ook hiervan moeten de resultaten schriftelijk worden vastgelegd en bewaard.

Het KB arbeidsmiddelen voorziet ook in een adequate specifieke opleiding, informatie en gebruiksaanwijzingen betreffende de op het werk ingezette arbeidsmiddelen.

Bij de inspecties werd gepeild naar sporen van opleiding en controle. Zowel van het aspect opleiding als keuring door EDTC en controle in het kader van het KB arbeidsmiddelen werd een schriftelijk spoor opgevraagd.

52% van de bedrijven zijn niet conform met de wetgeving op het gebied van zowel de verplichte vijfjaarlijkse keuring van de lasapparatuur door een erkende dienst voor technische controle als het periodieke intern controle van lasapparatuur als arbeidsmiddel.

Uit de vraagstelling valt echter niet af te leiden welk van de twee aspecten het meest wordt overtreden.

In 61% van de gevallen ontbreekt informatie en opleiding in verband met elektrocutiegevaar van de lasapparatuur.

9.3.9.6 persoonlijke beschermingsmiddelen

88% van de bedrijven zijn in orde met de wetgeving voor het verstrekken en onderhouden van de werkkledij aan lassers. Hierbij wordt in 16% geen rekening gehouden met de verstrekking van brandvertragende kledij of wordt geen beschermingsschort verstrekt.

Voor de verstrekking van beschermhandschoenen en aangezichtsbescherming voldoen de meeste bedrijven (respectievelijk 8% en 2% non-conformiteit)

Speciale lasserschoenen (die snel uittrekbaar zijn in geval van lasspatten in de schoen) worden nergens verstrekt, en de werkgevers beperken zich meestal tot verstrekken van de klassieke veiligheidsschoenen.

In ongeveer de helft van de gevallen (52%) stipt de inspecteur aan dat er geen correcte ademhalingsbescherming wordt gedragen, in functie van het risico. Gezien echter deze maatregel moet volgen uit een goede risicoanalyse, en deze laatste frequent ontbreekt, is dit resultaat vermoedelijk niet betrouwbaar.

Informatie en opleiding over persoonlijke beschermingsmiddelen ontbreken in 60% van de gevallen.

9.3.9.7 Blootstelling aan kunstmatige optische straling

In het grootste deel van de bedrijven worden voldoende maatregelen genomen om hinderlijke blootstelling aan kunstmatige optische stralingen uit de lasboog (vooral ultravioletstraling) te vermijden door o.a. het plaatsing van lasschermen. In 87% van de bezochte bedrijven werd door de inspecteur de afscherming als voldoende bevonden.

De informatie en opleiding over de gevaren van kunstmatige optische stralingen bij de werknemers is echter ondermaats, vooral wat betreft het risico's voor "lasogen" bij onbeschermd lassen en de instructies voor eerste hulp bij ongeval. Lasogen treden vaak op na de werkdag en dikwijls bij niet-lassers die in de buurt hebben gewerkt. Meestal genezen ze spontaan. Bij verkeerd behandelen kan er wel schade worden aangericht. Een advies van de bedrijfsarts is daarom noodzakelijk.

9.3.9.8 Corrosieve beitsproducten

Corrosieve beitsproducten op basis van waterstoffluoride en salpeterzuur of fosforzuur, al of niet gecombineerd met zoutzuur worden veel gebruikt bij lassen van roestvrijstaal of aluminium, om verontreinigingen weg te beitsen. Het betreft hier zeer corrosieve preparaten, terwijl waterstoffluoride ook zeer giftig is. Bij indringen in het lichaam door brandwonden van dit laatste kunnen fatale hartritmestoornissen ontstaan; spatten in het oog zijn altijd zeer ernstig. Collectieve en persoonlijke maatregelen zoals voorgesteld in de vragenlijst en kennis van de gevaren bij gebruik en opslag zijn onontbeerlijk.

Naast langdurig en overvloedig spoelen met water kan een specifiek antidotum, calciumgluconaat, lokaal worden toegediend om het HF te neutraliseren.

In 45 bedrijven werden dergelijke preparaten teruggevonden. Slechts weinig bedrijven (51%) beschikken over een nota van de bedrijfsarts ten behoeve van EHBO of ambulanciers, en nog minder (< dan de helft) houden het antidotum in voorraad.

9.3.9.9 Recipiënten voor samengeperst gas (zuurstof, acetyleen, inert gas)

De recipiënten voor opgeloste (acetyleen) en samengeperste (inerte, zuurstof, ...) gassen zijn in 12% van de vaststellingen onvoldoende beschermd tegen hitte en omkantelen. In 4% zijn ze niet op ergonomisch verantwoorde wijze verplaatsbaar. Quasi overal wordt van speciale transportwagentjes gebruik gemaakt. Dit aspect lijkt geen majeur probleem.

9.3.9.10 Thoriumhoudende elektroden

Een isotoop van Thoriumoxyde kan voorkomen in Wolfram laselektroden voor TIG lassen, meest bij RVS. De smelttemperatuur van de elektroden wordt erdoor verhoogd en de lasboog is meer "stabiel". De isotoop ²³²Thorium is echter een, zij het zwak, radioactief element, met een zeer lange fysische halfwaardetijd. Het element straalt o.m. alfa stralen uit, die in de lucht niet ver reiken, maar die zeer nefast zijn bij direct contact met de huid en slijmvliezen. Het gevaar schuilt dus vooral bij inademen of inslikken van het stof, dat ontstaat bij het "slijpen" van de punt van de elektrode (te vergelijken met slijpen van een potlood)

Indien dit nog gebruikt wordt, dan moet er een zeer strikte hygiëne van de bewuste werkplaats in acht genomen worden en bij het slijpen moet het stof dadelijk in een speciale slijpmolen, gevuld met olie, opgevangen worden. Blijft dan nog het probleem van verwijderen van het radioactief afval.... In Nederland zijn deze elektroden verboden. Er zijn alternatieven met Lanthaan of Cerium in plaats van Thorium.

In 28 van de 166 bezochte bedrijven werd toch nog van Thoriumoxyde houdende elektroden gebruik gemaakt.

De werknemers beschikken meestal niet over geschreven informatie over dit specifiek gevaar en de bedoelde hygiëne van de werkposten blijkt overal ondermaats.

Sommige bedrijven waren helemaal niet op de hoogte van dit probleem: de elektroden zijn dikwijls niet voorzien van een waarschuwingssymbool!

Ondertussen vervingen sommige bedrijven hun thorium met alternatieve elektroden. (Wetgeving betreffende de bescherming van de werknemers, milieu en bevolking tegen het gevaar van ioniserende stralingen->minimaliseren en motiveren van gebruik).

9.3.10 Algemene conclusies

Risico-evaluatie lasrook: de uitvoering van een risicoanalyse betreffende lassen en lasrook is ondermaats. De bedrijven moeten meer aangezet worden tot het (laten) uitvoeren van een dergelijke risicoanalyse, met vastleggen van de maatregelen die nodig zijn om de grenswaarden te respecteren. Hier ligt een sleutelrol weggelegd voor de afdeling "arbeidshygiëne" van de externe diensten voor bescherming en preventie.

Een aantal "tools" bv praktijkrichtlijn, INRS, Welding Guidelines van HSE kunnen hierbij als richtlijn nuttige hulp bieden.

Gezondheidstoezicht lasrook: dit wordt vrij regelmatig toegepast.

Opleiding en informatie: er is nog onvoldoende opleiding van de werknemers inzake gevaren van lassen en lasrook, elektrocutie, persoonlijke beschermingsmiddelen en kunstmatige optische stralingen.

Elektrocutiegevaar: er is onvoldoende toepassing van AREI en KB arbeidsmiddelen(externe keuring en interne controle)

Werkkledij en persoonlijke beschermingsmiddelen: toepassing van KB werkkledij blijkt in lasbedrijven geen groot probleem. Frequent is er beschikking over brandvertragende kledij of schorten.

Gebruik van corrosieve beitsen: informatie en maatregelen ter bescherming van de werknemers moeten in samenwerking met de bedrijfsarts tot stand komen. Eventueel kan een alternatief procedé worden overwogen.

Recipiënten voor opgeloste en samengeperste gassen: inzetten hiervan geeft weinig problemen.

Thoriumoxyde houdende elektroden: worden nog regelmatig toegepast, ofschoon er alternatieven bestaan. Werkgevers moeten verder gebruik motiveren en aanduiden waarheen het afval gaat. Verdelers van lasapparatuur moeten hun klanten informeren.

Verder op te volgen met FANC in het kader van NORM-problematiek met systematisch bezoek aan verdelers?

In de nasleep van de campagne werd in het kader van de samenwerkingsovereenkomst tussen FOD WASO en het departement Onderwijs in het VDAB centrum van Wondelgem een analoge informatiesessie gehouden bestemd voor preventieadviseurs, lasinstructeurs en directeurs van technische en beroepsscholen. Er namen 75 personen aan deel. Ook deze sessie kon op veel belangstelling rekenen.

9.4 Resultaten van de inspectiecampagne over gebruik van chemische agentia bij formulators

9.4.1 Doel van de campagne

- Nagaan van het toepassen van de regelgeving betreffende de blootstelling aan chemische agentia (Hoofdstuk I, Titel V van de Codex). in een sector waar er dagelijks omgegaan wordt met chemische agentia.
- Formulators zijn belangrijke actoren in de bevoorradingsketen en spelen bijgevolg een sleutelrol in REACH: aankoop van chemicaliën, formuleren van de producten die zij doorverkopen en het doorgeven van informatie over deze producten. Voorbeelden van formulators zijn producenten van verven, lijmen, vernissen, kits, wasmiddelen, schoonmaakproducten, drukinkten... Formulators van pesticiden, biociden en geneesmiddelen vielen buiten het bestek van deze campagne.
- Inspecteurs, sommigen zonder specifieke achtergrond in arbeidshygiëne, vertrouwd maken met de stapsgewijze benadering in de preventie: de stoffen (met hun fysisch-chemische- (eco)toxicologische eigenschappen die hun indeling bepalen), gebruik van deze stoffen in processen, collectieve maatregelen om de blootstelling te beheersen, de blootstelling zelf: de resultante van de emissie aan de bron, de preventieve maatregelen en het bereiken van het doelwit: de adem-zone of de huid, het gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen indien de collectieve maatregelen niet volstaan om de blootstelling te beheersen.
- Opbouwen van kennis en ervaring ter voorbereiding van inspecties in het kader van de REACH verordening EC 1907/2006 (bv: toepassen van risico-reducerende maatregelen en blootstellingsscenario's).

9.4.2 De inspectiecampagne

- Er werden 71 ondernemingen bezocht in de periode oktober 2010 tot januari 2011. Het ging om 28 kleine bedrijven (< 20wn) en 43 grote bedrijven (≥ 20wn). Hierbij werd gebruikt gemaakt van een vragenlijst (de volledige vragenlijst kan men in bijlage terugvinden).
- De vragenlijst behandelde 9 thema's: stoffen, processen, risicoanalyse, collectieve preventieve maatregelen, persoonlijke beschermingsmiddelen, maatregelen bij incidenten, meting van de blootstelling, biologische monitoring en veiligheidsinformatiebladen.
- De inspecteurs werden vooraf gebriefd over het gebruik van de vragenlijst en bijbehorende interpretaties van sommige vragen. De bedrijfsbezoeken werden gedaan door een inspecteur van een regionale directie of van de directie van het toezicht op de preventie van zware ongevallen en een inspecteur arbeidshygiëne van het laboratorium voor industriële toxicologie (LIT) van de algemene directie toezicht op het welzijn op het werk (TWW).
- De verdere opvolging per bedrijf van eventuele vaststellingen (bv: waarschuwingen, ...) werd overgelaten aan de betrokken inspecteur van de regionale directie.
- De statistische verwerking van de gegevens van de vragenlijsten gebeurde door het LIT. Sommige open vragen konden niet statistisch worden verwerkt.
- De vragenlijst werd in principe minstens twee weken vóór het bezoek aan het bedrijf overgemaakt om toe te laten dat hij volledig werd ingevuld en de externe dienst voor preventie en bescherming op het werk geraadpleegd kon worden.
- Tijdens het bezoek diende het zwaartepunt te liggen op de rondgang (om na te gaan of de in de vragenlijst verstrekte informatie correct is).
- Het bedrijf werd uitgenodigd de nodige stukken ter inzage klaar te houden tijdens het bezoek.

- o Hieronder kan men een overzicht terugvinden van de resultaten van de enquête, met een aantal verklarende commentaren. De resultaten worden opgesplitst naargelang van de grootte van het bedrijf: meer of minder dan 20 werknemers.

9.4.3 Resultaten van de bevraging

9.4.3.1 Inventaris van de gebruikte stoffen

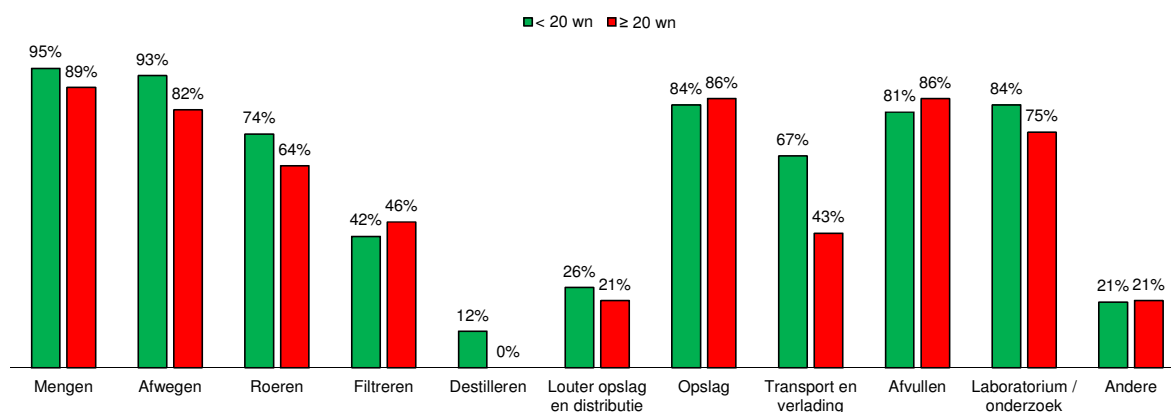
De open vraag "onder welke vorm de inventaris bestaat van de stoffen die in het bedrijf aanwezig zijn" werd zeer uiteenlopend beantwoord.

Algemeen kan men zeggen dat één of andere vorm van inventaris beschikbaar is onder elektronische vorm, bv: aparte excel-lijst of een lijst gegenereerd uit het eigen bedrijfssysteem voor stockbeheer.

9.4.3.2 Soorten processen waarbij de stoffen gebruikt worden

Hier is geen duidelijk verschil waar te nemen tussen grote en kleine bedrijven. Destilleren komt alleen bij de grotere voor.

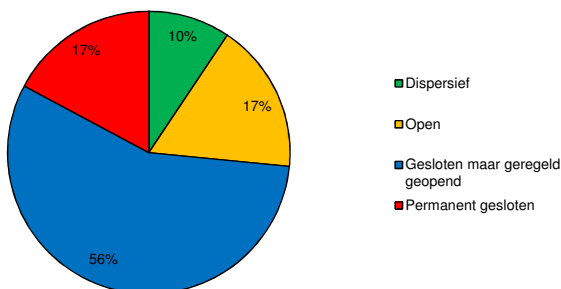
2.1 Percentage ondernemingen die activiteiten uitvoeren

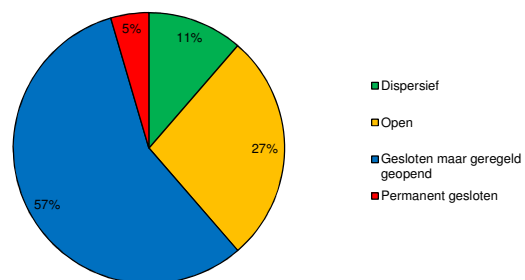
9.4.3.3 Mogelijke verontreiniging in de werkplaats

Grote bedrijven maken meer gebruik van permanent gesloten systemen dan kleine bedrijven (17 % versus 5 %). Kleine bedrijven hebben dan ook meer open systemen (27 %) dan grote bedrijven (17 %).

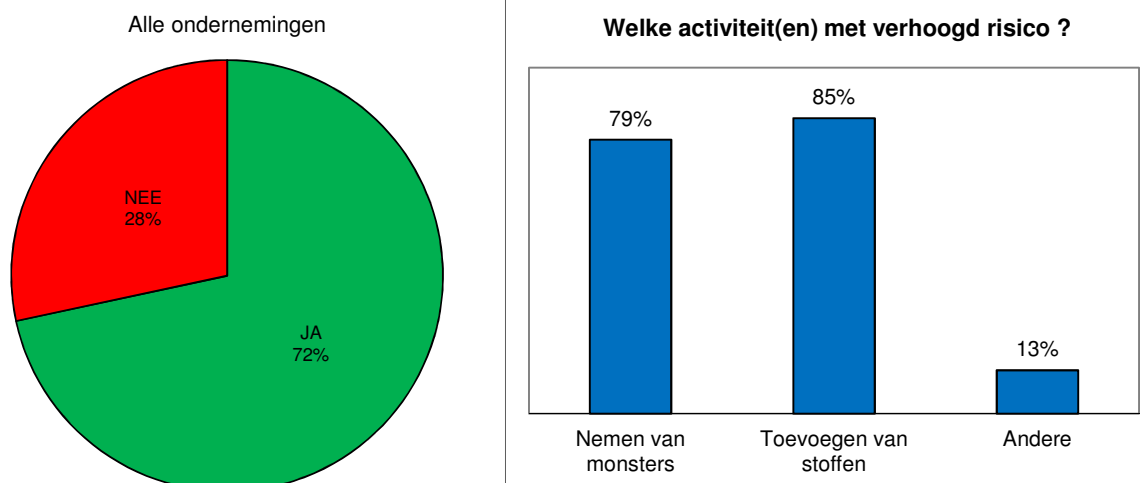
2.2 : Verdeling bronnen voor verontreiniging (≥ wn 20)

2.2 : Verdeling bronnen voor verontreiniging (< 20 wn)

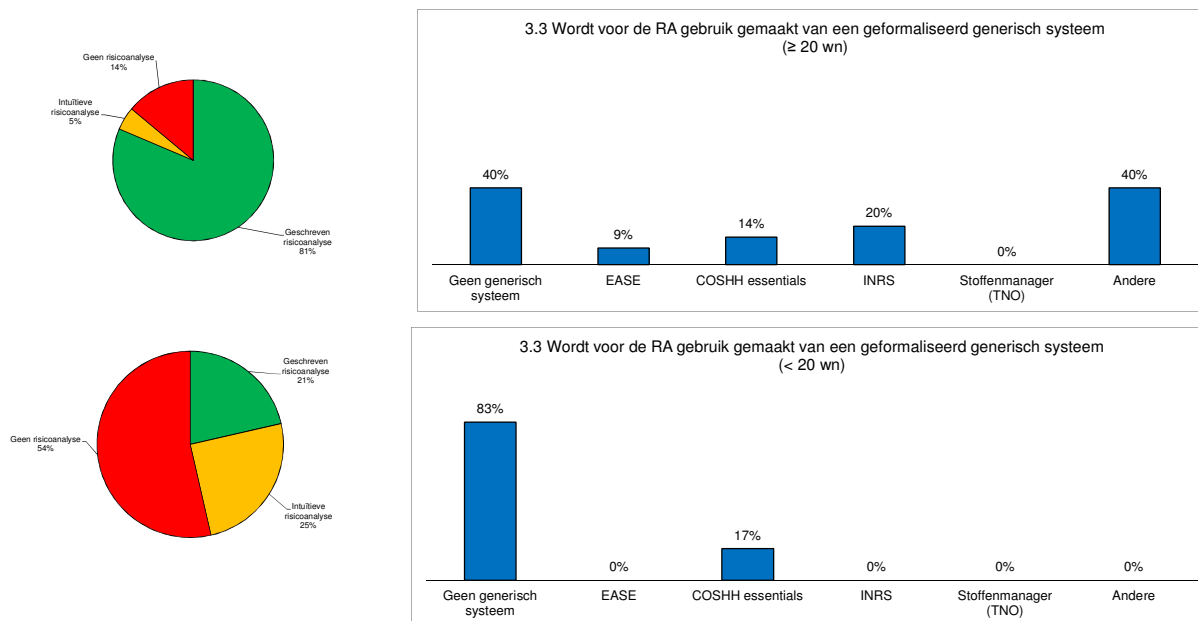

9.4.3.4 Processen of activiteiten met een verhoogd risico op blootstelling bij gesloten systemen?

9.4.3.5 Risicoanalyse

9.4.3.5.1 Formeel gebruikte systemen

Zeer opvallend is dat er weinig gebruikt gemaakt wordt van geformaliseerde systemen, zelfs bij grote ondernemingen (≥ 20 wn). Het best gekend zijn systemen zoals COSHH-Essentials⁸ en de INRS-methode⁹. Stoffenmanager¹⁰ werd door geen enkel bezocht bedrijf gebruikt. Andere minder gebruikte methoden zijn: Kinney-methode, SARIER¹¹-methode van IDEWE, RECESS of een eigen 'in huis' systeem. Bij de kleine bedrijven (< 20 wn) maakt 83 % geen gebruik van een geformaliseerd generisch systeem.

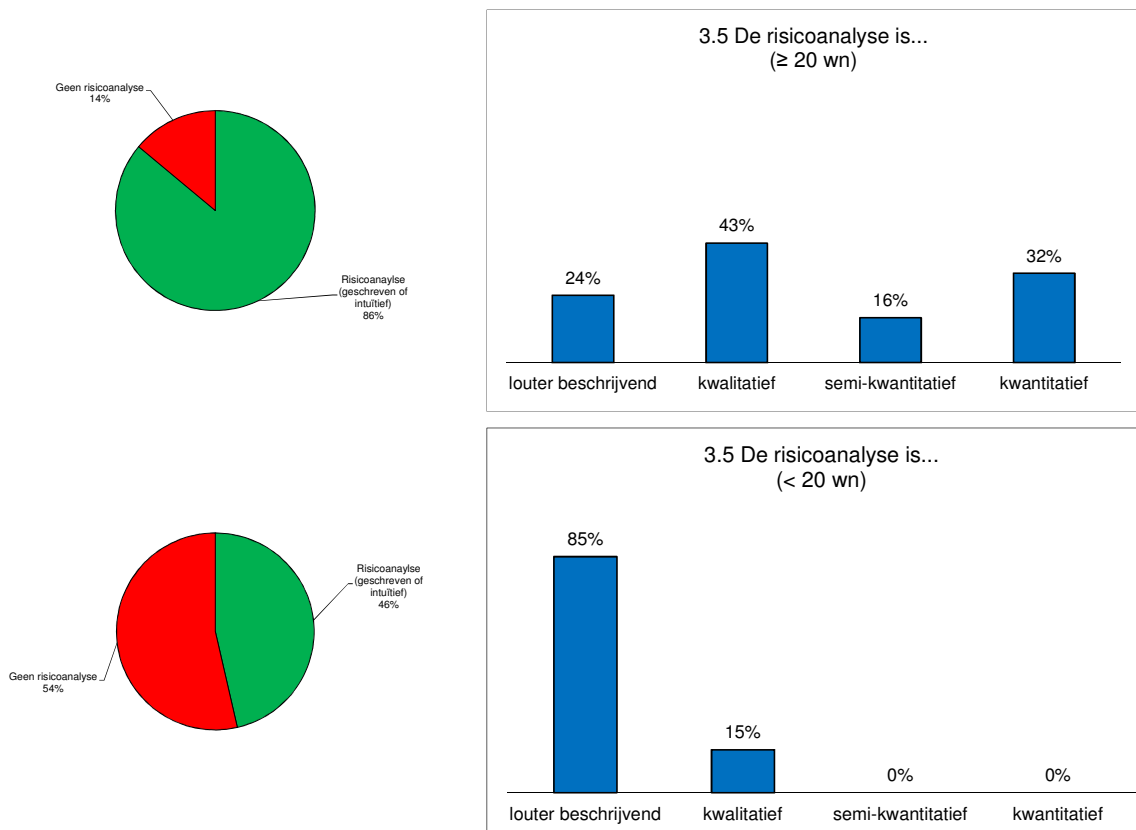
⁸ Control of Substances Hazardous to Health (HSE)

⁹ ND 2233 : Méthodologie d'évaluation simplifiée du risque chimique

¹⁰ Nederlandse bewerking van COSHH essentials maar uitgebreid met blootstellingsmodellen voor opname door inademing of via de huid

¹¹ Systematische Analytische Risico Inventarisatie Evaluatie & Registratie

9.4.3.5.2 Omschrijving van het analysesysteem

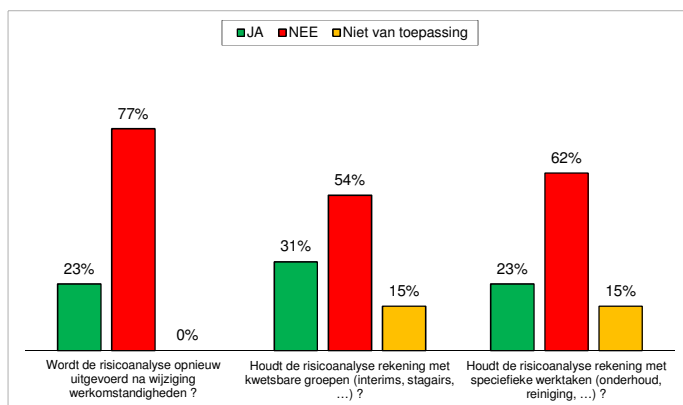
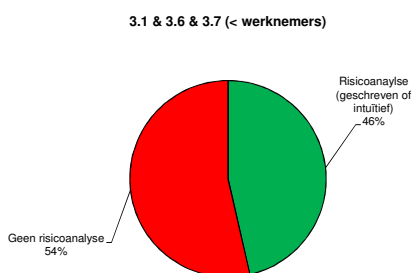
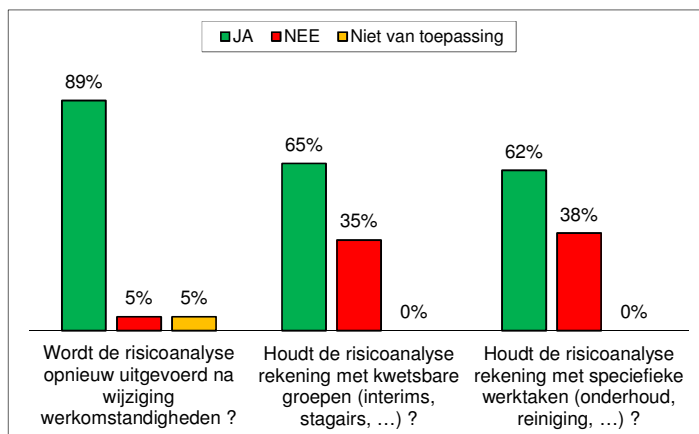
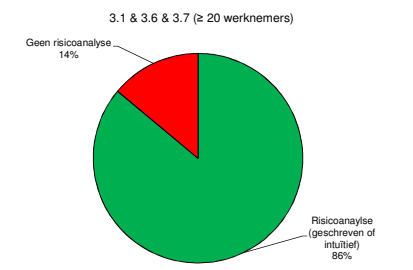

Hierbij wordt het volgende verstaan onder de verschillende categorieën:

- Louter beschrijvend: beschrijving van de toestand met eventueel suggesties voor verbetering.
- Kwalitatief: betekent hier niet "van een goede kwaliteit". Bevat noties over indeling, algemene beschrijving preventieve maatregelen.
- Semi-kwantitatief: bij gebruik van model voor schatting blootstelling zoals EASE, COSHH Essentials, Stoffenmanager, INRS, ...
- Kwantitatief: op basis van metingen of betrouwbare berekeningen, modellen zoals Stoffenmanager of ART aangevuld met metingen.

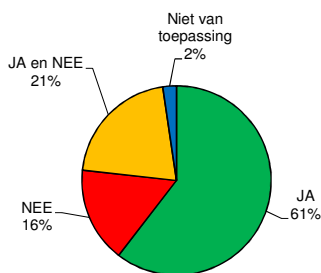
Voor de kleinere bedrijven is de "risicoanalyse" hoofdzakelijk louter beschrijvend, in een minderheid van de gevallen in het beste geval "kwalitatief". Dit komt helemaal niet tegemoet aan de reglementaire vereiste van het bepalen van de "aard" en de "mate" van de blootstelling (met andere woorden zowel het kwalitatief als het kwantitatief aspect van de blootstelling). Voor de grotere bedrijven is het beeld iets minder ongunstig: in iets minder dan de helft van de gevallen is de risicoanalyse semi-kwantitatief tot kwantitatief. Voor alle bedrijven samen is er duidelijk een onvoldoende toepassing van deze reglementaire bepalingen.

9.4.3.5.3 Frequentie en inhoudelijke aspecten van de risicoanalyse

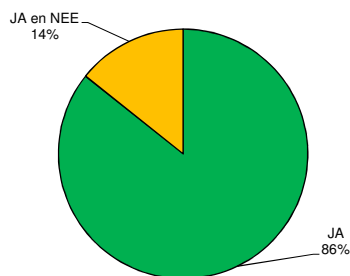

9.4.3.5.4 Uitvoerders van bijzondere werkzaamheden (reinen, onderhoud, ...) met bijzondere risico's voor blootstelling

3.8 Worden de onder 3.7 vermelde werkzaamheden uitgevoerd door eigen personeel (≥ 20 wn)

3.8 Worden de onder 3.7 vermelde werkzaamheden uitgevoerd door eigen personeel (< 20 wn)

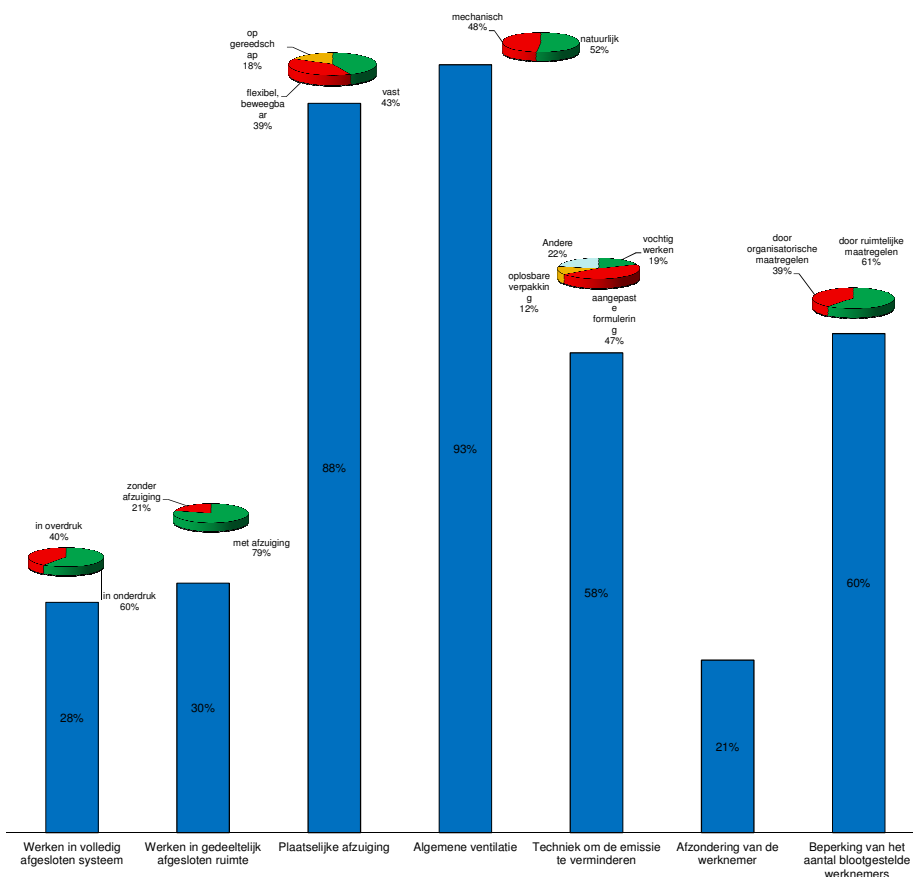

Wanneer JA en NEE werd geantwoord, wil dit zeggen dat niet alle bijzondere werkzaamheden werden uitbesteed aan derden.

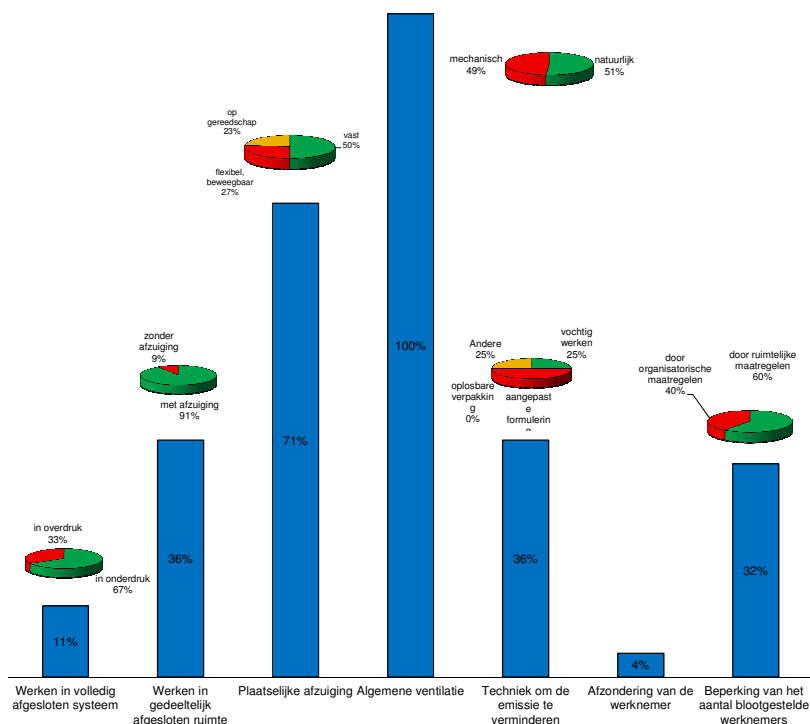
9.4.3.6 Collectieve preventieve maatregelen

Het is belangrijk dat er maximaal gewerkt wordt met collectieve beschermingsmiddelen.

4.1 Welke collectieve risicobeheersingsmaatregelen worden toegepast? (≥ 20 wn)

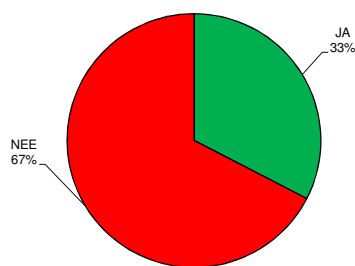

4.1 Welke collectieve risicobeheersingsmaatregelen worden toegepast? (< 20 wn)

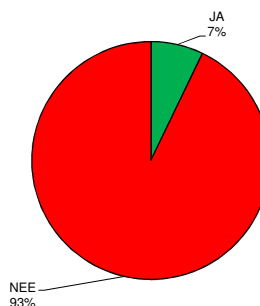

Volgende regelgeving dient een onderneming te beschikken over kwantitatieve gegevens over de gebruikte risicobeheersingsmaatregelen om de blootstelling te verminderen.

4.2 Zijn er kwantitatieve gegevens bekend over de gebruikte risicobeheersingsmaatregelen (≥ 20 wn)

4.2 Zijn er kwantitatieve gegevens bekend over de gebruikte risicobeheersingsmaatregelen (< 20 wn)

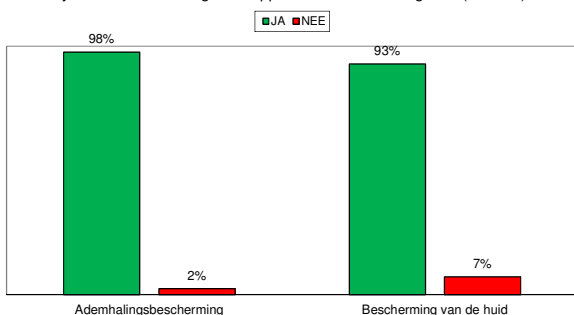

Hierbij werd elk kwantitatief gegeven, ook deze van de constructeur, in overweging genomen. Ondanks het feit dat men zeer breed was in de interpretatie (bijvoorbeeld het door de leverancier opgegeven debiet van een extractor) beschikt men bij de grotere bedrijven slechts één derde over kwantitatieve gegevens, bij de kleinere is dit slechts 7%. Dit is verontrustend aangezien in het kader van REACH de risicobeheersingsmaatregelen gekwantificeerd zijn. Indien men geen kwantitatieve gegevens heeft over de risicobeheersingsmaatregelen kan men ook niet nagaan of ze wel voldoende zijn.

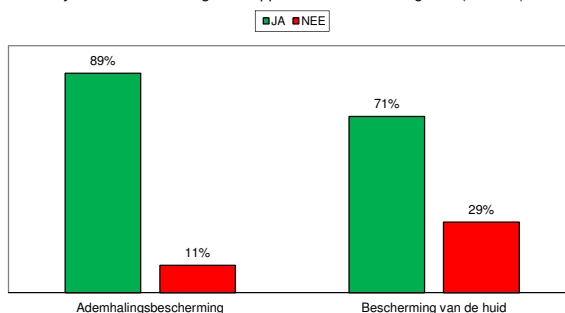
9.4.3.7 Persoonlijke beschermingsmiddelen

Bij het gebruik van chemische agentia moet rekening gehouden worden met de fysisch chemische eigenschappen van de persoonlijke beschermingsmiddelen van de werknemers zoals ademhalingsbescherming, huidbescherming, ...

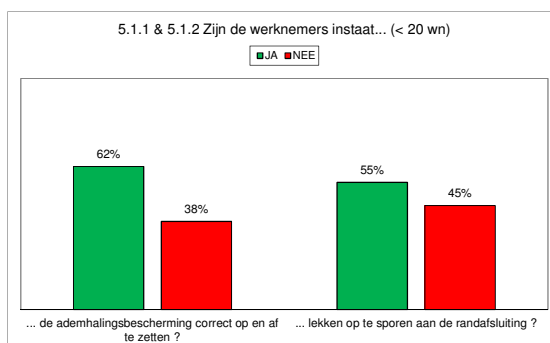
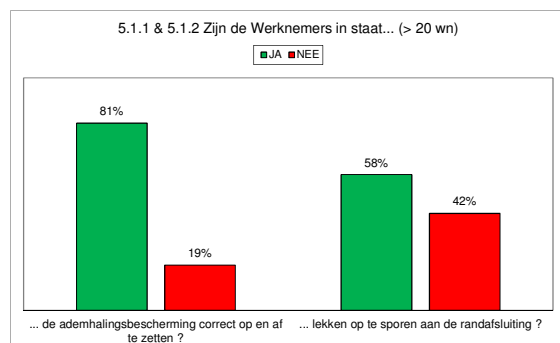
5.1 & 5.2 Werd bij de keuze van PBM rekening gehouden met de fysisch-chemische eigenschappen van chemische agentia (≥ 20 wn)

5.1 & 5.2 Werd bij de keuze van PBM rekening gehouden met de fysisch-chemische eigenschappen van chemische agentia (< 20 wn)

De ter beschikking gestelde persoonlijke beschermingsmiddelen moeten ook correct gedragen worden en gedragen worden zodanig dat er geen lekken zijn waardoor de chemische agentia toch kunnen binnendringen.

De antwoorden op deze vragen werden in de praktijk nagegaan door tijdens de rondgang aan de betrokken werknemers te vragen om dit te demonstreren. Zie bijvoorbeeld volgend filmpje: <http://www.youtube.com/watch?v=Tzpz5fko-fg>

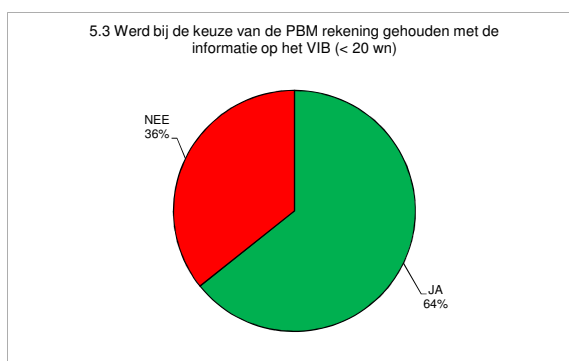
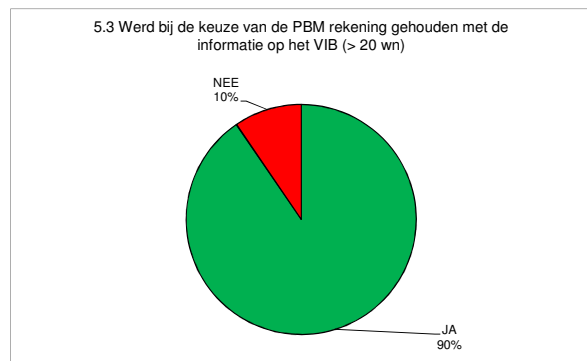
In ondernemingen met minder dan 20 werknemers bleek tijdens de bezoeken dat 38% van de werknemers niet in staat was adembescherming correct op en af te zetten. Voor

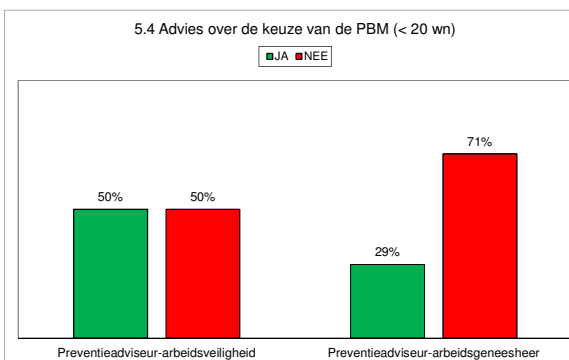
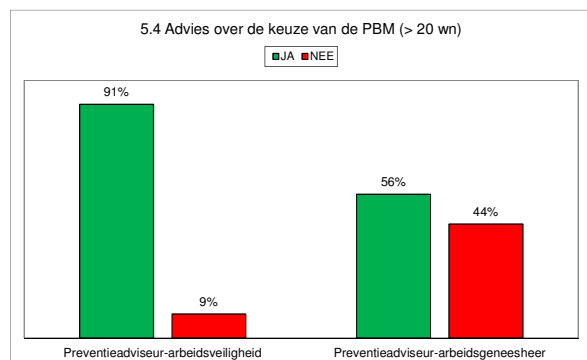
het opsporen van lekken aan de randafsluiting: bij de grotere was 38 % hiertoe niet in staat, bij de kleinere 45 %.

Het is evident dat het dragen van een correct gekozen en performante adembescherming weinig zin heeft wanneer lekken voorkomen aan de aansluiting op het gezicht. De aangezogen lucht zoekt immers de weg van de minste weerstand.

Bij de keuze van de persoonlijke beschermingsmiddelen moet maximaal rekening gehouden met de eigenschappen van de behandelde chemische agentia, een informatie die terug te vinden is op de veiligheidsinformatiebladen.

Bij de aankoop van de persoonlijke beschermingsmiddelen is het belangrijk dat het advies gevraagd wordt van de deskundige preventieadviseur.

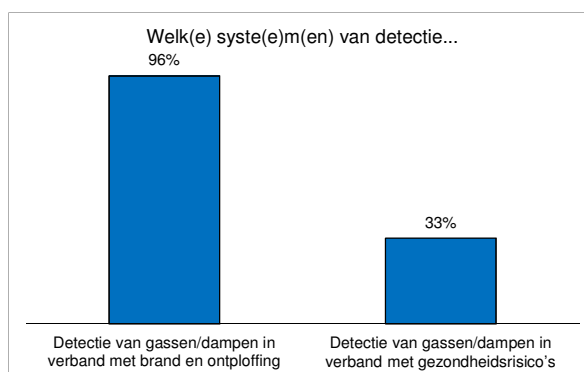
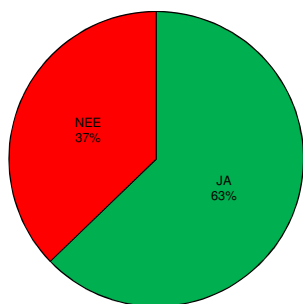

De preventieadviseur wordt slechts in de helft van de gevallen om advies gevraagd over de persoonlijke beschermingsmiddelen, in de kleinere bedrijven was dit minder dan een derde.

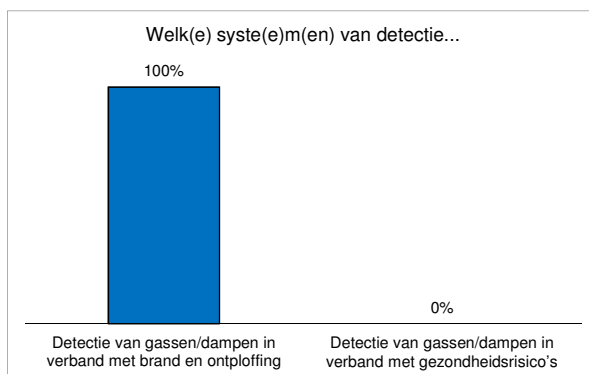
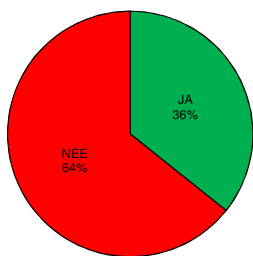
9.4.3.8 Maatregelen bij incidenten

Ondanks alle preventiemaatregelen is het steeds mogelijk dat er zich incidenten voordoen bij het gebruik en behandeling van chemisch agentia. Om tijdig te kunnen reageren is het nuttig dat de onderneming beschikt over een automatisch waarschuwingssysteem voor detectie van ontsnappende gassen of dampen in het kader van explosiegevaar of gezondheidsrisico's.

6.1 Bestaat er een automatisch waarschuwingssysteem in geval van incidenten? (> 20 wn)

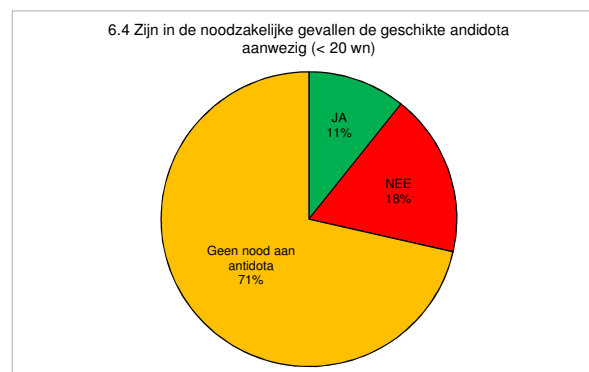
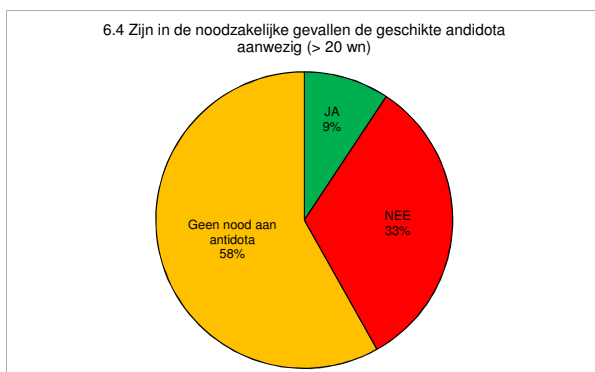
6.1 Bestaat er een automatisch waarschuwingssysteem in geval van incidenten? (< 20 wn)

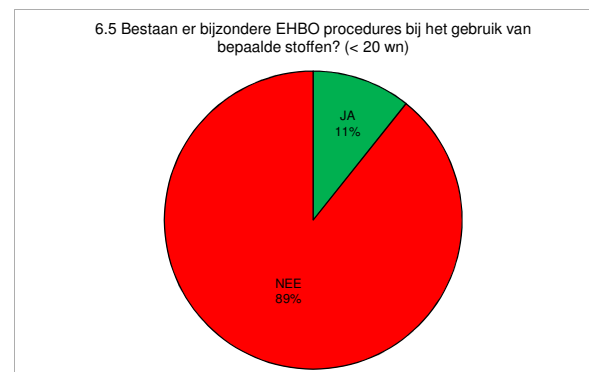
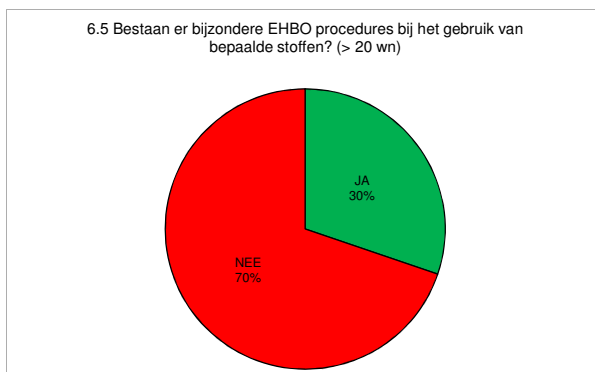
Indien zich toch een incident voordoet moet de nodige hulpmiddelen voorzien worden zoals nooddouches, oogspoelbaden, branddeken, ...

Indien een werknemer toch een intoxicatie oploopt bij een incident dan is het belangrijk dat de nodige geschikte antidota (tegengiften) beschikbaar zijn.

Een intoxicatie met bepaalde chemisch agentia vereist een specifieke EHBO behandeling. Deze moeten vooraf beschikbaar zijn en gekend door de EHBO-medewerkers.

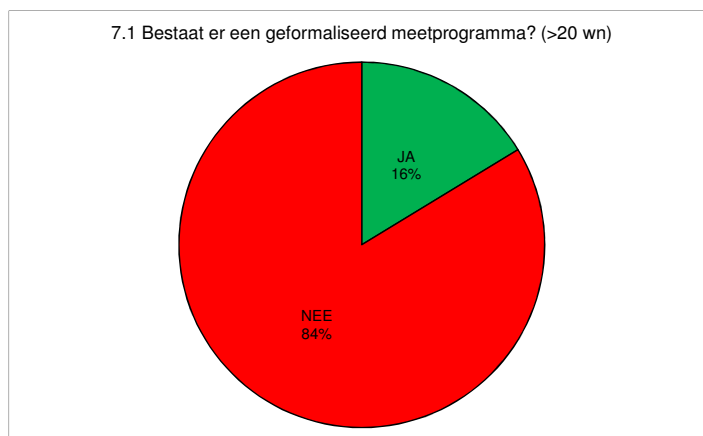

Voor een goed begrip: bijzondere EHBO-procedures zijn niet altijd noodzakelijk. De "gewone" EHBO procedures kunnen dan volstaan. Dit nuanceverschil blijkt niet uit bovenstaande figuur en de vraagstelling maakt dit ook niet mogelijk.

9.4.3.9 Meting van de blootstelling

Het is nuttig dat er een geformaliseerd meetprogramma bestaat in een onderneming waar chemische agentia worden gebruikt. Dit betekent dat metingen gebeuren volgens een vooraf vastgestelde kalender of naar aanleiding van bepaalde events (een mogelijk meetmethode wordt behandeld in de norm EN689). Eenmalige metingen (bijvoorbeeld op vraag van de inspectie of na een klacht) vallen hier niet onder.

De antwoorden op deze vraag bevestigen wat dagelijks ervaren wordt: er gebeuren nauwelijks metingen van de persoonlijke blootstelling, en als ze al gebeuren zijn ze vaak eenmalig (bv: na een klacht,.). Bij de kleinere bedrijven gaf geen enkele respondent het bestaan van een geformaliseerd meetprogramma aan.

De regelgeving legt in artikel 20 en 49 duidelijk op dat er moet metingen moeten worden uitgevoerd indien de werknemers werken met of blootgesteld worden aan chemische agentia.

Als er geen meetprogramma is werd aan de werkgever gevraagd hoe men aan de eisen van de regelgeving voldoet. Hierbij werd het antwoord "onze werknemers staan onder medisch toezicht en er is nog nooit iets gevonden" als onvoldoende beschouwd. Meestal kwam op deze vraag geen antwoord. Dit roept ethische vragen op: in de meeste gevallen weet men niet aan welke concentraties de werknemers zijn blootgesteld. De blootstellingen op de werkplaats zijn nochtans veel intenser dan die in het algemene leefmilieu.

9.4.3.10 Biologische monitoring

Parate kennis over biologische monitoring werd niet verwacht van iedere inspecteur van de regionale directie.

Het laboratorium voor industriële toxicologie zorgde voor de ondersteuning en de opvolging van deze gegevens op basis van BIOTOX van INRS, de BGW in Duitsland en gegevens van het HSL van HSE. In de praktijk is het uiterst moeilijk gebleken informatie over biologische monitoring te krijgen. In sommige gevallen blijkt de gegeven informatie sterk fragmentair, zelfs na herhaaldelijk aandringen. Een verdere, diepgaande verwerking bleek dan ook niet mogelijk. Vaak kiest men voor een algemeen bloedonderzoek, in de plaats van specifieke biologische monitoring naar chemische agentia in bloed of urine. Dit is een verontrustende vaststelling.

Die biologische monitoring is een zeer heikele materie. Vanuit wetenschappelijk standpunt mag men stellen dat de regelgeving (onder meer bijlage IV bij het KB chemische agentia) verouderd is.

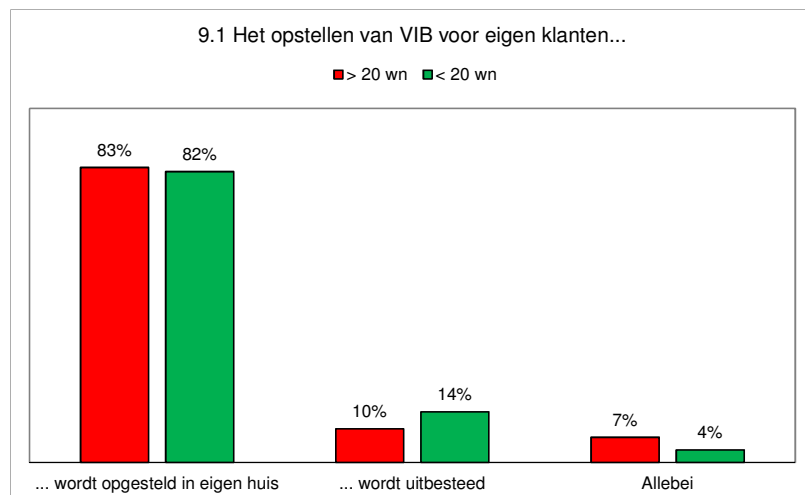
Het ligt echter schijnbaar maatschappelijk gevoelig om aan deze regelgeving te moderniseren. Deze biologische monitoring is nauw verweven met de periodieke geneeskundige onderzoeken.

Een ander probleem is de timing voor het nemen van het monster. Het monster dient genomen te worden in functie van het metabolisme en het blootstellingspatroon. In veel gevallen is het optimale tijdstip op het einde van de werkweek. Bij een onderzoek van

een externe dienst op maandag heeft het nemen van een biologisch monster weinig zin. Meestal stelt het organiseren van de monsternamen door externe dienst op het einde vele organisatorische problemen.

9.4.4 Veiligheidsinformatiebladen

De formulators stellen zelf "nieuwe" chemische agentia samen en zijn dus verplicht om een veiligheidsinformatieblad over het chemisch agens ter beschikking te stellen van hun klanten. Het opstellen van deze bladen kan binnen de onderneming gebeuren of door externen.

Ook de veiligheidsinformatiebladen van de aangekochte goederen moeten beheerd worden door de onderneming. Dit beheer is noodzakelijk dynamisch, dus niet het louter klasseren en bewaren op papier of elektronische vorm, maar registreren van aanpassingen en wijzigingen.

9.4.5 Aanbevelingen in verband met meetstrategieën voor het beoordelen van de blootstelling door inhalatie

9.4.5.1 Reglementaire achtergrond

De werkgever is ertoe gehouden een risicoanalyse uit te voeren en op basis hiervan de nodige preventieve maatregelen te nemen zodanig dat hij zijn werknemers niet aan te hoge concentraties chemische agentia blootstelt. Hij moet dit ook kunnen aantonen.

Men vindt de volgende reglementaire bepalingen terug in Hoofdstuk I van Titel V van de Codex voor het Welzijn op het werk.

"Art. 20.- De werkgever voert regelmatig en steeds wanneer in de omstandigheden een wijziging optreedt die gevolgen kan hebben voor de blootstelling van de werknemers aan chemische agentia, de nodige metingen uit van de chemische agentia welke een risico kunnen opleveren voor de gezondheid van de werknemers op de arbeidsplaats, in het bijzonder in verband met de grenswaarden voor beroepsmatige blootstelling, tenzij hij middels andere evaluatiemethoden duidelijk kan aantonen dat een optimale preventie en bescherming van de werknemers zijn gewaarborgd in overeenstemming met artikel 18."

De oorsprong van deze bepalingen is de Richtlijn Chemische Agentia 98/24/EG. In de "nieuwe" richtlijn is er geen sprake meer van de verschillende deeltjesfracties en de eisen gesteld aan meetmethoden, wat een en ander minder duidelijk maakt.

Wat wordt bedoeld met:

- o **"regelmatig"**: regelmaat veronderstelt enige periodiciteit, iets wat toch (volgens een bepaalde planning) terugkomt. Zo lijkt een periodiciteit van eenmaal per jaar niet onredelijk.

- "in het bijzonder **in verband met de grenswaarden voor beroepsmatige blootstelling**". Uit latere bepalingen blijkt dat het niet toegelaten is werknemers bloot te stellen aan concentraties die de grenswaarden overschrijden.
- "tenzij hij middels **andere evaluatiemethoden** duidelijk kan .....". Dit is niet zo duidelijk en mogelijk vallen generische beoordelingssystemen zoals EASE of Stoffenmanager hieronder.

Het Hoofdstuk I van Titel V van de Codex is opgebouwd uit de richtlijn 98/24/EG en de vroegere bepalingen uit het ARAB (art. 103 sexies + bijlagen) afkomstig van de richtlijn 88/642/EEG.

"Art. 49.- Indien de aanwezigheid van een of meer agentia in de vorm van gas, damp of deeltjes in suspensie in de lucht op de arbeidsplaats niet kan worden uitgesloten, moet de situatie worden beoordeeld om vast te stellen of de grenswaarden worden nageleefd."

9.4.5.2 De praktijk

In de praktijk ziet men een zeer grote weerstand tegen metingen.

Vaak gehoorde argumenten zijn:

- **"Metingen zijn duur"**.
Het is een feit dat wanneer voor de metingen (monsterneming, analyse, berekening van het resultaat) volledig een beroep moet worden gedaan worden op externen de kosten aardig kunnen oplopen. De reglementering voorziet nu alle mogelijke scenario's voor de monsterneming (werkgever, preventieadviseur, ...) zodanig dat mits relatief beperkte opleidingen en afspraken interne monsterneming in veel gevallen haalbaar moet zijn. De kosten voor analyse van de monsters (in eigen huis of door een erkend of geaccrediteerd laboratorium) wegen meestal minder zwaar door dan de personeelskosten voor de verplaatsing en de monsterneming ter plaatse. Meer en meer komen eenvoudig te gebruiken meettoestellen beschikbaar wat bijkomende perspectieven opent.
- **"Metingen zijn moeilijk"** en **"Geen expertise aanwezig"**.
Voor courante agentia zoals oplosmiddelen, metalen, asbest is de expertise ruimschoots aanwezig, onder meer bij de erkende laboratoria. Voor "moeilijkere" metingen ligt dit minder voor de hand. Voor sommige agentia zoals dieselloet, nitrosamines is in België deze expertise inderdaad niet aanwezig bij privélaboratoria. Het ontbreken van expertise kan verklaard worden door een typische blokkeringssituatie. Er is geen expertise omdat er geen vraag is, en die is er niet omdat er geen expertise is. Voor moeilijke analyses vraagt het op punt stellen en de validering veel tijd en geld. Indien deze kosten moeten verhaald worden op een beperkt aantal klanten wordt het inderdaad een dure aangelegenheid.
- **"Metingen op zich lossen geen problemen op"**.
De redenering hierachter is dat men de kosten voor de metingen beter rechtstreeks kan besteden aan preventie. Hiertegen kan ingebracht worden dat het zonder metingen vaak onmogelijk is om het probleem concreet te omschrijven. Aan de andere kant is het evident dat het niet beschikbaar zijn van metingen (om welke reden ook) geen excuus mag zijn om niet in te grijpen in situaties die manifest onaanvaardbaar zijn vanuit het standpunt van arbeidsveiligheid en arbeidshygiëne.

9.4.5.3 Wat is een goede meetstrategie?

De vraagstelling moet zijn: Welke is de blootstelling door inhalatie (= aanwezigheid van het bewuste agens in de adem-zone van de werknemer)? Meer schematisch geformuleerd: Is de situatie duidelijk aanvaardbaar of onaanvaardbaar?

Is de situatie duidelijk onaanvaardbaar dan heeft verder meten met ongewijzigde arbeidsomstandigheden geen zin en moet er ingegrepen worden.

Is de situatie echter duidelijk aanvaardbaar dan kan de meetfrequentie verlaagd worden en kunnen periodieke metingen eventueel weggelaten worden of uitgevoerd worden met een lage frequentie, bijvoorbeeld eenmaal per jaar. Het ligt voor de hand dat wat men duidelijk (on)aanvaardbaar vindt vooraf moet vastgelegd worden.

Een goede strategie houdt rekening met de variabiliteit van de blootstellingen.

Een meting is **effectief** (= doelmatig) als men het "juiste" antwoord krijgt op de gestelde vraag.

Een meting is **efficiënt** als men het "juiste" antwoord op de gestelde vraag krijgt met zo weinig mogelijk metingen.

9.4.5.4 Franse regelgeving

Eind 2009 verscheen in Frankrijk baanbrekende regelgeving.

1. Décret n° 2009-1570 du 15 décembre 2009 relatif au contrôle du risque chimique sur les lieux de travail J.O.R.F. 17-12-2009.
2. Arrêté du 15 décembre 2009 relatif aux contrôles techniques des valeurs limites d'exposition professionnelle sur les lieux de travail et aux conditions d'accréditation des organismes chargés des contrôles J.O.R.F. 17-12-2009.

De regelgeving voorziet het principe van een initiële beoordeling gevolgd door een periodieke controle. De strategie is duidelijk voorgeschreven en houdt onder meer rekening met de variabiliteit van de blootstellingen.

De initiële beoordeling bevat maximaal drie campagnes gespreid over ten hoogste één jaar. Gedurende elke campagne worden per homogene blootstellingsgroep minimum 3 metingen uitgevoerd. De statistische analyse van deze minimaal 9 metingen laat toe de waarschijnlijkheid van de overschrijding van de grenswaarde te berekenen. De kans hiervoor mag maximaal 5 % bedragen uitgaande van een log-normale verdeling. Het beslissingsniveau is het betrouwbaarheidsinterval bij 70%. Dit is een compromis dat rekening houdt met de meetonzekerheid en beoogt het aantal valse positieve te beperken (dit betekent een aanvaardbare situatie te beoordelen als onaanvaardbaar). Indien tijdens deze eerste campagne één of meerdere resultaten de grenswaarde overschrijden moeten correctieve acties ondernomen worden vooraleer opnieuw over te gaan tot een initiële beoordeling. Indien de drie metingen van de eerste campagne beneden een tiende van de grenswaarde liggen, wordt besloten dat de blootstelling beneden de grenswaarde ligt en mag de initiële beoordeling beëindigd worden. De eerste periodieke controle dient binnen het jaar te gebeuren. De metingen voor iedere campagne gebeuren op één dag. De metingen moeten verricht worden door geaccrediteerde laboratoria. De resultaten moeten elektronisch aan het INRS gerapporteerd worden zodat voor het toezicht bedrijfsbezoeken niet direct noodzakelijk zijn. Het is uitermate boeiend om na te gaan hoe deze regelgeving toegepast wordt.

9.4.5.5 Enkele bedenkingen en toekomst van meetstrategieën

Op basis van de ervaringen ziet men dat zonder verhoging van druk door officiële instanties er van metingen weinig in huis komt. Dit ondanks de duidelijke reglementaire vereisten.

De situatie waarin men eigenlijk niet weet aan welke concentraties de werknemers zijn blootgesteld is ethisch onaanvaardbaar. De nadelige gevolgen van overmatige blootstellingen blijven dikwijls onzichtbaar, onder meer omdat het verband tussen de blootstelling en de gevolgen veel minder duidelijk zijn dan bij arbeidsongevallen. Ter vergelijking: er worden zeer veel metingen verricht in verband met "milieu", afvalwater, afval, ... waar de blootstellingen veel minder intens en direct zijn dan inademing op het werk. De waarschijnlijkheid dat de hier gemeten blootstellingsniveaus nadelige gevolgen kunnen hebben op de gezondheid van de mens is verschillende grootteorden lager dan die van beroepsblootstellingen.

Generische blootstellingsmodellen heten conservatief te zijn (zouden met andere woorden de blootstellingen hoger schatten dan dat ze in werkelijkheid zijn). Stellen dat deze modellen metingen volledig kunnen vervangen doet denken aan trapezewerk zonder vangnet.

Het Franse voorbeeld kan inspirerend werken zeker wanneer zou blijken dat het effectief goed opgevolgd wordt.

Indien de reglementaire vereisten te hoog gegrepen zijn voor de individuele werkgever van kleine ondernemingen moet ernstig nagedacht worden over vormen van ondersteuning (door brancheverenigingen, beroepssectoren, externe diensten, verzekeringsinstellingen, de overheid, ...). Het grootste aantal blootgestelde werknemers bevindt zich hier, waar kennis over de reële blootstelling meestal ontbreekt.

De effectiviteit en de efficiënte van bestaande strategieën kunnen mits enkele kleine ingrepen (goed geplande, beperkt aantal bijkomende metingen) flink verbeterd worden. De Europese norm 689 werd in 2009 herbevestigd voor 5 jaar. Het aanpassen van deze norm, of andere initiatieven om de doeltreffendheid van meetstrategieën te verbeteren, hebben alleen zin indien er een grotere bereidheid bestaat om ze meer algemeen toe te passen.

10 De regionale campagnes

10.1 Lokale politiezones Oost-Vlaanderen

Tijdens een voordracht in 2010 voor het provinciaal comité Oost-Vlaanderen voor de bevordering van de arbeid, behandelde een spreker van een externe dienst voor preventie en bescherming op het werk de arbeidsongevallen bij de lokale politie. De aandacht werd gevestigd op het feit dat de politie weliswaar minder ongevallen heeft in het verkeer (van en naar het werk), maar over het algemeen bij eigen werknemers substantieel meer ongevallen telt dan gemiddeld, en dit vooral tijdens interventies en trainingen.

Eind 2010 werden de 29 lokale politiezones van Oost-Vlaanderen verzocht om volgende gegevens over te maken: het jaarverslag 2010, met inbegrip van het jaaractieplan 2011, het identificatiedocument en de plaats waar de schietoefeningen doorgaan.

De gegevens van de plaats waar de schietoefeningen doorgaan werden opgevraagd naar aanleiding van de vaststellingen van een onveilige schietstand in het Brusselse, eind 2010, omdat werd verwacht dat de Algemene Directie ons later in ieder geval zou vragen haar die gegevens te bezorgen.

Alle politiezones antwoordden op onze vraag, bepaalde enkel na enig aandringen. Het resultaat is een kluwen aan informatie. Hier volgt een overzicht:

- Vijf politiezones hebben een gemeenschappelijke interne dienst met hun gemeente. Twee politiezones zijn aangesloten bij SOLVA. Het is niet vanzelfsprekend een gemeenschappelijke dienst te hebben met de gemeente omdat de meeste zones (19) de gemeentegrenzen overstijgen.
- In het totaal hadden de lokale politiezones in 2010 ongeveer 3900 werknemers in dienst.
- De opleiding van de preventieadviseurs wordt meestal aangegeven als basisopleiding. Dit is echter niet juist gebleken. Dit komt omdat in geval van gebrek aan vorming van de preventieadviseur van niveau 1 of 2, het jaarverslag bijna vraagt dan maar basisvorming aan te duiden. De hoger besproken zeven gemeenschappelijke diensten hebben een preventieadviseur van niveau 1 of 2 in dienst. Slechts drie andere zones beschikken eveneens over een preventieadviseur van niveau 1 of 2. Negentien andere zones hebben dus een preventieadviseur met geen of slechts een basisopleiding.
- Gezien de variatie aan risico's die een politieman/-vrouw loopt, is de tijdsbesteding van de interne preventieadviseur bedroevend te noemen. Acht zones geven 5% tijdsbesteding op en nog eens acht 10%.

Zeven ontvangen jaarverslagen werden als onvoldoende geëvalueerd. Van acht zones werd het identificatiedocument niet ontvangen. Op basis van deze vaststellingen en van de hierboven aangehaalde gegevens en op basis van eventuele vroegere bezoeken werden politiezones uitgekozen waar een inspectiebezoek zich opdrong. Van de 29 lokale zones werden er 9 bezocht.

Na die bezoeken bleek dat drie zones voldoende conform werden bevonden, vier zones een verdere administratieve opvolging vereisten en twee zones zorgenkinderen bleven.

Wat de schietstanden betreft, blijkt dat de 29 zones in het totaal slechts op 13 plaatsen schietoefeningen houden. Vooral de Oost-Vlaamse politieacademie is populair.

Twee lokale schietstanden werden al bezocht. Er werden telkens substantiële inbreuken vastgesteld. Tevens werden maatregelen opgelegd voor het verder exploiteren van de schietstanden. De verantwoordelijken van deze beide schietstanden berichtten ons dat de nodige aanpassingen worden uitgevoerd. Het is verder van belang de werkgever te wijzen op het bestaan van de betreffende reglementering in Vlarem, hoewel TWW deze niet kan opleggen. Er wordt dus enkel verwezen naar deze wetgeving.

10.2 Extra aandacht voor installateurs van zonnepanelen in de regionale directie Limburg - Vlaams-Brabant

De overheidssubsidies in het kader van hernieuwbare energie hebben ervoor gezorgd dat veel particulieren investeringen hebben gedaan in PV-panelen, met als gevolg een enorme expansie van de sector die deze panelen levert en plaatst.

De plaatsing van PV-panelen is voor particuliere woningen een werkje van één of slechts enkele dagen waardoor heel wat firma's geneigd zijn geen of niet aangepaste preventiemaatregelen te nemen. Ook de soms omslachtige procedure in stedelijke gebieden i.v.m. de inbeslagname van publiek domein om stellingen te mogen plaatsen, heeft tot gevolg dat voor dergelijke "kleine" werken de installateurs beslissen uiteindelijk geen stellingen te plaatsen.

Ook de getrapte afbouw van de subsidie heeft invloed op de beslissingen van installateurs: op het einde van elke periode wordt de druk op de installateurs enorm hoog om voor de einddatum de werken te hebben uitgevoerd, met gevolg dat in deze periodes heel wat betrokken firma's minder of geen aandacht meer hebben aan de veiligheidseisen om zo de benodigde tijd te beperken.

Onder impuls van verschillende zware en dodelijk ongevallen hebben de bouwinspecteurs van de regionale directie Limburg-Vlaams-Brabant beslist om extra aandacht te hebben aan deze werken en niet te wachten op de ongevallenmelding, maar preventief maatregelen op te leggen indien zij tijdens hun inspectierondes vaststellen dat installateurs geen preventiemaatregelen hebben genomen.

Als ondersteuning van de inspecties werd een controlelijst opgesteld. Hierbij werd gewerkt vanuit twee niveaus: het niveau bedrijf en het niveau werf.

Op bedrijfsniveau werd gekeken naar (zie controlelijst in bijlage) volgende elementen.

- De risicoanalyse (art. 9 van het KB beleid)
- De keuze van de collectief of persoonlijke beschermingsmiddelen (art. 6§4 van het KB tijdelijke werkzaamheden op hoogte)
- Arbeidsmiddelen voor werken op hoogte die in het bedrijf ter beschikking zijn (art. 5 van het KB tijdelijke werkzaamheden op hoogte)
- Beschikbare maatregelen voor het op het dak brengen van de zonnepanelen (art. 10 van het KB tijdelijke werkzaamheden op hoogte)
- Opleiding van de werknemers bij gebruik van steigers (art. 18, §2 KB tijdelijke werkzaamheden op hoogte)
- Opleiding en instructies bij gebruik van individueel valbeveiligingssysteem ((art. 24 en 25 KB PBM)
- Controle door hiërarchische lijn (art. 13 KB beleid)

Op het niveau van de werf wordt dan gekeken of dit beleid concreet wordt uitgevoerd.

Per controlepunt wordt op voorhand duidelijk afgesproken welke actie de inspecteur moet nemen zodat er een uniforme controle wordt gegarandeerd.

Bij vaststelling dat er op een werf geen enkele beschermingsmaatregel wordt genomen, werd afgesproken volgende maatregel op te leggen in uitvoering van art. 21 van het Sociaal Strafwetboek.

"De werken worden onmiddellijk stopgezet. Ze mogen pas hervat worden indien over de volledige werkruimte stellingen geplaatst worden die voldoen als collectieve beschermingsmiddel en waarbij voldaan wordt aan de bepalingen van art. 11 tot 19 van het KB van 31 augustus 2005 betreffende het gebruik van arbeidsmiddelen voor tijdelijke werkzaamheden op hoogte. Deze maatregelen zijn onmiddellijk uit te voeren en blijven van kracht zolang het hiervoor beschreven gevaar bestaat. De maatregelen gelden voor alle vergelijkbare werkzaamheden in de toekomst behalve indien door een voor het

betrokken werk specifieke risicoanalyse wordt aangetoond dat andere maatregelen een hoger beschermingsniveau garanderen.”

Bijkomend wordt in dergelijke gevallen artikel 46, § 1, 7° van de arbeidsongevallenwet van 10 april 1971 toepasbaar gemaakt waardoor bij een arbeidsongeval de immunititeit van de werkgever kan opgeheven worden.

Hoewel niet gericht werd gezocht naar deze werven en ze zeer kortstondig van duur zijn (vaak slechts 1 of 2 dagen), werden toch een 40tal werven vastgesteld waar deze drastische maatregelen moesten worden opgelegd. Opmerkelijk is dat tegen het einde van het jaar het aantal formele tussenkomsten sterk verminderd was, wat wijst op een beter respect van de wetgeving door de betrokken firma's.

Bijlage 1: Personeelsbestand (december 2011)

Management

Manager: Paul Tousseyn

Secretariaat: Françoise Wautier

Kwaliteitscoördinatie

Roland Mesmacque

Experts

Karel Van Damme, Luc Van Hamme

Directie Algemeen Beheer

Leiding: Jan Baten

Administratief team: Christian Alluin (vanaf 01.11.11), Alberte Branckaute, Martine Hunninck, Annie Lambert, Régine Marlaire, Paula Meulemans, Jeanine Stas, Danielle Van Simpsen, Juliette Vanderhoeven (tot 01.07.11), Nicole Wintein

Afdeling van het kennisbeheer

Leiding: Willy Imbrechts

Administratief team: Christine De Clerck, Christiane Dedobbeleer, Jean-Paul Geerts, Linda Keppens, Martine Serkijn, Nicole Wintein

Directie kennisdeling

Leiding: Hugo Steeman

Coördinatoren: Roger Grosjean, Bruno Louis, Herman Outtier, Tilman Ruess, Hugo Steeman, Alfred Volckaerts

Directie netwerking

Leiding: Alfred Volckaerts

Netwerkwakers: Philippe Durand, Stef Hoskens, Roland Mesmacque, Denis Myslinski, Nathalie Nouvelle, Herman Outtier, Alain Soetens, Paul Van Haecke

Directie ondersteuning

Leiding: Jan Baten

Informatica-experts: Pierre Bodson, Pieter Bolle, Chris Halsberghe, Stefan Leuckx

Afdeling van het Regionaal Toezicht

Leiding: Willy Imbrechts

Secretariaat: Monique Ceuppens, Michelle Thieffry

Directie West-Vlaanderen

Leiding: Antoon Serroen

Inspectieteam: Rudy Bloeyaert, Pieter Bolle, Gregoire Calebout, Linda De Pooter, Philippe Durand, Lucie Guillemin, Christian Halsberghe, Gerard Lietaer (tot 01.04.11), Rudy Meillander, Leen Reynaert, Kenny Sinnaeve (vanaf 01.11.11), Jean-Pierre Vanblaere, Kathleen Van Houtte, Audrey Wyffels

Administratief team: Marleen Hoens, Colette Peirsegaee, Brigit Rotty, Derry Toch, Frauke Vangryspere

Directie Oost-Vlaanderen

Leiding: Hermine Torck

Inspectieteam: Els De Knock, Martine De Moor, Ruth D'haenens (vanaf 01.01.11), Nico Geiregat, Roald Macharis, Ann Opstaele, Lina Segers, Steven Van Cauwenberghe, Paul Van Haecke, Maddy Van Temsche, Emil Verhulst, Tom Vermeersch (vanaf 01.04.11)

Administratief team: Annie De Coensel, Conny De Meester, Rita De Smet, Linda Van Daele

Directie Antwerpen

Leiding: Dirk Van Nuffel

Inspectieteam: Jan De Baerdemaeker, Diederik Fontaine, Lizzie Haesendonck, Marc Hoppenbrouwers, Stephaan Hoskens, Werner Keppens, Elly Luypaerts, Johan Macharis, Tom Neeskens, Sofie Nijs, Filip Saerens, Sandrine Schatteman, Koen Scheppers, Roger Vandendorpe, Julien Verbeeck, Marie-Rose Vervondel, Walther Weyers, Sofie Willems (vanaf 01.02.11), Johan Witters

Administratief team: Henry Berneman, Monique Claes, Liliane Lauwers (tot 01.12.11), Carine Pissoort (tot 01.02.11), Robert Vercammen, Kristel Wuyts

Directie Limburg – Vlaams Brabant

Leiding: Pieter De Munck

Inspectieteam: Margriet Beenaerts, Karel Boels, Luc Boijen, Johan Broos (tot 01.10.11), Heidi Bussels, Kurt Calsius, Jozef Costermans, Lucia Donvil, Joannes Driesen, Daniel Driesen, Frans Gerritsen, Lutgarde Gies, An Jorissen, Ivo Laureyns, Stefan Leuckx, Katrien Lysens, Luc Neyens, Libert Plevoets, Pascale Swinnen, Robert Tops, Jean-Paul Triest, William Vanlangendonck, Willy Van Minsel (tot 01.05.11), Marc Van Rooy, Bart Vandevenne, Edward Vanhove, Kristien Verbeeck, Kathy Vits

Administratief team: Liesbet De Gols, Sonja Keppers (vanaf 01.02.11), Carine Laurent, Rita Martens, Yvette Neven (tot 01.08.11), Edgard Sente, Ann Thys, Petra Van Genechten

Directie Brussel

Leiding: Johan Ledegen (ter vervanging van de tijdelijke gedetacheerde Luc Van Hamme)

Inspectieteam: Yves Antoine, Eveline Artels, Alain Biot, Mustapha Boucheqif, Elke De Vits, Bart Dehaene, Guy Denuit, Gaby Houdez, Rony Jacobs, Suzanne Lambot, Grégory Lormans, Wim Maertens, Nicoleta Manolescu, John Michiels, Luc Pisane, Marc Vanbruwaene (vanaf 01.02.11), Niels Vangeel (vanaf 01.01.11)

Administratief team: Ann Coppens, Eric Lombaerts, Sabine Marchal, Christine Marien

Directie Henegouwen

Leiding: Guy Letawe

Inspectieteam: Claude Audin, Bruno Cansier, Marie-France Céran, Vincenzo D'Angelo (vanaf 01.05.11), Marc De Vos, Willy Desmet, Alain Dethier, Stéphanie Dewamme, Sébastien Donato, Frederic Doumont, Fabian Druart, Patrick Fleurquin, Joseph El Haddad (tot 01.09.11), Hervé Godeaux, Philippe Gabriel, Guy Lambeaux, Nathalie Nouvelle, Maria-Cristina Ribas y Ribas, Sylvie Rossenfosse, Marc Vanderlinden

Administratief team: Annette Baillon, Annie Mangain, Martine Michel, Martine Pion, Christian Tihon, Annie Villez

Directie Namen – Luxemburg – Waals Brabant

Leiding: Alain Soetens

Inspectieteam: Giovanni Bandinu, Bernard Brich, Daniel Davignon, Renaud de Bruyn (vanaf 01.05.11), Angélique Debruyn (vanaf 01.03.11), Ann Delcroix, Raphaël Desmare, Marc Furnémont, Agnès Gillain, Christian Lambinet, Christine Lassence, Bruno Louis, Chantal Maillet, Francis Molitor (tot 01.04.11), Ivan Parthoens, Robert Pierard, Laurent Plume, Daniel Sinte, Philippe Vanebrouck, Didier Vassallo

Administratief team: Marie-Christine Druez, Francine Jonet, Joëlle Marlaire (vanaf 01.01.11), Viviane Montfort, Quentin Pestiaux

Directie Luik

Leiding: Maurice Gerard (tot 01.10.11) en Pierre Bodson

Inspectieteam: Philippe Capouillez, Bruno Degeye, Danielle Duchatelet, Lionel Englebert, Philippe Goffard, Nizamettin Gorur, Catherine Hansenne, Fabrice Haumont, François Lebeau (vanaf 21.03.11), Pascal Lennertz, Marianne Louette, Jacques Mahieu, Sabine Musick, Denis Myslinski, Christophe Ory (vanaf 01.04.11), Agnes Rousseau, Tilman Ruess, Emmanuel Schmit

Administratief team: Madeleine Demoulin, Muriel Goblet, Henry Lovenfosse, Angèle Massarutto, Francine Vanderbemden, Josiane Winant (tot 01.01.11)

Afdeling van het Toezicht op de Chemische Risico's

Leiding: Erik Van Gils

Directie van het beleid van het toezicht op de chemische risico's

Leiding: Peter Vansina

Beleidsteam: Koen Biermans, Brigitte Gielens, Patricia Vanspeybrouck

Directie Toezicht op de Preventie van Zware Ongevallen

Leiding: Isabelle Borgonjon, Michiel Goethals, Isabelle Rase

Inspectieteam: Ingeborg Beernaert, Koen Biermans, Sara De Groot, Frédéric Ergot (vanaf 01.04.11), Christelle Garet, Bart Geurts (vanaf 16.02.11), Brigitte Gielens, Geoffrey Hens, Bruno Lambrecht, Martine Mortier, Yves Pissoort, Sabine Stuer, Alexander Van Eeckhout, Nathalie Vancaster, Patricia Vanspeybrouck, Frank Verschueren

Administratief team: Catherine Bourgeat (vanaf 01.02.11), Peggy De Bock, Margita Decruyenaere

Directie Laboratorium voor Industriële Toxicologie

Leiding: Roger Grosjean

Inspectieteam: Jean-Paul Barbieux, Claude Bourdauduc, Dimitri De Coninck, Lydie Dehon, Aline Demortier, Gerrit Faelens, Frédéric Kesteloot, Dominique Ostojski, Lisianne Parisis, Steve Vandavelde, Kristof Verlé, Gianpaolo Vona

Administratief team: Aldegonde Vandalem

Bijlage 2: Overzicht van de verschillende types tijdsregistratie bij de afdeling regionaal toezicht

1. Inspectietijd

1.1 Inspectiebezoeken aan vestigingseenheden

Al de tijd van aankomst tot vertrek in een vestigingseenheid of een maatschappelijke zetel met een inspectieopdracht als doel wordt onder deze noemer geregistreerd. Deze bezoeken houden zowel een algemeen onderzoek als een specifieke opdracht (zoals opvolging arbeidsongeval onderzoek, onderzoek klacht, onderzoek beroepsziekte, ...) in.

1.2 Inspectiebezoeken aan tijdelijke of mobiele bouwplaatsen

Op een tijdelijke of mobiele bouwplaats, ook vaak werf genoemd, kunnen meerdere werkgevers actief zijn. Ook de bezoeken aan werven met slechts één aannemer, niet onderworpen aan de coördinatieplicht, vallen hieronder.

Op deze bouwplaatsen worden meestal zowel alle werkgevers met hun personeel als de coördinatieaspecten bekeken voor zover dit ter plaatse mogelijk is. Zo nodig worden de nodige documenten bij de zetels van de werkgevers opgevraagd.

1.3 Consultatiebezoeken

Wanneer het in het kader van een inspectieopdracht nodig is een bezoek te brengen op een andere plaats dan de exploitatiezetel of een bouwplaats, wordt de bestede tijd geregistreerd onder de rubriek "consultatiebezoek". Voor bepaalde specifieke onderzoeken wordt hiervan tamelijk veel gebruik gemaakt, zoals bijvoorbeeld het onderzoek van klachten over ongewenste omgangsvormen (bezoeken aan de externe diensten voor preventie en bescherming op het werk, zelfs thuis bij de klagers ...).

1.4 Bezoek met een collega

Voor complexe dossiers, uit veiligheidsoverwegingen of in een opleidingstraject is het aangewezen dat bezoeken worden afgelegd met meerdere inspecteurs. De begeleider registreert zijn tijdsbesteding onder deze noemer. Omwille van de beperkte inspectiecapaciteit wordt deze vorm van inspectie zo beperkt mogelijk uitgevoerd.

1.5. Administratief inspectiewerk

Na een inspectiebezoek moet dit worden geregistreerd, hetzij thuis of op het directiekantoor, en moet over de bevindingen een schrijven worden gericht aan de werkgever. Sommige bezoeken moeten ook worden voorbereid op basis van opzoekingen in het informatiesysteem. Al deze tijden worden geregistreerd onder de noemer "administratief inspectiewerk".

2. Overhead inspectietijd

2.1 Algemeen administratief werk

Anderzijds zijn er ook een aantal taken, dat moet worden uitgevoerd zowel op het thuisbureel als in het directiekantoor zoals doornemen van instructies, procedures, zelfstudie, ... Deze tijd wordt geregistreerd onder de rubriek "algemeen administratief werk".

2.2 Dienstvergaderingen

In de meeste directies wordt minstens maandelijks een vergadering gehouden voor alle inspecteurs waarop de richtlijnen, afgesproken tijdens de nationale coördinatievergadering van de directiehoofden, worden doorgegeven. De dienstvergaderingen zijn ook de momenten om interne organisatorische en praktische afspraken binnen de regionale directie te maken. Ze worden ook gebruikt om de

informatie vanuit de praktijkgemeenschappen door te spreken met de inspecteurs en om eventuele feedback te verzamelen.

2.3 Speciale opdrachten van het directiehoofd

Het directiehoofd heeft buiten zijn leidinggevende taak ook meestal een aantal andere opdrachten die hij zo nodig kan delegeren naar een collega inspecteur. De tijd die een inspecteur hieraan besteedt, wordt in deze rubriek geregistreerd.

Het directiehoofd wordt niet geacht zijn tijdsgebruik te registreren tenzij hij, eventueel ter compensatie van gedelegeerde opdrachten, inspectieopdrachten uitvoert.

2.4 Voordrachten

Regelmatig worden onze inspecteurs deskundigen gevraagd om bij te dragen tot studiedagen of symposia. Opdat zij hun opgebouwde know-how ook zouden kunnen delen met een breder publiek, wordt dit in beperkte mate toegestaan (voor 2007 gemiddeld 9 uur per inspecteur op jaarbasis)

3. Nationale opdrachten

3.1 Nationale projecten

Een aantal nationale projecten worden gerealiseerd met medewerking van de lokale inspecteurs van de regionale directies zoals softwareontwikkeling, evaluatie Faraoplan, e.a.

Zoals beschreven in punt 4.4 heeft elke regionale directie minstens een contactpersoon in de verschillende praktijkgemeenschappen. De gepresteerde tijd voor activiteiten voor deze nationale werkgroep kunnen niet naar inspectietijd op het terrein gaan en worden ook afzonderlijk geregistreerd.

3.2 Speciale nationale opdrachten

Sommige inspecteurs worden gevraagd om voor de FOD of een andere FOD nationale of internationale opdrachten uit te voeren.

4. Kennisverwerving - volgen van opleiding door inspecteurs

Onder deze rubriek worden volgende opleidingen geregistreerd: stageperiode, de interne basisvormingen en voorgezette vormingen, studiedagen, seminars, e.d.

5. Saldotijd

Deze tijd wordt niet geregistreerd maar berekend door het verschil te maken tussen de beschikbare tijd (actieve dagen met aftrek van ziekte, verlof, dienstvrijstelling en parttime statuut) en de geregistreerde tijd.

Bijlage 3: Overzicht inspectieproducten van de afdeling regionaal toezicht

Reeks 100

De producten van de groep 100 zijn materiële sporen van de opmerkingen die werden overgemaakt aan de klant. Ze hebben naarmate het verhogen van het nummer een meer repressief karakter. Het is in functie van de samenvatting van de verschillende inspectieconclusies dat de inspecteur het type product bepaalt.

Inspectierapport met positieve opmerking (101)

Dit product is de schriftelijke kennisgeving van de voornamelijk positieve inspectieconclusies die tijdens het inspectiebezoek werden vastgesteld. In de brief kunnen ook elementen worden opgenomen waarvoor geen of mondelinge opmerkingen werden geformuleerd. De globale teneur is de positieve conclusie van de inspecteur na een inspectiebezoek. Spijtig genoeg komt dit product zeer beperkt voor omwille van twee factoren: vele van onze inspecteurs hebben een ingebouwde aversie ten opzichte van een dergelijk product, maar anderzijds is het zelden zo dat geen opmerkingen worden vastgesteld.

Inspectierapport zonder opmerkingen (102)

Dit product bestaat uit de schriftelijke kennisgeving dat de aspecten van welzijn op het werk, die tijdens het inspectiebezoek werden bekeken, conform de reglementering zijn.

Inspectierapport met corrigerend advies (103)

Dit product bestaat uit de schriftelijke kennisgeving aan de werkgever van de vaststellingen tijdens het inspectiebezoek, waarbij voorstellen worden geformuleerd of documenten worden toegestuurd waarmee rekening kan worden gehouden bij verdere verbeteringsacties.

In het schrijven kunnen ook elementen worden opgenomen waarvoor geen, enkel mondelinge waarschuwingen of positieve elementen werden geformuleerd tijdens het bezoek.

Het gaat hier over adviezen, die kunnen worden overwogen om nieuwe betere maatregelen te nemen, en niet over wettelijke verplichtingen.

Bevestiging van mondelinge waarschuwing (104)

Dit product omvat het op schrift stellen van de belangrijkste zaken waarover tijdens het inspectiebezoek opmerkingen werden gemeld aan de begeleider. Het gaat hier over aspecten die geen aanleiding geven tot een ernstig en onmiddellijk gevaar en waarbij geen regularisatietermijn wordt opgelegd en ook geen officiële waarschuwing wordt gegeven.

Het is de bedoeling om aan de verantwoordelijke mee te delen dat aan de begeleider(s) een reeks opmerkingen/bedenkingen werden meegedeeld over een bepaalde arbeidssituatie zonder in detail te gaan. Het is dan aan de werkgever om de details op te vragen bij de begeleider(s).

Schriftelijke waarschuwingen (105)

Dit product bestaat uit de schriftelijke kennisgeving aan de overtreder van de inbreuken die tijdens een inspectiebezoek of bij de raadpleging van documenten werden vastgesteld.

Er bestaan twee varianten van waarschuwingen met en zonder regularisatietermijn. Het is noodzakelijk expliciet in de brief te vermelden welke van de varianten van toepassing is. De wettelijke basis zal steeds vermeld zijn in het schrijven.

Opleggen van maatregelen (106)

Dit bestaat uit de schriftelijke kennisgeving aan de werkgever van de inbreuken of gevaren, die tijdens het inspectiebezoek werden vastgesteld, waarbij door de inspecteur tegelijkertijd maatregelen aan de werkgever worden opgelegd zonder dat een regularisatietermijn wordt opgegeven.

Indien de inspecteur vaststelt dat het nemen van de opgelegde maatregelen een zekere tijd in beslag zal nemen, kan hij "een maatregel met regularisatietermijn" opleggen. In deze gevallen moeten door de werkgever tijdelijke maatregelen worden genomen, die het risico van de werknemer verminderen tijdens de regularisatietermijn. De inspecteur zal dit expliciet in de brief vermelden en eveneens de reglementaire voorschriften, waarop de vaststellingen betrekking hebben.

Stopzetting (107)

Dit product wordt gebruikt om een gevaarlijke arbeidssituatie onmiddellijk stop te (laten) zetten.

Tegen dit product zijn er beroepsmogelijkheden en in het schrijven wordt vermeld hoe de ontvanger dit moet doen.

Indien dit relevant is, kan volgende formulering worden opgenomen: "Indien de vermelde maatregelen niet worden getroffen, heeft bij een eventueel ongeval de getroffene of diens rechthebbende de mogelijkheid een burgerlijke aansprakelijkheidsvordering in te stellen". Dit kan ernstige gevolgen hebben voor een werkgever.

Proces-verbaal van overtreding (108)

Het proces-verbaal van overtreding is gedefinieerd als de officiële akte van een wettelijk bevoegd opsporingsambtenaar die tot bewijs van een misdrijf strekt en gebaseerd is op de vaststelling van bepaalde feiten of op de verklaringen van bepaalde bevoegde personen.

Een dergelijk product bestaat uit het eigenlijke document aangevuld met alle inlichtingen van de gedane opsporingen, namelijk de processen-verbaal van verhoor, om de verklaring van om het even welke persoon op officiële wijze te noteren.

Vastleggen van afspraken en/of maatregelen (109)

Dit product omvat het op schrift stellen van het engagement van de werkgever of andere betrokkenen, waar deze bevestigt dat hij kennis heeft genomen van de inbreuken of gevaren en dat hij er zich toe verbindt deze te regulariseren.

Dit product kan en zal achteraf, wanneer blijkt dat de werkgever ondanks de gemaakte en door hem onderschreven afspraken de inbreuken of gevaren toch niet wegneemt, als bewijsmateriaal aan een proces-verbaal van overtreding worden toegevoegd.

Reeks 200

De producten van de groep 200 hebben meer te maken met administratieve behandeling van het dossier.

Doorsturing (201)

Dit product omvat het doorsturen of terugsturen van een dossier dat foutief aan de dienst werd bezorgd, zonder dat de dienst een eigen inbreng heeft in het dossier.

Het doorsturen van een dossier gebeurt enkel naar bevoegde diensten. In het andere geval moet men het dossier integraal terugsturen naar de afzender.

Opvragen van bijkomende inlichtingen (202)

Dit product omvat het opvragen van bijkomende inlichtingen in het kader van een dossier dat in onderzoek is. Het kan zowel worden gebruikt voor het opvragen van administratieve als voor inhoudelijke inlichtingen.

Kennisgeving (203)

Dit product omvat het doorsturen van kopieën van een dossier aan de correspondent, bijvoorbeeld de kopie van een proces-verbaal van verhoor of aan andere betrokken partijen dan de effectieve correspondent.

Bevestiging van ontvangst (204)

Dit product omvat het bevestigen door het bedrijfsbureau aan de correspondent dat een vraag of een klacht of een dossier door de dienst werd ontvangen.

Dit product wordt enkel gebruikt indien het dossier effectief voor de dienst bestemd is en administratief volledig is.

Bevestiging afspraken (inspectieplanning) (205)

Dit product omvat het bevestigen door de inspecteurs aan de betrokken correspondent in verband met een geplande inspectie. Het wordt vooral gebruikt indien de inspecteur van de correspondent verwacht dat tijdens de inspectie bepaalde personen aanwezig zouden zijn of indien bepaalde documenten of dossiers ter inzage moeten klaarliggen.

Antwoord op externe vragen (206)

Dit product omvat het antwoorden op vragen naar de administratieve stand van zaken van dossiers of op vragen in verband met de reglementering.

Uitnodiging voor een verhoor (207)

Dit product omvat de uitnodiging van de correspondent om zich aan te bieden op het directiekantoor of op een andere duidelijk omschreven plaats voor de opname van een proces-verbaal van verhoor.

In de uitnodiging worden de plaats, de datum en het uur van de afspraak duidelijk vermeld. In de uitnodiging wordt steeds voorzien dat mits voorafgaande contactneming door de correspondent de plaats van de afspraak, de datum of het uur in onderling akkoord kunnen worden gewijzigd.

Deze uitnodiging wordt minstens 10 dagen voor de datum van de afspraak aangetekend verstuurd.

Overmaking aan het centraal bestuur van de algemene directie (208)

Dit product omvat alle correspondentie met het centraal bestuur van de algemene directie.

Herinnering (209)

Dit product omvat de administratieve herinneringen aan correspondenten indien zij geen gevolg hebben gegeven aan afspraken of vragen van de inspectie.

Inbeslagneming (210)

Dit product omvat de geschreven vaststelling van de inbeslagnemingen. Deze geschreven vaststelling moet tegen ontvangstbewijs zijn overhandigd op het moment van inbeslagneming (volgens artikel 53 van het Sociaal Strafwetboek).

Reeks 300

De groep 300 zijn de deskundigen producten: dit zijn producten die direct verband houden met onze toezichtopdrachten, maar die verder gaan dan louter vaststellingen en maatregelen in relatie met de inspecties (zie 100-reeks). Het gaat over dossiers waarvoor een expertise in een bepaald domein vereist is (bv. ongevalanalyse, erkenningen, zoneringen...). De betrokken inspecteur analyseert de situatie of het dossier en maakt hiervan een verslag (indien vereist met zijn persoonlijk advies). Niet alle deskundigen producten moeten het voorwerp uitmaken van een communicatie naar buiten, echter enkel de uitgaande deskundigen producten (of hun begeleidende brieven) worden opgenomen in het registratiesysteem.

Inhoudelijke evaluaties (301)

Dit product omvat het eindverslag van het inhoudelijk onderzoek van een arbeidsongeval (al dan niet ernstig) en onderzoeken in verband met het dynamisch risicobeheersingssysteem in een onderneming, klachten, asbestverwijdering, elektrische zonering ..., in overeenstemming met de desbetreffende procedures.

Adviezen gemeenschappelijke diensten preventie en bescherming (302)

Dit product omvat het eindverslag van het inhoudelijk onderzoek van de aanvraag.

Adviezen erkenningen (303)

Dit product omvat het eindverslag van het inhoudelijk onderzoek van de aanvraag.

Adviezen afwijkingen (304)

Dit product omvat het eindverslag van het inhoudelijk onderzoek van de aanvraag.

Bemiddelingen (305)

Dit product omvat het eindverslag van het inhoudelijk onderzoek van een beroep tegen de arbeidsarts, een bemiddeling i.v.m. de aanduiding/afzetting van een preventieadviseur ...

Antwoorden op inhoudelijke vragen (extern) (306)

Dit product omvat het beantwoorden van vragen naar interpretatie van de wetgeving in concrete gevallen of andere inhoudelijke aspecten waarvoor de regionale directie bevoegd is. Indien geen inhoudelijke stellingname wordt verwacht, wordt het product "Antwoord op administratieve vragen (extern) (206)" gebruikt.

Klachten controlegeneeskunde (307)

Dit product omvat het eindverslag van het inhoudelijke onderzoek van een klacht controlegeneeskunde.

Eindrapporten (308)

Dit product omvat alle eindverslagen die betrekking hebben op meerdere inspectiebezoeken in eenzelfde bedrijf of in meerdere bedrijven (bv. overzichtsverslag van campagne).

Bijlage 4: Vragenlijst inspectiecampagne laswerkzaamheden en risico's van lasrook

Bedrijfsinformatie

- Naam en vennootschapsvorm van de werkgever
- Adres van de vestigingseenheid
- Naam van de contactpersoon
- Functie van de contactpersoon
- Aanwezigheid van een comité preventie en bescherming op het werk
- Naam van de externe dienst voor preventie en bescherming
- Naam van de arbeidsarts (intern of van de externe dienst voor preventie en bescherming)
- Het totaal aantal werknemers van de onderneming
- Het aantal werknemers dat laswerkzaamheden als taak hebben
- Welke lasprocedures worden gebruikt:
  - MIG /MAG TIG
  - met beklede elektroden
  - Autogeen lassen
  - Welk eventueel ander materiaal?
- Welk materiaal wordt gelast?
  - Staal
  - Roestvrijstaal
  - Aluminium
  - Welk eventueel ander materiaal?
- Welke taken bestaan in de onderneming?
  - Enkel lasser
  - Lasser-monteerder
  - Lasser/slijper

Risico-evaluatie

1. Lasrook (KB Chemische agentia)

		KB chemische agentia
1.1	Is er een gedocumenteerde beoordeling van het niveau, de aard en de duur van de blootstelling voor de verschillende lassituaties? Kopie bijvoegen	Artikel 8 en 0
1.2	Zijn er metingen van de concentratie lasrook in de ademzone? kopie bijvoegen	Artikels 20 en 48 tot50
1.3	Is er gezondheidstoezicht omwille van het risico voor blootstelling aan lasrook?	Artikel 39
1.4	Wordt een biologische monitoring naar (Cr, Mn,..) uitgevoerd?	

1.5	Worden de werknemers opgeleid en geïnformeerd over het risico "lasrook"?	Artikel 29 en 30
1.6	Zijn er geschreven instructies ter beschikking van de werknemers over de te nemen preventiemaatregelen om blootstelling aan lasrook tot een minimum te beperken?	
1.7	Zorgt de werkgever ervoor dat het risico van blootstelling aan chemische agentia tijdens het lassen tot een minimum wordt gereduceerd? Onder meer door collectieve beschermingsmiddelen, door ruimteventilatie, door lokale rookgasafzuiging en door het ter beschikking stellen van persoonlijke beschermingsmiddelen.	Artikel 17

2. Elektrocutiegevaar

2.1	Is er informatie en opleiding i.v.m. elektrocutiegevaar bij lassen?	AREI artikel 268 en KB arbeidsmiddelen
2.2	Is de lasapparatuur gekeurd?	AREI artikels 57 en , 268, 270 en 271 & KB arbeidsmiddelen artikel 11

3. Persoonlijke beschermingsmiddelen

3.1	Werkkledij in orde
3.2	Beschermingsshort of hittebestendige kledij
3.3	Lashandschoenen; lasschoenen
3.4	Aangezichtsbescherming/lashelm
3.5	correct type ademhalingsbescherming: b.v. <ul style="list-style-type: none"> • stofmasker P2/P3; • geventileerde laskap/helm met toevoer van gefiltreerde lucht • laskap/helm met toevoer van verse lucht (besloten ruimte)
3.6	informatie over en opleiding in verband met het gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen

4. Kunstmatige optische straling (KOS) (UV) KB 22 april 2010

4.1	Worden er voldoende maatregelen genomen om blootstelling aan KOS te reduceren? (Type glas, schermen,...)	Artikel 12
4.2	Informatie en opleiding?	Artikel 16
4.2	EHBO lasogen?	

5. Corrosieve beits

5.1	Wordt gebruikt gemaakt van beits op basis van waterstoffluoride of fosforzuur?
5.2	Geschreven informatie omtrent gevaren, correcte etikettering?
5.3	Opslag (onder ooghoogte, gesloten, ...)?
5.4	Gebruik (beperkt; voorzorgen)?
5.5	persoonlijke beschermingsmiddelen?
5.6	EHBO (advies arbeidsarts)?
5.7	Antidota aanwezig (calciumgluconaat)?

6. Recipiënten voor samengeperst gas (zuurstof, acetyleen, inert gas) (ARAB art 349 e.v.)

6.1	Voldoende beschermd tegen omkantelen?	Art 359
6.2	Voldoende beschermt tegen zonnestrallen?	Art 359
6.3	Verplaatsbaar op een ergonomisch verantwoorde wijze?	

7. Thorium-houdende elektroden

7.1	Bevatten de gebruikte elektroden thorium?
7.2	Zijn er geschreven informatie over risico's en gevaren van het radioactief thorium?
7.3	Zijn de preventiemaatregelen voor? (mogelijke alternatieven onderzocht?)
7.4	Hygiëne van de werkplaats waar elektroden geslepen worden: afzuiging, oliebad en het opruimen van het stof

Bijlage 5: Checklist bij de actie voor het veilig werken op hoogte bij het plaatsen van zonnepanelen

Checklist voor bezoek aan zetel of vestigingseenheid van het bedrijf

Datum inspectie:

Naam bedrijf:

Adres bedrijfsbezoek:

Tijdens inspectie begeleid door:

Lid van BelPV: Ja/Neen of andere:

Aantal werknemers in bedrijf: Aantal montageploegen:

Aantal monteurs per ploeg:

Hoofdactiviteit(en):

- Zonnepanelen
- elektrische installaties
- Dakwerken
- Andere: .....

Wordt een beroep gedaan op uitzendkrachten? Neen/Ja Hoeveel:

Wordt een beroep gedaan op onderaannemers? Neen/Ja

Lijst met onderaannemers (taken en KBO nr. vermelden):

Lijst met huidige en eerstdaags geplande werven (plaats + datum):

1A	Werden de preventiemaatregelen vastgesteld op het niveau van de werkpost werken op hoogte? (risicoanalyse, art. 9 KB beleid)	Geen RA = Product 105 Onvolledig = Product 103 - 105
1B	Indien ja voor punt 1 A. Werden de vastgestelde maatregelen opgenomen in een document?	Indien ja (2) Graag een kopie.
2	Geeft de werkgever voorrang aan collectieve beschermingsmiddelen om vallen te voorkomen boven persoonlijke beschermingsmiddelen? (art. 6 §4 KB tijdelijke werkzaamheden op hoogte)	Neen = Product 105 Onvoldoende = Product 103 - 105
3	Welke middelen worden ter beschikking gesteld? Kan de werkgever aantonen dat die middelen geschikt voor de uit te voeren werken (art. 5 KB tijdelijke werkzaamheden op hoogte)? Geschikte ladders Geschikte steigers Ladderklampen (berekeningsnota) Gekeurde materiaallift Gekeurde hoogtewerkers Gekeurd harnas, stopschut, leeflijn Andere (beschrijving):	Geen = Product 105 Onvoldoende = Product 103 - 105 geschiktheid te controleren op werf geschiktheid te controleren op werf geen berekeningsnota = geen geen keuring = niet OK art. 281 ARAB geen keuring = niet OK art. 281 ARAB geen keuring = niet OK art. 27 KB PBM

4	Werden er maatregelen getroffen opdat werknemers de zonnepanelen niet langs de ladder moeten naar het dak dragen? (art 10 KB tijdelijke werkzaamheden op hoogte)	Geen = Product 105 – 106 Onvoldoende = Product 103 - 105
5	Bij gebruik van steigers . Ontvingen de werknemers die de steiger monteren de nodige opleiding ? (art. 18, §2 KB tijdelijke werkzaamheden op hoogte).	Geen opleiding = Product 105 Informeel opleiding = Product 103 – 105 Formeel opleiding = OK
6	Indien gebruik wordt gemaakt van individueel valbeveiligingssysteem (harnas) . Beschikken de werknemers daaromtrent over <u>schriftelijke</u> informatie en instructies ? (art. 24 en 25 KB P.B.M.)	Geen instructies = Product 105 Enkel handleiding = Product 103 – 105
7	Waken de leden van de HL over de naleving van de instructies ? Vergewissen zij er zich van dat de werknemers de inlichtingen goed begrepen hebben en in de praktijk brengen? (art. 13 KB beleid)	Neen = Product 105 Onvoldoende = Product 103 - 105
8	Varia	

Checklist voor het bezoek aan tijdelijke of mobiele bouwplaats

Datum inspectie:

Adres werkbezoek: Naam bedrijf: Adres bedrijf:

KB-nummer:

Totaal aantal arbeiders op werf:

Aantal uitzendkrachten:

Aantal jongeren:

Tijdens inspectie begeleid door:

Indien nog geen bedrijfsbezoek, gegevens aanvullen op bedrijfsidentificatiefiche..

Indien onderaannemer op werf. Naam bedrijf:

Andere gegevens verder aanvullen op bedrijfsidentificatiefiche.

Tijdens inspectie begeleid door:

Lid van BelPV: Ja/Neen of andere:

Aantal werknemers op werf:

Hoofdvastactiviteit(en):

Wordt een beroep gedaan op uitzendkrachten? Neen/Ja Hoeveel:

Wordt een beroep gedaan op jongeren? Neen/Ja Hoeveel:

1A	Werden de preventiemaatregelen vastgesteld op het niveau van de werkpost werken op hoogte ? (risicoanalyse, art. 9 KB beleid)	Geen RA = Product 105 Onvolledig = Product 103
1B	Indien ja voor punt 1 A. Werden de vastgestelde maatregelen opgenomen in een document dat op de tijdelijke of mobiele bouwplaats ter inzage is?	

<p>2</p>	<p>Welke beveiligingsmiddelen worden gebruikt? Hebben de beveiligingsmiddelen een zodanige configuratie en sterkte dat vallen van hoogte wordt voorkomen of een eventuele val wordt gestopt? (art.6.§4, tweede lid KB tijdelijke werkzaamheden op hoogte)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Geschikte steigers - Geschikte ladderklampen (berekening) - Gekeurde hoogtewerkers - Gekeurd harnas, stopchut, leeflijn - Geschikte verankeringspunten - Andere (beschrijving) 	<p>Geen: 106 – 108 Wel maar onvolledig = 105 Zie ook art. 15 §1 KB tijdelijke werken op hoogte Zie ook nota HUA Zie ook art. 26.6° KB PBM</p>
<p>3</p>	<p>Wordt voorrang gegeven aan collectieve beschermingsmiddelen om vallen te voorkomen boven persoonlijke beschermingsmiddelen? (art. 6 §4, eerste lid KB tijdelijke werkzaamheden op hoogte)</p>	<p>Geen = 105 – 106 Wel maar onvolledig = 103 – 105</p>
<p>4</p>	<p>Werden er maatregelen getroffen opdat werknemers de zonnepanelen niet langs de ladder moeten naar het dak dragen? (art 10 KB tijdelijke werkzaamheden op hoogte)</p>	<p>Geen = 106 – 108 Wel maar onvolledig = 103 – 105</p>
<p>5</p>	<p>Worden de ladders zodanig geplaatst dat hun stabiliteit bij de toegang en tijdens het gebruik ervan gewaarborgd is? (art.9 KB tijdelijke werkzaamheden op hoogte)</p>	<p>Niet = Product 105 Wel maar niet OK = Product 103 – 105</p>
<p>6</p>	<p>Waken de leden van de hiërarchische lijn over de naleving van de instructies? Vergewissen zij er zich van dat de werknemers de inlichtingen goed begrepen en in de praktijk brengen? (art. 13 KB beleid)</p>	<p>Niet = Product 105 Wel maar onvoldoende = Product 103 – 105</p>
<p>7</p>	<p>Varia</p>	